

DE

št. 24/25

NASVET MINISTRU

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

Celo Slovenijo ste spravili v bes in strah. Vsepovsod bentijo, da njim že ne boste podtaknili jedrskih odpadkov.

Razumemo jih. Vas pa tudi. Nekam je te nikomur ljube packarije pač treba pospraviti.

Zato dobrohoten nasvet: ne da bi se spuščali v izdajanje državnih skrivnosti, lahko zatrdimo, da je v Sloveniji z zaklonišči brez dvoma dobro poskrbljeno vsaj za najpomembnejše glave.

Če so zaklonišča za naše velmože varna celo pred atomskim napadom, je logično, da sevanje tudi ven ne more prodreti.

Torej?!

Ljubljana, 3. junija 1993, št. 24/25, letnik 52, cena 240 SIT

Z znanjem do lastnine, s kolektivno pogodbo do pravice

V posebni prilogi objavljamo Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo,

v Sindikalnem zaupniku pa avtorizirani stenogram seminarja o lastninjenju, ki so ga prejšnji teden organizirali Svobodni sindikati.

DE vam je odprta za vsa vprašanja o lastninjenju, ki vas zanimajo.

V štirinajstih dneh bomo v posebni brošuri izdali celotno besedilo zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij, uredbo o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij ter odredbo o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance. Razlago in komentar teh vprašanj so za to brošuro napisali za to pristojni in odgovorni strokovnjaki.

Slovenska policija v zaprtih območjih na Kočevskem strelja jelene, seka gozdove in redi krave

preberite na str. 23

Zaskrbljenost

DE, sreda 14⁰⁰

Pred dvema urama se je na slovenskih osnovnih, glasbenih in srednjih šolah začela dveurna opozorilna stavka. Zanja se je odločila velikanska večina zaposlenih na slovenskih šolah. Zahteve sindikalno

povezanih učiteljev so znane. O njih so še do včeraj potekala intenzivna pogajanja z vladnimi predstavniki. Zadnji predlog vladne pogajalske skupine obsega dve različici. Po prvi bi bila izhodiščna plača za prvi tarifni razred od 1. julija 25.000 tolarjev, regres pa bi izplačali v dveh delih – junija 25.000 tolarjev in julija 11.000 tolarjev, po drugi različici pa bi izhodiščna

plača od 1. junija dalje znašala 25.000 tolarjev, junija izplačani regres pa 30.000 tolarjev. Jožica Puhar pravi, da včerajšnja ponudba pomeni resnično skrajno možno mejo. Vemo, da so zahteve šolnikov višje. Ponudbo vlade bodo proučili in odgovorili, vendar je mehanizem stavke stekel. Danes še ni jasno, ali bo sledila enodnevna stavka v petek.

TOVARIŠTVO BO VODILO ZDRUŽENE LISTE SOCIALNIH DEMOKRATOV

Pol leta po volitvah so se na kongresu združile tri od štirih strank Zružene liste, ki je na decembrskih volitvah v državni zbor dobila približno toliko glasov kot krščanski demokrati in precej manj kot Liberalno demokratska stranka Slovenije. V novo stranko so prišli tudi posamezni člani Demokratične stranke upokojencev in nekaj članov Socialistične stranke Slovenije.

Delegati na kongresu so se med seboj ogovarjali s tovarišem in tovarišico in slišali smo tudi novo izvedbo internacionale.

Nova stranka je nastala zaradi potrebe po združevanju strank na slovenski levici. Z združitvijo so manjše stranke, gre za Delavsko stranko in Socialdemokratsko unijo, dokazale zrelost in pogum za povezanost s SDP, ki marsikoga še vedno preveč spominja na bivšo partijo. Združevanje vseh strank demokratične levece pa je ta hip kljub nekaterim željam oddaljeno, ker si bivša Pučnikova in zdaj Janševa Socialdemo-

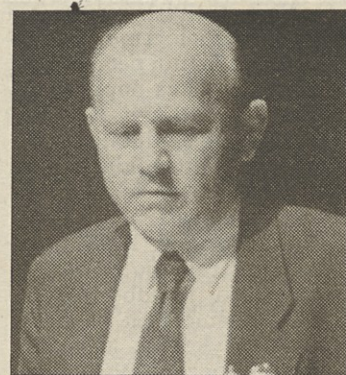
delovnem prispevku, glede so- upravljanja pri gospodarskih odločitvah in glede aktivnega sodelovanja v družbenem življenju. Sindikati so steber demokracije slovenskega gospodarstva in družbe. Za kolektivne pogodbe, ki zagotavljajo in krepijo pravni položaj posameznega delavca, so potrebni močni sindikati, ki so sposobni za stavko.

Posebno resolucijo o socialnem paktu in partnerstvu je obrazložila **Sonja Lokar**.

variši, ker se gospodov sramujejo. Govoril je tudi **Matija Jakšič** iz Kopra in opozoril, da v vodstvu nove stranke prevladujejo izobraženci in da je v njem le pet delavcev. Kljub temu naj stranka po njegovem mnenju ohrani socialnodemokratsko držo.

Na kongresu so spregovorili tudi vsi ministri, člani Zružene liste, ki bodo po novem tudi člani njenega vodstva. Ministrica za delo **Jožica Puhar** je med drugim dejala, da v času, ko krvavimo iz glave, ne smemo najprej zdraviti ran na nogah. Če smo jo prav razumeli, to pomeni, da stranka ne sme postavljati pretiranih zahtev o napačnih zadevah.

Omeniti moramo tudi **Leva Krefta**, ki je dejal, da se nova stranka ustanavlja v času, ko

Novo vodstvo

Kongres je za predsednika izvolil Janeza Kocijančiča. Podpredsedniki nove stranke so: Vlado Rančigaj, Cvetka Tinauer in Borut Pahor, glavni tajnik pa Dušan Kumer. Svetu stranke predseduje Rado Bohinc.

socialna demokracija v Evropi vstopa iz poraza v poraz. Zružena lista je po njegovem mnenju eden od odgovorov na vprašanja, ki se porajajo v naši parlamentarni demokraciji. Tisti, ki se združujejo v Zruženo listo pa so odprte glave in bodo skušali popravljati napake, ki so zdaj vidne. Kreft je Zruženo listo primerjal s čartisti, ki so pred 150 leti začeli delavsko gibanje.

Bivši predsednik stranke **Ciril Ribičič** je dejal, da z Zruženo listo prihaja čas novega upanja v moč levece. Čast pa, po njegovem mnenju pripada tistim, ki so se odločili za združitev.

Novi predsednik stranke je

magister prava 51-letni **Janez Kocijančič**. V svojem govoru po izvolitvi je med drugim povedal:

Smo proti grobemu kapitalizmu

»Mi, ki smo zdaj tukaj, smo se odločili za združitev, drugi pa o njej le govorijo. Nova stranka je odprta za različne misleče in prekinja z vsemi oblikami sektaštva. Naša socialna baza so vsi sloji, ki živijo od lastnega dela. Smo stranka delavcev, nismo pa stranka socialnega determinizma. Smo proti grobemu kapitalizmu, ki ustvarja nepopolno bogate posameznike in milijone revežev. Zadnjih 50 let nismo vrgli proč. Iz tega obdobja prihajajo ljudje z zavestjo o socialnih pravicah. Na marsikaj iz zgodovine smo lahko ponosni in tega je veliko več kot stvari, ki bi se jih radi odrekli. Pristali smo na narodno spravo, vendar se s tem

boljšo Slovenijo in to velja tudi obratno. Mislimo, da nas bo v času, ko nekateri škrobijo ovratnike, na to pot vodilo tovarištvo.

Vstop v socialistično internacionalo

Združitevni kongres je privabil številne goste. Iz Slovenije so bili: Jaša Zlobec - LDS, France Miklavčič - SKD, Metka Karner-Lukač - SLS, Peter Tancig - ZSESS. Milan Kučan je kongresu poslal le pismo z dobrimi željami za uspeh in za blaginjo Slovenije in njenih prebivalcev.

Prišli so tudi številni zastopniki organizacij Slovencev iz zamejstva. Bili so tudi predstavniki hrvaških, bosansko-hercegovskih in makedonskih strank. Iz evropskih dežel pa so prišli gostje iz Avstrije, Nemčije, Francije, Španije, Italije, Madžarske, Poljske in Švedske. Piero Fassino, član vodstva Stranke demokratične levece Italije je predstavljal tudi socialistično internacionalo. V pozdravnem govoru je med drugim dejal, da vzhodnoevropske dežele potrebujejo levo tudi zato, ker je med ljudmi veliko nezaupanja do socializma. Socialna demokracija po njegovem lahko pomaga poiskati odgovore na vprašanja, ki so posledica prehoda iz socialistične v kapitalistično ureditev. Po Fassinovem mnenju je levo pot solidarnosti, bratstva, sožitja in soodvisnosti. Prav ta pot pa je ena od nujnih v pogojih, ko deluje trg in ko naraščajo nacionalizmi.

Fassino je svoj govor zaključil z mislijo, da je združitevni kongres pozitivno dejanje slovenske levece in da je nova stranka lahko nosilec novih levih povezovanj. Socialistična internacionala ima veliko simpatij do nove stranke, zato bo njena vloga za sprejem v polnopravno članstvo verjetno rešena zelo kmalu.

Franček Kavčič

kratska stranka lasti primat v socialni demokraciji.

V uvodnem delu kongresa so govorili predstavniki vseh strank, ki so se združile. Predsednik Delavske stranke **Vlado Rančigaj** je menil, da moči stranke ne kaže njen program, ampak odziv njenih simpatizerjev.

Delavska stranka je pred leti nastala zaradi slabih socialnih razmer in zato, ker nobena stranka ni postavila prave omejitve za odpuščanje delavcev. Rančigaj meni, da mora biti delo v naši državi bolj zaščiteno. Potrebna je tudi skupna protikrizna politika namesto medsebojne vojne med politiki in strankami.

Predsednik Socialdemokratske unije **Rado Bohinc** pa je za svojo stranko dejal, da je nastala zaradi odpora proti Demosu in proti nacionalizmu ter pretirani ideologizaciji. SDP se ob združitvi zaveda vseh svojih dolgih korenin, je dejal njen predsednik **Peter Bekeš**. Kljub temu bodo člani stranke v novih razmerah delovali po najboljših močeh za integracijo Slovenije v Evropo.

Sindikalna demokracija je steber družbe

Kongres stranke je sprejel programsko izjavo in statut ter tri posebne resolucije. V programski izjavi med drugim piše: »Brez svobodnih sindikatov ni demokracije. Z njimi nas povezujejo skupni cilji, čeprav sindikati samostojno določajo svoje naloge. Njihovo svobodno delovanje je za nas nedotakljivo. Kjerkoli gre za interese delavcev, morajo sindikati sodelovati pri družbenih in političnih odločitvah. Spoštujemo njihovo strankarsko politično neodvisnost in podpiramo sindikalno povezovanje. Podpiramo sindikalne zahteve glede pravičnega deleža v njihovem

Kljub temu, da imajo delodajalci dovolj enotno fronto, je opozorila na nevarnost sindikalne neenotnosti in boja med belimi in plavimi ovratniki. Z besedilom te resolucije je polemiziral **Dušan Semolič**. Zahteval je, da se v njej črta stavek, da je Zružena lista sprejela zakon o zamrznitvi plač kot izhod v sili. Dejal je, da tudi rezultati tega zakona dokazujejo njegovo zgrešenost. Kongres je njegov predlog sprejel. V tej posebni resoluciji je kongres sprejel te predloge:

- vlada naj strpno nadaljuje usklajevanje zasnov socialnega pakta,

- oblikuje naj se stalni, vsaj tripartitni koordinacijski organ socialnega partnerstva, ki ocenjuje socialne razmere in predlaga dograjevanje socialnega pakta,

- vlada naj pospeši pripravo predloga za zakon o socialnem partnerstvu, ki bo uredil mehanizme, subjekte in postopke,

- vlada naj brez odlašanja pripravi predlog zakona o javnih uslužbencih, ki bo sistemsko uredil plačana razmerja v državni upravi. Vlada naj pripravi tudi zakon o izvajanju KP tako za področje javnih služb kot za podjetja oz. gospodarske družbe.

Znova smo na začetku

Na kongresu ni bilo prav veliko razprav, saj so bile temeljne odločitve dogovorjene že v času priprav. Udeležence kongresa je pozdravil **Jože Kragelj**, sindikalni zaupnik SKEI iz Zelezarne Štore, kjer je bila ustanovljena Delavska stranka Slovenije. Dejal je, da je njegova domovina tam, kjer mu je lepo. V zadnjih petdesetih letih pa se delavcem še ni godilo tako slabo kot danes. Člani stranke naj po njegovem mnenju ostanejo kolegi in to-

Saj sploh ni čudno, da se po hodnikih našega parlamenta širijo ironične šale, da bodo nekateri poslanci odslej zahtevali v restavraciji uradnega preizkuševalca pijač in jedac. Zato namreč, da bi ugotovili, če so zastrupljene ali ne. Očitno v parlamentu nihče več nikomur ne verjame. Glede restavracije je še najmanjša skrb, saj se ji je promet, odkar je gospod Rigelnik ukinil alkoholne pijače, močno zmanjšal, kar seveda ne pomeni, da se v parlamentu sedaj popije manj alkohola. Poslanci pač odkorkajo v svoje klube in pisarne, kjer se vedno najde kakšen kozarček za korajžo. Najbolj očitno je, kako se poslanci gledajo med seboj in poslušajo. K sreči so se nekaj političnih manir že naučili in se ne zmerjajo kar naravnost z lažnivci, si pa to povedo med vrsticami. Zato ni čudno, če vedno manj ljudi verjame v parlament, ko pa parlament niti sam sebi ne verjame.

Nedavna afera z glasovalno napravo je najlepša slika parlamentarnega nezaupanja. Ko se je pred tremi leti menjala oblast, so najprej posumili v staro glasovalno napravo, ker je bila pač od prejšnje oblasti. Da se da z njo mani-

Paranoja

pulirati, so trdili, obenem pa govorili, da so v stari skupščini tako bili sami komunisti ene same stranke z eno samo resnico; potem res ni jasno, koga naj bi ena partija z eno resnico in s samo svojimi poslanci manipulirala z glasovalno napravo. No, zamenjali so jo le, sedaj pa tudi ta ni več dobra. Nenadoma se da tudi z njo manipulirati; to kajpak trdijo prav tisti, ki so že prej hoteli novo glasovalno napravo, in sedaj zahtevajo še novejšo. In prav lahko se zgodi, da bo parlament zabil nove milijone davkoplačevalcev v nekaj, kar čez tri leta zopet komu ne bo povšeči. Naj poslanci lepo dvigujejo roke, kot se dogaja v večini parlamentov, predsedujoči pa naj se naučijo oceniti, ali jih je več za ali proti, ker je pri glasovanju važno samo to in nič drugega. Tako pa ljudski poslanec **Franc Zagožen** na veliko trdi, da njegovi ljudski kolegi glasovalni napravi ne verjamejo in da zahtevajo novo, pri tem pa ne kaže zanimanja za to, koliko to stane in če za kaj takega denar sploh je. Paranoja pa se vlačí po parlamentu, naj bo lažna, zaigrana ali resnična, to ni pomembno. Ob tako potrpežljivem ljudstvu, kot je slovensko, se z ljudskim denarjem pač lahko dela kot svinja z mehóm.

arena

S svojim nastopom se je dr. Bavcon, kljub temu, da je znana in spoštovana slovenska avtoriteta, spustil na spolzka tla, na katerih utegne postati tarča vseh novodobnih revolucionarjev, o katerih je v tej rubriki bilo že marsikaj povedanega. Seveda profesorju Bavconu ne dvigamo palca zato, ker je s svojim javnim nastopom potrdil tisto, kar smo zastopali, in ker smo nastopali proti revolucionarnim pravnikom, marveč predvsem zato, ker se je med veljaki pravnega reda skorajda edini lotil javne obsodbe revolucionarnega pravištva, ki domuje celo ali najbolj v parlamentu.

Kaj posebno pomembnega od profesorjevega nastopa ni treba pričakovati. Morda ga bodo obsodili za narodnega izdajalca, tako kot so svoj čas naredili z njegovim spoštovanim kolegom ekonomistom, profesorjem in doktorjem **Aleksandrom Bajtom**, ker si je drznil javno povedati, kaj z našim osamosvajanjem - predvsem v gospodarskem pogledu - ni bilo dobro. Za revolucionarje znanost in stroka namreč nikoli nista bili kaj prida pomembni, celo sovražni sta bili, če nista pihali v revolucionarni rog.

Profesorju Bavconu vest ni dovolila, da bi ob sedanjih pojavih revolucionarnega prava molčal, saj ni molčal niti v bolj občutljivih časih. Se bodo dr. Bavconu javno pridružila tudi druga znamenita imena pravne stroke in drugih področij? Ga bodo podprla, ko pravi, da je »bistvo pravne države v tem, da sta oblast in politična moč omejeni s pravom, da se morata moč in oblast podrejata tudi takrat, kadar to deluje v nasprotju z interesi njenih nosilcev«? Bilo bi več kot koristno, saj bodo revolucionarni pravaši ob dr. Bavconu samo zamahnili z roko ali se celo delali, da zanj ne vedo, ga zaničljivo spregledali ali pa ga z novorevolucionarnim besednjakom skušali dati v nič. Bitka se namreč bje za našo, pravno državo!

Boža Gloda

Razum

Sedaj je javno nastopil proti vsem, ki skušajo pravo vzeti v svoje roke, kar seveda pomeni hudo grožnjo varovanju in spoštovanju človekovih pravic in svoboščin.

Profesorju dr. Ljubu Bavconu - še posebej se ga somnimo iz časov slovenske pomladi in sploh kot »prvoborca« za spoštovanje človekovih pravic in človeka, ki je bil že v prejšnjem režimu na »drugi strani reke« - moramo visoko dvigniti palec.

Piše: Rajko Lesjak

Prepovedati nas ne morete!

(Odgovor Petru Glaviču, državnemu svetniku)

Z vsem spoštovanjem do vas, dr. Glavič, do vašega dela v vlogi državnega svetnika in nasploh ter do vaše zagnanosti za razvoj demokracije, človekovih pravic in svoboščin, vam kot sindikalist, žal, ne morem spregledati hudih obtožb na račun sindikatov v pismu, ki ga kot član državnega sveta naslavlja na ta organ. Vrsta trditev oziroma argumentov, ki jih navajate, »stoji«, to je treba priznati, zato pri teh ni prostora za polemiko in dialog. Prepirati se z njimi, bi pomenilo, da se pripravim sam s sabo, to pa ne bi bilo dobro zame niti za naše okolje.

Nasprotno pa vaša obtožba, da sindikati rušimo gospodarstvo in državo, pušča veliko prostora in hkrati naravnost kliče po dialogu. Človek skoraj ne more verjeti, da se je vam lahko zapisala takšna obtožba. Kot da bi jo vam kdo podtaknil?! Pa brez zamere.

Ko sindikate podučujete in jim dajete ustavne nauke oziroma lekcijo s svojimi razlagami (do česar imate pravico), bi vas rad spomnil tudi na druge člene ustave, ki ste jih »spregledali«. Na primer: 42., 66., 75., 76., 77. itd. Sploh pa ne morem razumeti vaših trditev, da sindikati z nepopolnimi podatki zavajamo celo mednarodno sindikalno gibanje ter blatimo čast in ugled slovenske države.

Gospod dr. Glavič, ta je pa resnično prehuda. Domnevam, da morate imeti precej argumentov za takšno trditev. Če bi Evropa prebrala samo nekatera naša poročila, kot na primer Memorandum sveta za varstvo človekovih pravic, poročilo o delu Sveta za varstvo človekovih pravic, poročilo o delu pravobranilca samoupravljanja, poročilo sodišč združenega dela ter nekaj drugih dokumentov, vključno s poročilom o delu službe pravne pomoči in Svobodnih sindikatih Slovenije, in bi bila seznanjena še s čim drugim, na primer: o uresničevanju kolektivnih pogodb, soodločanju delavcev, stečajnih postopkih, o varstvu pri delu itd., potem se mi zdi vaša trditev prav smešna. Če k temu dodamo še nekaj aktualnih afer, vse do lastninjenja, bi bila trditev, kdo koga blati in zavaja, nekoliko drugačna. Glede komisije, ki jo predlagate, verjamem v vaš iskren in pošten namen. Mislim pa, da iz tega ne bi bilo nič koristnega. Bil bi vesel, če sem se zmotil.

Vaš recept, ki ga je moč prebrati med vrsticami: »ukinimo in prepovemo sindikate«, se po mojem ne bo izšel. Razvita Evropa namreč meri demokratičnost države tudi po tem, ali dovoljuje svobodno ustanavljanje sindikatov in omogoča njihovo delovanje.

In čisto na koncu: za predlog, ki ga dajete, da naj se pripravijo ukrepi, ki bodo omogočili preživetje ljudem, podjetjem in državi, imate precej sorodcev v Svobodnih sindikatih Slovenije, kljub temu da nas postavljate na tisto stran, s katere naj bi prihajali rušitelji gospodarstva in države.

SKEI pripravlja enodnevno splošno stavko, katere datum je še skrivnost. Članstvo pa se ji lahko odpove, če bo država zaščitila naša podjetja in prepovedala nova odpuščanja delavcev, je za DE povedal Albert Vodovnik.

- Ta teden ste na izvršnem odboru razpravljali o pripravah na splošno stavko. Kaj ste ugotovili?

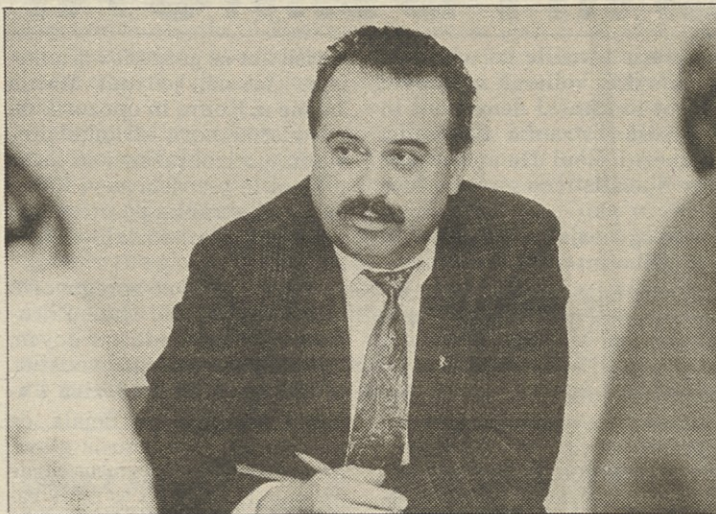
- Naši aktivisti preverjajo osebno razpoloženje slehernega člana in tudi nečlanov, ki se želijo izreči za napovedano stavko ali proti njej. Naši kolegi iz drugih sindikatov v kovinski in elektroindustriji so nam povedali, da želijo v naši stavki sodelovati.

Člani vodstev SKEI pripravljajo strategijo in taktiko za uspešno izvedbo stavke. Hkrati delamo tudi na posameznih stavkovnih zahtevah. Nenehno opozarjamo na zaščito naše industrije, ki je kljub temu, da je delno uničena, največji ustvarjalec slovenskega deviznega izkupička. Vseposod dokazujemo, da država lahko živi le od gospodarstva, ne pa od spopadov med strankami in politikami.

- Glavni cilj vašega sindikata je torej odpuščanje delavcev. Hkrati pa se točete tudi za zmanjšanje plače v panožni kolektivni pogodbi. Gre to skupaj?

- V stabilnih gospodarstvih je zaposlenost odvisna od višine plač. V Sloveniji menjamo družbeno ureditev in ta povezanost ne velja. Vedeti moramo, da je proizvodnja najbolj odvisna od prodaje in le-ta od kupne moči domačega prebivalstva. Vse to, kar sprašujete, je odvisno od tega, kako oblast vodi gospodarsko in socialno politiko. Mi lahko s podatki dokažemo, da se kapital ne seli le k poceni delovni sili, ampak išče tudi strokovno usposobljene delavce, ki znajo narediti sodoben in kakovosten izdelek. Iz

PREPREČEVALI BOMO RAZBIJANJE ENOTNOSTI DELAVCEV

Albert Vodovnik

kovinske in elektroindustrije je moralo oditi skoraj 30 tisoč delavcev. Če se proces odpuščanja ne ustavi, bo v nekaj mesecih ob delo še 10 tisoč kovinarjev.

- Dosegli ste zakonsko veljavnost listin iz 62. člena kolektivne pogodbe, kar je ena od vaših stavkovnih zahtev. Zanima nas, kaj se še mora zgoditi, da bi SKEI odpovedal stavko?

- Za listine smo se tolkli dve leti in zdaj lahko zanje rečemo le hvala. Odpoved stavke ni v pristojnosti vodstva, ampak našega članstva in podjetij. Kot ste že dejali, je naša najpomembnejša zaveza zaščita podjetij iz naših dejavnosti in konec odpuščanja delavcev. V svojem dosežanju delu smo spoznali več ministrov, ki so nam bili na-

klonjeni in so kazali razumevanje za naše zahteve. V vladi in parlamentu se kljub temu ni zgodilo nič od tega, kar smo zahtevali. V petek, 4. junija, imamo nov pogovor z ministrom Maksom Tajnikarjem in ministrico Jožico Puhar. Obveščeni smo, da bosta oba ponudila nekatere rešitve in zagotovila. Če bosta ponudila dovolj, se bomo v SKEI močje odločali tudi o odpovedi stavke.

- Kakšna pa bo vaša stavka?

- Za začetek bomo »stali« en delovni dan, ki je še skrivnost. Tega dne bodo delavci

ostali na svojih delovnih mestih, organizirali pa bodo tudi mitinge, zborovanja in blokade nekaterih cest. Naše članstvo zahteva, da naredimo nekaj odmevnega, da se bo oblast zresnila. Če ta dan ne bomo dosegli ciljev, se bo stavka nadaljevala do izpolnitve zahtev oziroma kompromisa. O koncu stavke pa bodo odločali člani, ki zdaj osebno glasujejo za stavko ali proti njej.

- Bodo v primeru nadaljevanja stavke delavci, ki so v zelo različnem položaju, ostali enotni?

- Trdim, da so delavci zdaj enotni. V vodstvu SKEI pripravljamo posebno strategijo, s katero bomo preprečevali poskuse razbijanja enotnosti delavcev. Naše ljudi usposabljam tudi za vodenje stavkovnih straž in druge oblike odpora proti akcijam naših nasprotnikov.

- Kdo bo plačal izgubljene delovne ure?

- Plačali bodo delodajalci, tudi tisti iz sklada, in tudi zasebniki.

Franček Kavčič

Franček Kavčič
Svobodni Sindikati Slovenije

Sindikalna lista

Prvi del	maj 1993
1. Dnevnice	STT
- cela dnevnicca (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti)	2.414
- polovična dnevnicca (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.240
- znižana dnevnicca (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča 2 uri po njem)	891
2. Kilometrina (od 16. 4. 93 dalje)	19,00 STT
3. Ločeno življenje	24.607
4. Prenosišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini	862
5. Regres za prehrano	5.120

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje januar '93 do marec '93 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz sredstev neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od januarja '93 do marec '93 znaša 40.069,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	20.035,00 tolarjev
- za 20 let	30.052,00 tolarjev
- za 30 let	40.069,00 tolarjev
2. Nagrada ob upokojitvi	120.207,00 tolarjev
3. Solidarnostne pomoči	40.069,00 tolarjev

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

Franček Kavčič

ODPUŠČANJE ZARADI LASTNINJENJA

Problemi z odpuščanjem delavcev niso samo v družbenih, ampak tudi v mešanih podjetjih. Eno od takšnih je Black & Decker iz Grosupljskega. V njem je delavcev preveč in po mnenju nekaterih vsi ne morejo postati lastniki.

Po uradnih podatkih podjetja se mu je obseg dela v zadnjih letih zmanjševal, zlasti po razpadu Jugoslavije in izgubi trgov. V letošnjem letu naj bi Black & Decker dosegel 824.000 mark izgube.

Število delavcev pa se je od leta 1987, ko jih je bilo 214, postopoma zmanjšalo na 109.

Vodstvo svobodnih sindikatov v Grosupljem, s katerim smo se pogovarjali o tem problemu, pravi, da so delavce do zdaj odpuščali po mehki varianti, letošnje odpuščanje pa bo bolj trdo in zato je prišlo do spora med sindikatom in direktorjem.

Direktor Peter Tevž je delavce seznanil tudi z načrtom odkupa 49-odstotnega deleža podjetja, ki je v nemški lasti.

Po njegovem načrtu bi v podjetju zbrali 500.000 DEM, od tega 200.000 šefi, 125.000 delavci, 50.000 Tehno Impex (poslovni partner) in 125.000 direktor Peter Tevž. Ker nemški partner ceni svoj delež na 2 milijona DEM, bi preostali znesek odplačevali po posebni pogodbi.

Direktor je delavce in sindikat obveščal na različne načine o presežnih delavcih, za katere podjetje ni pripravilo nobenega programa. Tevž je 7. aprila dal svobodnemu sindikatu podjetja pisno in ustno informacijo, da je v podjetju delo za 112 delavcev, in da je

38 delavcev tehnološki presežek. Strukturo slednjih bi po direktorjevi informaciji določili s točkovanjem delovne uspešnosti in z uporabo drugih določb KP podjetja. Na razširjeni seji kolegija, sindikata in DS, ki je bila 23. aprila, pa je direktor napovedal novo reorganizacijo podjetja in novo zmanjšanje števila zaposlenih. Na podlagi te informacije je Tevž 4. maja sindikatu poslal nov dopis, v katerem jih obvešča o novih 32 presežnih delavcih in o tem, da lahko delo obdrži le 72 delavcev. Tega dne je direktor poslal delavskemu svetu tudi predlog nove organizacijske sheme, s katero je predlog o presežnih delavcih tudi pokrtil. Direktor je o svojem predlogu ustno seznanil tudi tri sindikalne zaupnike in jim mimogrede omenil, da v novi sestavi zanje ne bo dela.

Sindikati podjetja je na ta predlog reagiral z zbiranjem podpisov za nezaupnico direktorju in njegovim najožjim sodelavcem. Zanj se je odločila večina zaposlenih.

Po posvetovanju z vodstvom svobodnih sindikatov v Grosupljem so sindikalni zaupniki podjetja ugotovili, da po tej poti ne bodo uspeli, in da morajo na direktorja pritisniti drugače. Imenovanje in razrešitev direktorja namreč ni v pristojnosti DS, ampak o tem odločajo lastniki po-

djetja. Sindikat podjetja, ki mu predseduje Boris Nebec, je ocenil, da je treba od direktorja dobiti prave podatke in doseči za delavce sprejemljivejšo rešitve. Direktorja so opozorili tudi na možnost zmanjševanja različnih visokih stroškov in tudi na znižanje plač, ki znašajo sto odstotkov izhodišče iz KP podjetja.

Tudi ta pomirjevalni poskus svobodnih sindikatov v podjetju ni dal pravega učinka, saj je direktor ostal pri svojih namerah in 24. maja poslal DS le predlog dodatnih ukrepov za ohranitev 72 delovnih mest. Po tem predlogu bodo delavci v proizvodnji do septembra dobivali enake plače kot za april. Plače drugih pa bodo manjše za 10 odstotkov.

Black & Decker je bilo pred leti za naše razmere izjemno uspešno podjetje. Delavci so bili plačani boljše kot v dru-

gih firmah in imeli so tudi druge ugodnosti. Lastniki podjetja so dobivali tudi pričakovani dobiček. Sindikat in delavci podjetja se vse do letos niso upirali in nasprotovali zmanjšanju števila zaposlenih, saj so odpuščeni dobili vse, kar jim gre po zakonu.

Spor je nastal šele letos, ko se je direktor odločil za novo, večje odpuščanje in ko se je marsikdo ustrašil, da najnovejši ukrep ni zadnji med ukrepi, ki se vrstijo že drugo leto. Delavci, ki jim grozi cesta, so prepričani, da so v ozadju tudi namere ožanja kroga možnih lastnikov podjetja, ki bo verjetno jeseni poslovalo le v zasebni lastnini. Upamo, da so se sindikalisti zbudili še pravi čas. Z objavo njihovih tegob jih želimo nuditi podporo v boju z vsemogočnim direktorjem.

Franček Kavčič

SOCIALNA DRŽAVA – ZBORNİK RAZPRAV

Vsi čutimo, kako nas tepe, ker je nimamo. Vse bolj jo bomo potrebovali – reformirano SOCIALNO DRŽAVO, brez katere si ni moč predstavljati niti najmanjšega razvojnega koraka slovenske države. Ni utopija, vsi problemi so rešljivi. O tem ambiciozno piše deset avtorjev zbornika, sodelujočih pri projektu SOCIALNA DRŽAVA.

REVŠČINA V SLOVENIJI NI ZLA USODA, KI BI JI NE MOGLI UTEČI, JE ŠLABA STROKOVNA IN NAPAČNA POLITIČNA ODLOČITEV!

Zbornik razprav o socialni državi na 134 straneh izpod peresa Željka Ciglerja, Andreje Črnak Meglič, Leva Krefta, Francija Pivca, Sonje Pirher, Jožice Puhar, Cirila Ribičiča, Rajka Šugmana, Martina Totha in Maje Vojnovič lahko za 600 tolarjev naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) izv. knjige SOCIALNA DRŽAVA. Naročeno mi/nam pošljite na

naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročeno dne: Zig Podpis naročnika

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročnik bom plačal po povzetju

SEMOLIČ IN VODOVNIK OBISKALA SKOPJE

Na povabilo Zveze samostojnih sindikatov Makedonije sta bila v Skopju predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije mag. Dušan Semolič in predsednik Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije Albert Vodovnik.

Delegacija Svobodnih sindikatov Slovenije je tako vrnila obisk makedonskim sindikalistom, ki so se v Sloveniji mudili sredi marca letos.

Dušan Semolič in Albert Vodovnik sta se s predsednikom ZSSM Živkom Tolevskim ter predsednikom sindikata kovinarjev Aleksom Kiprovskim pogovarjala o medsebojnem sodelovanju ter izmenjala informacije o gospodarskih in sindikalnih razmerah v obeh državah. Obe sindikalni zvezi sta podpisali sporazum o medsebojnem sodelovanju. Sporazum sta podpisala tudi oba sindikata kovinarjev.

P. V.

OHRANJANJE DELOVNIH MEST KO-OP IN KPM MOJSTRANA

Iz sklepa Temeljnega sodišča v Kranju je razvidno, da je bil v sodni register registrskega sodišča vpisan izbris podjetja kovinska oprema KO-OP Mojstrana zaradi ustanovitve dveh novih podjetij, in sicer:

a) Kovinsko podjetje Mojstrana, d.o.o., skrajšano ime KPM, d.o.o. Mojstrana,
b) Kovinska oprema Mojstrana (KO-OP, d.o.o.).

Delitev je bila izvedena kot eden od ukrepov sanacije podjetja z namenom, da bi se po končani sanaciji obe novo registrirani podjetji ponovno ZDRUŽILI.

V novo ustanovljeni firmi KPM, d.o.o. je zaposlenih večina delavcev bivše firme, nimajo pa organov upravljanja. V.d. direktorja firme KPM je imenoval delavski svet bivše KO-OP Mojstrana brez razpisa. Podjetje že dalj časa ne poravnava obveznosti iz BOD. Zaradi suma o oškodovanju družbenega premoženja pri statusnih spremembah podjetja KO-OP, p.o. smo na zahtevo delavcev 19. 2. 1993 vložili predlog za revizijski pregled. Istočasno smo dali pisno pobudo Temeljnemu sodišču v Kranju, naj ustavi stečajni postopek.

Mislimo, da je treba takoj pričeti aktivnosti za združitev firme

KPM, d.o.o. Mojstrana, Alojza Rabiča 58 in firme kovinske opreme KO-OP Mojstrane, Alojza Rabiča 58.

Agenciji je treba dati vlogo za soglasje k preoblikovanju novega združenega podjetja. Objavi naj se razpis za zbiranje ponudb za dokapitalizacijo nove firme. Istočasno se pripravi pogodba o preoblikovanju podjetja v kapitalsko družbo v mešani lastnini, kjer se terjatve upnikov spremenijo v kapitalске deleže.

Novoustanovljeno družbo naj upravljajo družbeniki preko skupščine in upravnega odbora. Za oba organa se izvedejo volitve predsednika in namestnika. Pripravijo se temeljni dokumenti družbe. Razpiše se tudi mesto direktorja.

Vodstvo pripravi elaborat o razvojni strategiji podjetja. Za produktivna delovna mesta je treba pridobiti nepovratna sredstva Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. Potreben je odlog plačila obveznosti iz BOD ter znižanje obrestne mere pod 10 odstotkov.

Morebitno prezaposlenost se razrešuje skladno z zakonom o delovnih razmerjih in kolektivno pogodbo dejavnosti, kjer se v vse aktivnosti vključijo sindikat in območni zavod za zaposlovanje,

po potrebi pa tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. S posebnim sporazumom z odvečnimi delavci se definira tudi dinamika izplačil odpravnin in nadomestil.

Sindikat, upravni odbor in vodstvo oblikujejo in sklenejo socialni sporazum, kjer opredelijo obveznosti in odgovornosti podpisnikov. Sporazum naj za določen čas (6 mesecev) opredeli politiko plač, nadomestil, prerazporejanj, vodenja.

Mislimo, da ima sanacija podjetja prednost pred stečajnim postopkom.

V naslednjih KO-OP-a pa nekateri želijo uveljaviti usmerjeni stečaj. Uvedba stečajnega postopka ima za posledico prenehanje vseh funkcij organov, v katerih sodelujejo delavci, saj te funkcije preidejo na stečajnega upravitelja. Stečajni upravitelj skrbi najprej za varstvo interesov upnikov. Varstvu pravic delavcev pa namenja le malo pozornosti.

V Območni organizaciji Svobodnih sindikatov za Gorenjsko ocenjujemo, da bi z natančno obdelanimi aktivnostmi in določitvijo nosilcev predloženega predloga razreševanja lahko ohranili podjetje in s tem večino delovnih mest. (Povzetek predloga SS gorenjskega območja)

Sindikalna kronika

Nova kolektivna pogodba za negospodarstvo je v glavnem usklajena. Nerešljiv spor med sindikati in vlado je le višina izhodiščne enke. Različni sindikati zahtevajo najmanj 30 tisočakov. Po trditvah Jožice Puhar pa lahko zaradi proračunskih omejitev vlada pristane le na 25 tisočakov.

Ne moremo se spuščati v razloge in utemeljitve nasprotnikov, ki se zaenkrat ne morejo sporazumeti. Moramo pa opozoriti, da so člani sindikatov posameznih družbenih dejavnosti in državne uprave v dokaj različnem položaju. Prav zaradi tega lahko po našem mnenju ministrstvo za delo najde rešitve, ki bodo zadovoljile tako razdobljene in premalo enotne sindikate kot razjarjene učitelje in profesorje, ki so danes začeli stavkati. Zdi se nam, da se bo država še najlaže sporazumela z uslužbenci v državni upravi in prav prek njih verjetno vodi pot tudi do sporazuma z drugimi sindikati.

Združenje za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala je odpovedalo panožno kolektivno pogodbo. O tem, kako naprej, bo sindikat delavcev gradbeništva razpravljal na razširjeni seji republiškega odbora, sklicani za petek, 4. junija. Tega dne bodo gradbinci praznovali tudi svoj praznik. Oba partnerja se zaenkrat nagibata k takojšnjemu nadaljevanju pogajanj za novo panožno kolektivno pogodbo. Zadeva je tesno povezana tudi z novo splošno kolektivno pogodbo, o kateri se bodo sindikati, povezani v Svobodne sindikate, pogovarjali prihodnji teden na seji v SIC Radovljica.

V Ženevi se je začelo redno letno zasedanje mednarodne organizacije dela. Kot predstavnik sindikatov je tja odpotoval član predsedstva Svobodnih sindikatov Brane Mišič.

Tudi konec maja so zaradi kasnitve plač stavkali livarji štorske železarnice. Ker je njihov izvršni odbor tokrat pristal na kasnitev izplačila, so mu delavci izrekli nezaupnico. Namesto izvršnega odbora so izvolili stavkovni odbor, ki mu predseduje Jože Jevšenak. Po naših informacijah so delavci ta teden nehali stavkati.

F. K.

Prijetno s koristnim

Več kot tisoč delavcev komunalnih in stanovanjskih podjetij iz vse Slovenije se je v soboto, 29. maja, zbralo na svojem delovno-športnem srečanju v Ivančni Gorici. Letošnja udeležba je bila rekordna tudi po številu podjetij: kar 45 jih je sodelovalo, verjetno pa bi še katero, če bi bilo malo več razumevanja v vodstvih – vsaj tako nam pravijo sindikalni zaupniki.

Otvoritveno slovesnost je opravil in zbrane nagovoril minister za okolje in prostor g. Miha Jazbinšek, ki je ob tej priložnosti želel promovirati zakon o varstvu okolja in zakon o gospodarskih javnih službah – pa je zaradi preložitve glasovanja to lahko le napovedal. Tekmovanja so se odvijala po sprejetem programu. Največ zanimanja je seveda veljalo delovnim panogam. Zmagovalci so: v vodovodu Komunala Laško, v kanalizaciji KP Trebnje in v odvozu smeti KP Grosuplje. Bilo pa je tudi pet športnih panog. Pokale so odnesli: v šahu KP Ptuj, v strelstvu KP Ljubljana, v malem nogometu KP Velenje in v tenisu Drago Rakun, Zale Ljubljana ter v ženski konkurenci Irena Vauhnik iz Dominvesta Jesenice.

V petek, 28. maja, pa je bilo v Trebnjem, v organizaciji Svetovalnega centra komunalnih podjetij posvetovanje s 100 udeleženci na temo: Reorganizacija državne uprave ter oblikovanje lokalne samouprave v Sloveniji (prof. dr. Gorazd Trpin) in Sistem plač in drugih prejemkov v javnem sektorju s poudarkom na naši panogi ter bodoče sistemske rešitve (Antonija Dodič).

Za uspešno izvedbo 9. srečanja se moramo zahvaliti organizatorjem KP Grosuplje, KP Trebnje in Komunalne gradnje Grosuplje, sponzorjema Stanovanjski komunalni banki in Zavarovalnici Triglav ter seveda vsem vodstvom, sindikalnim zaupnikom in delavcem sodelujočih podjetij.

Prihodnje leto se vidimo na morju, saj bo jubilejno srečanje prevzelo Komunalno podjetje Koper z drugimi panožnimi podjetji na Obali.

M. M.

Dosežen konsenz

Predstavniki območnega in republiškega odbora Sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije so se v ponedeljek sestali s stečajnim upraviteljem Predilnice Medvođe Igorjem Bončino in se dogovorili za terjatve delavcev v stečajno maso za vse neizpolnjene obveznosti. Konkretneje: za razliko med prejetimi plačili in osebnimi dohodki po kolektivni pogodbi ter vse terjatve iz naslova delovnih razmerij za leto 1992, za letošnje leto pa za razliko do sto odstotne plače po kolektivni pogodbi ter za terjatve iz naslovov neizplačane prehrane med delom, prevozov na delo, jubilejnih nagrad in odpravnin ter regresu za letni dopust.

Na omenjenem sestanku, ki je po besedah sekretarke ROS Branke Novak potekal v »korektnem vzdušju«, so sindikalisti izvedeli, da bodo delavci v torek, 8. t.m., dobili delovne knjižice, s katerimi bodo šli na Zavod za zaposlovanje. Stečajni upravitelj jim je povedal, da namerava 66 delavcev ponovno zaposliti. Razporedil jih bo v štiri razrede: tri v najzahtevnejšega (računovodja ter tehnični in komercialni direktor), večino pa v drugega in tretjega. V teh dveh razredih predvideva plačilo 170 do 200 tolarjev neto zasluga na uro, kar naj bi bilo celo nekaj več kot doslej. Po pogodbah o delu pa jim ne namerava poravnati nadomestil za prehrano in za prevoz na delo. Na prošnjo sindikalistov bo to v tem tednu še preučil, in če se mu bo račun izšel, bo plačeval tudi te stroške.

Kazalo je mnogo slabše...

D. K.

DE kanal
Dr. Alojzij Šuštar

Nadžkof in metropolit dr. Alojzij Šuštar je prvi mož slovenske Cerkev, poleg tega pa je tudi ena središčnih osebnosti slovenskega javnega in kulturnega življenja. Iz slovenskih korenin se je razrastel v evropske razsežnosti, saj je kar tri desetletja preživel v tujini; od tega največ v Švici, kjer je opravljal odgovorne dolžnosti. Ko se je v sedemdesetih letih vrnil domov in prevzel vodstvo ljubljanske nadškofije, kot metropolit pa tudi slovenske Cerkev, je to Cerkev ne navadno hitro odprl Evropi, hkrati pa je Evropo zainteresiral za Slovenijo. Vse do letošnje pomladi je bil tudi predsednik Sveta evropskih škofovskih konferenc in je tako dejavno sooblikoval strukturo evropskega krščanstva. Čeprav je vztrajno zavračal sle-

DE KANAL - DE

herno zaslugo, je treba pošteno priznati njegovo vlogo v procesu osamosvajanja Slovenije, saj je s pridom izkoristil širok krog svojih znancev in prijateljev v najvišjih evropskih kulturnih in političnih krogih. Ogledate si ga lahko v petek, 4. t. m. ob 22. uri na TVS 2.

Dominique

Angleški barvni film Dominique je grozljivka, ki na začetku ustvarja predvsem psihološko napetost. Glavna junakinja je priletna, rahlo invalidna in zlasti bogata ženska, ki je prepričana, da jo mož skuša spraviti v norost. Zdi se, da tudi hišni prijatelji sodelujejo v tej igri, a nikakor se ji tega ne posreči dokazati. Kasneje mož sam postane žrtev te grozljive igre; zdi se, da gre spet za psihološko reakcijo in za slabo vest. Na koncu se izkaže, da je v ozadju te zgodbe denar, do katerega se skušajo z dediščino dokopati tisti, ki sprva v filmu nimajo posebej opredeljene vloge. Če ste za grozljivke, ne prezrite Dominique v nedeljo ob 17.10 na TVS 1!

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:
KAKO UVELJAVITI SPOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI

Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. Cena 700,00 SIT

● več avtorjev:
MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči. Cena 350,00 SIT

● Mira Becele
STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjem in primeri praktične uporabe njegovih določil. Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič
DELAČI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednosti in kritike, evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«. Cena 460,00 SIT

● Gregor Miklič
NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem. Cena 670,00 SIT

● Stane Uhan:
PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodiščni osebni dohodki – Kaj ve in misli vlada – Načrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretni predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače. Cena 400,00 SIT

● Aleksej Cvetko
NOVA UREDITVE POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
Zakaj so bile potrebne spremembe v pokojninski in invalidski zakonodaji – Spremembe pogojev za upokojevanje – Nova definicija invalidnosti in kaj to pomeni – Nov sistem odmere nadomestil plač invalidom II. in III. kategorije invalidnosti. Cena 680,00 SIT

● Emil Rojč
KARIERA KOT SPREMINJANJE

Priročnik za podjetništvo in razvoj kadrov
Cena 850,00 SIT

● Več avtorjev
SOCIALNA DRŽAVA

Zbornik razprav za VARNOST, SVOBODO, SOLIDARNOST IN PRAVIČNOST
Cena 600,00 SIT

● Aleksej Cvetko
ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM

Novi Zakon o zdravstvenem zavarovanju – Razlage vseh sprememb in vseh oblik prostovoljnega zavarovanja občanov
Cena 580,00 SIT

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● Kako uveljaviti
..... izv. ● Moje pravice na
..... izv. ● Stanov. razmerja
..... izv. ● Delavci in uprav.
..... izv. ● Nova del. zakon.

..... izv. ● Plačni sistem
..... izv. ● Nova ureditev...
..... izv. ● Kariera kot
..... izv. ● Socialna država ...
..... izv. ● Zdrav. zav.

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov:

Ulica, poštna št. in kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne:..... Žig Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 110-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 317-288

VETO NI PRAVI NAČIN POSTAVLJANJA DRŽAVNEGA SVETA

Čeprav je naš državni svet postavljen tudi na podlagi izkušenj z Bavarske, pa njegovo dosedanje delo ni potrdilo pravilnosti ustavne rešitve. Državni svet ima 22 predstavnikov lokalnih interesov, 18 svetnikov pa zastopa posebne interese različnih socialnih skupin. Glavni problem državnega sveta pa ni v njegovi sestavi, ampak v pomanjkljivi opredelitvi pristojnosti. Tudi če uporabi veto oz. začasno odloži veljavnost posameznega zakona, namreč državni svet ne more spremeniti zakona ali odločitve državnega zbora. Tako nekako je položaj in probleme državnega sveta orisal njegov predsednik Ivan Kristan med pogovorom s predsednikom bavarskih sindikatov Fritzom Schösserjem. Po njegovem mnenju bi bilo boljše, če bi moral državni zbor zaradi stališč državnega sveta ponovno razpravljati o posameznem zakonu ali drugi zadevi. Državni zbor in državni svet naj bi imela tudi skupne posvetovalne odbore, ki bi pripravljali morebitne skupne rešitve spornih vprašanj. Po Kristanovem mnenju bi bilo boljše, če bi bili odnosi med državnim zborom in svetom podobni odnosom med Bundestagom in Bundesratom

Levo: Ivan Kristan, Polde Bibič, Albert Vodovnik, desno: Fritz Schösser, Dušan Semolič, Jakob Polir

v Zvezni republiki Nemčiji. V Nemčiji ostaja Bundestag suveren pri sprejemanju zakonov, le argumenti za in proti sporni rešitvi so predmet javne obravnave. Če bi to veljalo tudi pri nas, bi se po Kristanovem mnenju povečala odgovornost državnega zbora. Na drugi strani pa bi člani dr-

žavnega sveta vedeli, da je svet opravičil svojo funkcijo. Po tem, kar je slišal od Ivana Kristana, je gost z Bavarske dejal, da se je Slovenija očitno odločila za mešano obliko državnega sveta, in zaradi tega bo za pravo rešitev potrebovala še nekaj časa. Nemški drugi dom, to je Bun-

desrat, je zasidran v federalni ureditvi, ki temelji na veliki avtonomnosti posameznih zveznih dežel. Bundesrat lahko odgovarja odločitvam Bundestaga, če so le-te v nasprotju z ureditvijo v posameznih deželah.

V Bavarskem senatu pa so le zastopniki nekaterih družbenih skupin, ne pa predstavniki lokalnih interesov. Bavarski senat ima manjše pravice, ker senatorjev ne volijo volivci neposredno, ampak posredno posebna volilna telesa. Problem pristojnosti državnega sveta Republike Slovenije je

po Schösserjevem mnenju najbrž rešljiv le tako, da državni zbor ohrani vse kompetence, državni svet pa mora imeti možnost postavljati čimvišje ovire. Pristojnosti bavarskega senata so zelo skromne, vendar so kljub temu pomembne, ker deželni zbor v povprečju upošteva 90 odstotkov njegovih ugovorov. Po teh pojasnilih je Ivan Kristan povedal, da je državni svet po šestkratni odločitvi za pogojni veto začel delati nekoliko drugače in da skuša sodelovati že v začetnih fazah zakonodajnih postopkov. Do vetov večne prihaja tudi zato, ker državni zbor nekoliko upošteva predloge državnega sveta. Svet bo veto uporabljal

redkeje in skušal javnost prepričati o svojih argumentih. Ivan Kristan misli, da je treba v ustavi in zakonih poiskati še kakšno rešitev, saj ne zadoščata le pravica do vetu in pravica do zakonodajnega referendumu.

Gost z Bavarske mu je odgovoril, da se njihov senat skuša izogniti vsem političnim vprašanjem, zlasti pa medstrankarskim sporom. Zato ta organ daje deželnemu zboru praviloma le izvedenska mnenja in mogoče je uspešen prav zaradi takšnega načina dela. Bavarski sindikat pa ima še en skriti adut. V primeru, če ne funkcionirata niti vlada niti deželni zbor, postane senat edina veljavna oblast. F. K.

OBSOJAMO PRODAJO TEKSTILINDUSA TUJCEM

Sindikat tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije je s presenečenjem in ogorčenjem sprejel novice o prodaji TEKSTILINDUSA iz Kranja – še posebno pa smešno nizko prodajno ceno 6 milijonov DEM.

TEKSTILINDUS je bil v preteklosti velik tekstilni kombinat na pomembni lokaciji z veliko vrednimi delovnimi sredstvi, zaposleni pa so vsa leta prispevali znatna finančna sredstva v občinsko in državno blagajno.

Prodaja takšne tovarne tujcu je še dodatni vzrok za naš oster protest in apel organom oblasti, da **PREPREČIJO TAKŠNA NEUSTAVNA DEJANJA**.

Skrajni čas je, da država izvede proces lastninjenja v korist zaposlenih delavcev in v okviru prestrukturiranja gospodarstva, ob normalnih pogojih gospodarjenja določi tudi mesto tej industrijski izvozni panogi. Ob slutnji, da se »recept« TEKSTILINDUS pripravlja še za nekaj tovarnih tekstilnih dejavnosti, celo iz iste regije, sporočamo javnosti, da ta dejanja obsojamo in zahtevamo, da zaposleni enakopravno sodelujejo v takih procesih in da so dejanja v okviru ustavnih določil.

Pričakujemo torej razveljavitev družbeno škodljive prodaje TEKSTILINDUSA in ponovno prodajo v skladu s predpisi in prednostno nakupno pravico domačim pravnim osebam.

ALOJZ OMEJC, predsednik ROS

KAKO JE 70 LJUDI IZGUBILO DELO

Pred nekaj leti je bil obrat, za katerega je matična firma, pardon, takrat delovna organizacija, skrbela precej mačehovsko. Posledica tega je bil stečaj obrata. No, po nekaj dneh so ustanovili novo podjetje, v katerega so prišli najbolj pridni, najbolj delavni. Vsaj tako so takrat rekli. Dobili so tudi direktorja, mladega, ambicioznega. Ta se je ves posvetil delu, navezal stike s poslovnimi prijatelji. Cez nekaj časa je soustanovil drugo firmo. Sicer ne konkurenčno, pa vendar je nekatere posle lahko opravljal istočasno za obe firmi. Seveda na račun prve firme. Ljudje so se trudili, delali na petek in svetek, pazili na kakovost, reklamacije pa so se vrstile. Ko je bilo vsega le preveč, je moral direktor oditi. Nekateri, ki se na to bolj spoznavajo in so za to pristojni, pa so menda celo ugotavljali, da reklamacij sploh ni bilo, da je denar šel na neki drug račun. No, to je seveda že druga zgodba.

V firmo so dobili novega direktorja, že pravega managerja. Tudi ta je najprej navezal ali pa obnovil poslovne stike. Spet so delali na petek in svetek, spet so pazili na kakovost, spet so imeli delavci po nekaj sto nadur. Ves čas so imeli bolj slabe plače. Saj se ve. Najprej je treba potrpeti, ustvariti ugled, nato pa bo bolje. Enkrat že.

In ta manager je živel le s firmo in od firme in od ničesar drugega, vsaj tako je večkrat zatrjeval, čeprav so potem nekateri zlobneži izbrskali registracijo podjetja v uradnem listu, kjer je bil slučajno solastnik nekdo, ki se je enako pisal in stanoval na istem mestu kot njihov ljubi manager.

Kupil je celo firmino stanovanje, čeprav večini še ni jasno, kdaj in kako. Naenkrat pa ni več verjel ljudem. Začel jih je prepričevati, naj vstopijo pod varne peruti vse-mogočnega sklada in takoj se bosta začela cediti med in mleko.

Ker pa je to odločitev, vredna malo več, kot špricer v oštariji, se je delavski svet ustrašil in breme odločanja preložil na zbor delavcev. Tam se je naša dobra duša, ki je ljudem razložila vse čare dogajanj pod skladovo kapo, in ljudje so se z veliko večino odločili, da ne gredo pod vse-mogočni sklad. Toda če ima vrag mlade, jih ima veliko. Čez dan ali dva je gospod manager spet sklical delavski svet, kjer je na vrat na nos prepričal uboge člane, da morajo iti pod sklad, kajti v nasprotnem primeru...

Gospod manager je tako ubil dve muhi na mah. Dobil je velikega brata, pardon, sestro, ki mu je dala v vsem prav, in rešil se je nadležnega delavskega sveta, ki mu je zastavljal neprijetna vprašanja.

Kljub vsemu se je gospod manager naveličal delati v tej firmi. Ni več hotel sprejemati poslova, ker jih menda delavci kljub solidni kvaliteti, delu v petek in svetek in ne vem koliko naduram ne bi hoteli narediti. In velika sestra mu je verjela. Še predno je tiho odšel, je poskrbel za najboljšo možno zamenjavo in ugotovil nekaj presežkov. Na njegovo mesto je prišel podjetnik leta, sicer v občinskem merilu, pa vseeno. Prišel je menda brez zahteve po plači, kar pa si je hitro nadoknadil s kakšnim prevozom s firminim avtom in s kakšnim delom, ki so ga firmini ljudje opravili zanj. Ljudje iz firme mu sicer niso najbolj verjeli, toda vseeno so mislili – mlad je še, naj poskusi.

Začel je tako, da je poslal nekega delavca domov na dopust, potem pa ga z nezakonito odpovedjo kaznoval za nekaj, česar ni napravil, ko je bil na prisilnem dopustu.

In ljudem je spet prekipelo, kljub očitkom iz preteklosti, da za njih noben direktor ni dober. Ročno so ga postavili pred vrata firme, o tem obvestili gospe iz sklada, sami pa so normalno delali naprej.

Smola ob vsem tem je bila za nekatere v tem, da je velikemu podjetniku takrat v firmi že potekel mandat in da v firmi pravzaprav sploh ni imel kaj iskati, razen mogoče kot eden od dveh možnih kupcev firme, ki jo je seveda sklad pravočasno ponudil naprodaj.

Sklad je zadevo rešil z levo roko in na korespondenčni seji podaljšal mandat nesojenemu direktorju in kupcu.

Prišlo je do pogajanj. Zaradi načel, ki so bila omenjena čisto na začetku, so skladovi ljudje najprej hoteli postaviti direktorja nazaj. Saj veste. Kje se pa spodobi, da bi navadni ljudje nagnali skladovega direktorja.

Trajalo je ure in ure, padali so argumenti, zakaj en kupec ja in drugi ne. Na koncu so se zmenili, da lahko direktor le pride za en mesec, seveda, pod nekaterimi pogoji. In zaradi načela. Ampak nekaj mora biti narobe. Direktorja še danes ni v firmo, upravni odbor (beri sklad) je sprejel sklep, da spusti firmo v stečaj, delavci, ki bi še imeli kaj delati, so nehali, saj jim nihče plače tudi obljubi ne, kaj šele, da bi jim jo sedaj še dal. Vsi čakajo stečaj. Sedemdeset ljudi bo izgubilo delo. Užaljeni podjetnik pa bo lahko firmo kupil v stečajnem postopku še ceneje in brez ljudi.

Da, da. Tudi to je sklad in tudi to so načela. Sindikalni zaupnik iz Posavja

P. S.: Zgodba seveda ni resnična, vsaka podobnost s »Tehnološkimi sistemi Sevnica« pa je zgolj zlo-namerna.

LABODJI SPEV DIREKTORICE NOVOSTI

Kot smo na kratko že poročali, so delavci podjetja Elitne konfekcije Novosti iz Ljubljane 20. maja »vzeli stvari v svoje roke« z »mehkim udarom« so razrešili svojo dosedanje direktorico dipl. ing. Daliborko Podboj, na njeno mesto pa za v.d. ustoličili »svojega« človeka.

»Zaroto« zoper direktorico Daliborko Podboj so dan pred sejo delavskega sveta (18. maja) skovali člani izvršnega odbora sindikata podjetja, ki so se zavoljo »konspirativnosti« sestali kar pri Miru Podbevšku na območjih sindikatov. Družno so ugotovili, da je direktorica potekel štiriletni mandat, da nimajo sklenjenih

kollektivnih pogodb in da ne dobivajo plačanih nadur. Nastali so še vrsto vzrokov za nezadovoljstvo, vendar so menili, da bi že omenjeni na glavni grehi zadostovali za Daliborkino slovo od direktorskega stolčka. Na seji delavskega sveta, ki se je je »nepovabljen« udeležil tudi družbeni pravobranilec Franc

Skinder, so trije člani glasovali za nezaupnico (proti stali bili le predsednica in podpredsednica delavskega sveta, menda zaradi »silnih pritiskov«), tako da je bila direktorica legitimno razrešena svoje funkcije v podjetju. Za v.d. direktorja so imenovali »priljubljenega notranjega delavca« in se za naslednji dan dogovorili za primopredajo poslova. Na njej so v glavnem »prali umazano perilo«, dokler se ni razvedelo, da ima novi v.d. popoldansko obrt, v kateri se ukvarja s sorodno dejavnostjo. Na Skinderjevo zahtevo so raziskali, kako je s to stvarjo. Čeprav se je izkazalo, da ne gre za nikakršno konkurenco, je v.d. odstopil, češ »kaj se bom zajeboval«. In so imenovali novega v.d., ki pa ni bil po Daliborkinem okusu. Zato je hotela izpeljati volitve, in sicer tako, da bi bilo na lističu njeno ime in prazna rubrika, v katero bi lahko delavci vpisali kateregakoli svojega kandidata, če se že z njo ne bi strinjali. Čeprav je poslala med ljudi celo svojega agitatorja, se ji nakana ni posrečila. Na naslednjo primopredajo je poslala svojega advokata (iz Maribora!), ki je skušal delavce podučiti, da se tako ne dela, ker je samoupravljavanje pač pristalo na smetišču zgodovine. Vendar zaman. Ljudje so vztrajali pri svojem, saj so vedeli: če ne bo šla direktorica, bomo šli na cesto mi!

V Elitni konfekciji Novosti so delavci torej vzeli usodo v svoje roke. Kakršnakoli že bo, ostal jim bo vsaj občutek ponosa, da se niso pustili nategovati drugim... D. K.

Spoštovani!

Smo delavci konfekcijskega podjetja Elitna konfekcija NOVOST, Ljubljana, na Čopovi 9.

Obrachamo se na vas s prošnjo, ker nas skrbi naša skupna ustvarjena imovina.

Seznajeni smo, da je naše podjetje zaprosilo Ministrstvo za delo za posojilo 4.500.000 SIT, ki bi bilo namenjeno za izboljšanje delovnih mest, nabavo šiviljskih strojev, likalnih naprav, rezalnih strojev, likalnih pup. Sedaj ne vemo za kaj je bil ta denar porabljen, ker strojev ni. Za leto 1993 ni bil izdelan kratkoročni plan, in tudi ne dolgoročni plan razvoja.

Imeli smo obrat v Črnomlju, ki se je preimenoval v Konfekcijo BELA, za katerega je ravno tako bilo zaproseno posojilo.

Že nekaj mesecev se dogaja, da delavci preko delegatov delavskega sveta nismo seznanjeni o poslovanju podjetja oziroma delegat, ki ni prisoten na sestanku, ne prejme zapisnika.

Zelo sumljiva se nam zdi tudi bilanca, ker ni nikoli pozitivna, ne negativna, vedno le zlezemo.

Ta skrb se nam je še povečala, ker smo ob aferi PLETENINA v dnevnem časopisju prebrali, da je žena tamkajšnjega direktorja Caterja, naša računovodkinja.

Iz strani vodstvenih delavcev redno slišimo, da nimamo denarja, kljub temu, da delamo in smo dobili posojila.

V pričakovanju, da bo naših skrbi kmalu konec, vas lepo pozdravljamo!

Tole pismo so delavci Novosti poslali ministrstvu za delo. Čeprav je bilo anonimno, je ministrstvo takoj reagiralo in zahtevalo natančen odgovor, kam je šel denar... Namensko gotovo ni bil porabljen...

PRISPEVKI S SEMINARJA O LASTNINJENJU S POUDARKOM NA NOTRANJEM ODKUPU

Uvodne besede mag. Dušana Semoliča, predsednika ZSSS

Namen strokovnega posveta je predvsem ta, da se seznamimo z osnovnimi problemi, dilemami, z opozorili, da s tega srečanja vsak zase potegne naloge, opozorila, zlasti na strokovnem področju. Če smo še do sprejema zakona, o katerem se bomo danes pogovarjali, težišče našega dela usmerili v to, da bi nekateri interesi delavstva prišli v ta zakon in počeli marsikaj – prav je, da se spomnimo, da smo kot Zveza svobodnih sindikatov Slovenije bili prvi takrat, kadar je bilo delavstvu izjemno težko, kadar je bilo govoriti o problemih delavstva bogokletno, tudi šli na ceste, spomnimo se konec avgusta, prve dni septembra 1991 ob nekem scenariju, ki je ponujal takojšnjo spremembo nekega zakona, zelo krivičnega do delavstva, smo dvignili svoj glas, bili proti, dobili še zaveznike in k sreči takrat takšen zakon ni bil sprejet. Toda bitka se je nadaljevala, spomnimo se še nekaj zborovanj v Ljubljani, naše izredne konference, obroča okrog slovenskega parlamenta, naših amandmajev, ki so bili objavljeni v vseh časopisih, dobili so jih vsi poslanci in še kaj. Takrat so bila sredstva sindikalnega boja drugačna, glede na čas in rojevanje zakona. Ko pa je bil zakon sprejet in je stopil v veljavo, je seveda naš poudarek drugje. Poudarek je na znanju, na strokovni usposobljenosti nas, da se v ta proces, ki je tu, ki je neusmiljen, kar se da učinkovito vključimo. V sindikatih moramo biti odločni, preudarni, odločni zlasti v obrambi delavskih interesov, toda prvo niti drugo brez znanja ne bo nič. Zato je prav, da se danes koncentriramo na stroko, vidimo, kje je pri nas znanje pomanjkljivo. Mislim, da so izbrani predavatelji pravi, ki nas bodo popeljali v to razmišljanje, v dileme in probleme in ker sem prepričan, da se na nekem seminarju ne da osvojiti vsega, ambicija je bila prevelika, bomo v nadaljnji navezi, to kar bomo danes slišali bomo tudi objavili, tako da bo vsak od vas lahko v miru prebral, preštudiral, dobil spodbudo, da bo segel tudi po strokovni literaturi. Dogovarjamo se, da bomo tudi v Delavski enotnosti uvedli redno rubriko vprašanj in odgovorov na to temo.

Osnovne spremembe

Mag. Tone ROP, državni sekretar za privatizacijo:

Ravno v zadnjem času, v zadnjem mesecu ali dveh, za to interesno skupino, ki jo vi predstavljate, smo storili kar precej v tem zakonu.

Rad bi predstavil osnovne spremembe, ki so se zgodile v zvezi z zakonom o lastninskem preoblikovanju in tudi nekaj o tem, kaj še pripravljamo. Potrebno je povedati, da bodo v teh dneh vse spremembe v zvezi s tem zakonom verjetno dokončno potrjene in da nas potem čaka še nekaj sprememb na področju podzakonskih aktov. Tudi danes dopoldne smo še na sami komisiji za spremljanje zakona o lastninskem preoblikovanju dopolnjevali oblikovane rešitve. Skratka, rad bi povedal, da se zavedamo, da gre v zvezi s tem zakonom za živ organizem, da praktično ne moremo nikoli zajeti življenja v celoti v ta zakon in zato tudi vemo, da bo treba stvari še spreminjati. Temeljno izhodišče tudi pri teh spremembah, ki smo jih predajali je enostavna in jasna teza, da zaupamo v slovensko gospodarstvo, zaupamo v sposobnosti ljudi, ki vodijo to gospodarstvo in da menimo, da pri postavljanju sistema lastniških odnosov na Slovenskem ne gre kar preprosto kopirati vzhodnoevropskih modelov. To je bilo izhodišče in tudi v tej smeri smo v zadnjih dnevih izjemno veliko delali. So tudi teze da je lahko insidarska lastnina škodljiva, da lahko lastnina delavcev škoduje podjetju, predvsem zaradi tega, ker v kolikor delavci prevzamejo pomembnejši lastniški delež, potem velja v podjetju večja nagnjenost k plačam in zato to odganja potencialne strateške investitorje. To je bila ena izmed dilem, s katero so se ukvarjali vsi snovalci teh zakonov in ki smo jo mi enostavno presekali s tezo, da se je tudi v svetu pokazalo, da se lahko tudi podjetja, kjer imajo notranji lastniki pomemben delež, izjemno uspešna in tudi dejstva, da sama lastnina še ne zagotavlja uspešnosti podjetja in da je vse bistveno bolj odvisno od sposobnosti kvalitetnega upravljanja podjetja in tudi od makroekonomskega okolja. Že kar nekaj časa se zavedamo, da ni več čas, da bi teoretizirali in dejansko poskušamo upoštevati impulze iz prakse.

Brez iluzij

Mislim, da smo nekako prišli blizu modela, ki mu lahko rečemo, da je na eni strani dejansko decentraliziran, da bo podjetjem pustil, da se bodo odločala o načinu lastninskega preoblikovanja, da bodo sama zbirala program lastninjenja, kar je izjemno pomembno, na drugi strani pa bomo zagotovili transparentnost lastninjen, zadeve bodo znane in poznane in tudi kontroljive. Tisto, kar nam je pomembno je, da smo obdržali zelo veliko metod v samem načinu lastninjenja, tako da pustimo dovolj svobode v podjetjih. Nimamo iluzije, da se bo s privatizacijo takoj povečala učinkovitost gospodarjenja, da bo posledica lastninjenja in privatizacije večja pravičnost in da vrednost delnicam ne bo tudi padala, ne samo rasla, ali pa da bomo imeli kapitalizem, ki bo vse zadovoljil. Nasprotno, dejstvo je, da bo sistem, v katerega stopamo, ustvaril relativno izjemno velike socialne razlike in tudi tovrstne napetosti. Verjetno bo v prvi fazi velik pritisk na povečanje stopnje nezaposlenosti, tako da problemi v prvi fazi nedvomno bodo. V prvi fazi niti ne pričakujemo, da bodo vidni samo pozitivni učinki. Presežna ponudba delnic na trgu, ki se bo pojavila bo relativno hitro povzročila, da bo njihova cena padla pod nominalno ceno, istočasno pa bo to absorbiralo denar tistih, ki bodo to kupovali, kar lahko pomeni pritisk na obrestno mero na trgu denarja in na slabše pogoje poslovanja. Zaradi tega

Čez štirinajst dni bo pri naši založbi izšla brošura z objavljenim zakonom; uredbo o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij; uredbo o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance; komentarjem in razlago Gregorja Mikliča, mag. Toneta Ropa, mag. Bojana Pečenka in dr. Alenke Žnidaršič-Kranjc.

smo v zakon vstavili še dodatna varovala. Kljub tem težavam, na dolgi rok enostavno drugače ne gre dobiti lastnike, potrebno je dobiti jasne odnose znotraj podjetij, kar sami najbolj veste in to nam dnevno govorijo ljudje iz podjetij, ki čakajo na to, da se vendarle začne lastninjenje. Da bodo končno pravila igre jasna in da bo jasno pod kakšnimi pogoji bodo delovali makroekonomski ukrepi. Nemo-goče je pričakovati kakršenkoli investicijski cikel, kakršnekoli razvojne impulze, če te zadeve ne bodo končane.

Sprehod skozi zakon

Sedaj bi šel skozi nekatere najnovejše rešitve skozi cel zakon, pa bi potem šel po vprašanjih. Vem, da večina pozna zakon, zato bi govoril samo o novih rešitvah, ki so še kako pomembne za samo izvajanje zakona. Ko se govori o tem zakonu, je treba vedeti, da ta zakon ureja lastninjenje samo 50 % družbenega kapitala v Sloveniji, 50 % družbenega kapitala ureja zakon o javnih gospodarskih službah, ki je istočasno tudi v sprejemanju. Res je, da je zakon o lastninjenju za delavce pomembnejši, ker je praktično v teh podjetjih, ki bodo podvržena tem zakonu 70 % vseh zaposlenih v Sloveniji vendar po obsegu kapitala je zakon o javnih gospodarskih službah prav tako pomemben. Podjetja, ki se bodo lastninila so izgubila v minulih letih tudi 70 % trga v bivši Jugoslaviji. Ta podjetja so bila tista, ki so bila na udaru, medtem ko velja za podjetja v javnem sektorju, da niso izgubljala trgov in so tudi zato lažje prenašala določene disproporce v njihovih cenah. Podjetja, ki se bodo lastninila po ZLPP, so podjetja od katerih lahko edino pričakujemo ponovno gospodarsko rast, če se bodo seveda določeni predpogoji vzpostavili, ne samo na področju lastninjenja, tudi na področju sanacije bank, kar pomeni nižje obrestne mere, na področju sanacije in prestrukturiranja javnega gospodarskega sektorja in še vseh drugih zadev, ki se tičejo makro-ekonomske politike in seveda ena od pomembnih zadev pri makro-ekonomski politiki je dohodkovna politika. Tu se seveda v razburi, vendar je dejstvo, da o tem velja tudi kaj spregovoriti. Socialni pakt, kolektivne pogodbe in spoštovanje pravil, ki so tam opredeljene, so pomembne zadeve, ki lahko zagotavljajo makroekonomsko stabilnost, čeprav niso edine.

Pri spremembah zakona bi rad uvodoma povedal, da smo pri pripravi v komisiji začeli pripravljati tako, da smo upoštevali impulse, ki smo jih dobili iz prakse iz podjetij in smo poskušali temu primerno zakonu dopolnjevati. Upoštevali pa smo tudi pobude sindikata.

Kaj so dosegli sindikati

Prva takšna sprememba, ki je v tem zakonu je ta, da smo ga razširili. Razširili smo ga na založniško dejavnost in dejavnost invalidov. Enostavno se nam je pokazalo, da ni razloga, kljub temu, da so te dejavnosti opredeljene kot posebne družbene dejavnosti, da bi omejevali te dejavnosti v zvezi z lastninjenjem in da velja, da se lastninijo v skladu s pravili iz tega zakona. Izjemno pomembna rešitev, ki je v zakonu pa je šla tudi relativno neopazno je ta, da se kot osnova za lastninjenje lahko vzame ocenjena vrednost po pooblaščenih ocenjevalcih. Gre za to, da je možno, ko se dela otvoritvena bilanca podjetja, oceniti podjetje tudi o dinamični metodi kar lahko pomeni v določenih podjetjih, znatno nižjo ceno podjetja. Zadeva je rešena v okviru metodologije za otvoritveno bilanco. S tem, ko smo predlagali, da se lahko upošteva tudi ocenjena vrednost, pomeni, da se ocenjena vrednost dela posebej in se, v kolikor pride do razlike med vrednostjo družbenega kapitala po ocenjeni vrednosti in po otvoritveni bilanci upošteva nižjo vrednost, razliko pa se prikaže kot slabo ime podjetja in se za toliko zmanjša vrednost družbenega kapitala. To lahko pomeni v konkretnih primerih znatno nižjo ceno družbenega kapitala. Do tega smo prišli zato ker imamo pri prodaji podjetja tujcu vedno ocenjeno vrednost in se je pokazalo, kot nujno, da prodajamo delavcem po enaki ali nižji ceni, kot tujcem. Zaradi tega smo predlagali to spremembo. To je manj opazna sprememba, ki pa je ena ključnih sprememb v tem zakonu.

Delavcem, kar bo ostalo po denacionalizaciji

Precej pomembne spremembe so tudi na področju denacionalizacije, izdajanja začasnih odredb iz naslova denacionalizacije in denacionalizacijskih postopkov. Tako, kot je bilo sedaj rešeno, bi po končanih denacionalizacijskih postopkih, v kolikor se končna pravnomočna odločba o denacionalizaciji ne bi pokrivala z začasno odredbo, presežek družbenega kapitala lastninil tako, da bi šel na Sklad Republike Slovenije za razvoj. Sprejeli smo tudi tezo sindikata, da je treba omogočiti delavcem, da po končanem denacionalizacijskem postopku olastninijo tudi tisti del družbenega kapitala oziroma sredstva, ki niso bila odvzeta ali lastninjena preko denacionalizacije. V praksi se nam je pojavilo tudi nerazumevanje 12. člena zakona, kjer se je dogajalo, da so občine, prepovedale lastninjenje na celotnem družbenem kapitalu, ne glede na to, da bi bile po zakonu in

po logiki, upravičene prepovedati samo do dela družbenega kapitala. v zakonu smo eksplicitno definirali, da lahko samo za tisti del rezervirajo ali prepovejo lastninjenje, ki se tiče začasne odredbe.

Interni odkupi

Ena od pomembnih zadev je pri internem odkupu in pri interni razdelitvi. Poleg glavne spremembe je pomembna sprememba tudi ta, da smo krog upravičencev razširili. Razširili smo tako, da smo v vseh primerih omogočili vsem upravičencem, se pravi zaposlenim, bivšim zaposlenim in upokojevcem, da pridejo v podjetje z lastniškimi certifikati in lastninijo do 60 %. Pri notranjem odkupu smo dali dodatni popust, kar je danes tudi sprejela komisija in podprla vlada. Pravzaprav je do tega prišlo na iniciativo predsednika vlade, tako da smo pri notranjem odkupu uvedli 50 % popust. Po naših informacijah s terena to bistveno spremeni sliko v podjetjih. Prvič, interna razdelitev se razširja, drugič dodaten popust pomeni čisto drugačne pogoje odkupa v precejšnjem delu podjetij. To je izjemno pomembna novost. Tista pomembna novost, ki se vas tiče in je treba pošteno povedati, da ima sindikat ključne zasluge, pa so zadolžnice.

Sedaj velja, da lahko podjetje opravi interno razdelitev ter vplačila delnic za notranji odkup delnic tudi na podlagi potrdil, ki jih podjetje lahko izda zaposlenim delavcem na podlagi neizplačanega dela neto osnovnih osebnih dohodkov, znižanih do ravni, ki jo v skladu s 33. členom splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo določajo kolektivne pogodbe dejavnosti za čas od sprejema kolektivne pogodbe do 1. 1. 1993. Skratka do takrat, ko se pripravljata otvoritvena bilanca. To smo sprejeli in še tehnično dodelali. Sprejeli smo tezo, da je treba izdati nova potrdila, že izdane listine pa razveljaviti. Skratka, da vsa podjetja, ki tega niso storila, postavimo v enakovreden položaj. Vsi izdajo potrdila na osnovi neizplačanih osebnih dohodkov, na osnovi kolektivnih pogodb. Že izdane listine, s katerimi je bila delavcem priznana terjatev do podjetja v višini neizplačanega dela osebnega dohodka do višine osnovnih osebnih dohodkov se zamenjajo s potrdili. Imeli pa smo še en problem. V nekaterih podjetjih, ki so izdajala listine, so plačevali davke in prispevke, v drugih pa davkov in prispevkov niso plačevali, v nekaterih imajo to terjatev izkazano, v drugih pa nimajo. Če se te listine izdajo, o tem terjatev ni več in se zadeva razveljavi oziroma se preknjiži in se za toliko zniža obveznost podjetja do delavcev.

Država bo hotela svoje

Druga stvar pa so tista podjetja, ki niso plačala davkov in prispevkov. Tu smo morali najti rešitev, da postavimo podjetja in delavce v bolj enakovreden položaj. Rešitev smo našli v tem, da če podjetje ni obračunalo in plačalo prispevkov in davkov iz tega člena zakona, podjetje izda in prenese delnice v tej višini na pokojninski sklad. Skratka, obračuna bruto osebne dohodke, za del, kar se tiče davkov in prispevkov, gre do delnice na pokojninski sklad. Mislim, da je to relativno dobra rešitev do enih in drugih in jih postavlja v enakovreden položaj.

Nova stvar je, da je prišlo do dodatne pobude s strani Ministrstva za delo, da se poleg teh zadolžnic, ki se izdajajo podjetjem, ki se lastninijo po tem zakonu, izda republika zadolžnice zaposlenim v javnih zavodih, državnih organih in drugih organih in organizacijah, ki se pretežno financirajo iz proračunskih sredstev v skladu s kolektivno pogodbo za negospodarsko dejavnost in sicer za čas od 1. 1. 1992 do 31. 10. 1992. Takrat te kolektivne pogodbe niso bile izpolnjene in s tem tudi delavci v teh dejavnostih postavljamo v enakovreden položaj, s tem, da ti delavci s temi lastniškimi certifikati ne gredo v lastninjenje po tem zakonu v ta podjetja, ampak gredo v tista podjetja, o katerih sem prej govoril, ki se bodo lastninila po zakonu o javnih gospodarskih službah. Del teh podjetij se bo lastninil tako kot ta podjetja, po tem zakonu, in bodo lastninili del kapitala tako, da jih bodo prenesli na sklade. Takrat bodo ti zaposleni, ki niso dobili izplačanih osebnih dohodkov, preko certifikatov lastninili javne gospodarske službe. Skratka, tukaj in tam smo pripeljali notri zadolžnice, kar v nekaterih podjetjih pomeni precejšnje približevanje 60 % interne razdelitve in notranjega odkupa.

Poleg teh rešitev, ki bistveno bližajo te zadeve delavcem, smo naredili še določene druge zadeve. Ena se tiče oblikovanja rezerv, ki mogoče ni toliko zanimiva za vas. Namreč, posebno tehnično rešitev smo oblikovali v zvezi z oblikovanjem rezerv, tako da bodo podjetja lahko rezerve oblikovala iz naslova družbenega kapitala pa izdala po višji ceni svoje delnice.

Vlada je radodarna

Kar je morda pomembno za ta krog – do tega smo prišli na zadnjem zasedanju vlade – pa je dokapitalizacija. Razlagali smo, da se zavedamo problema dokapitalizacije, da se zavedamo, da je teh 30 %, ki jih je potrebno dati na osnovni kapital podjetja oziroma notranji kapital, relativno veliko za podjetja in da ne morejo doseči tega cenusa. Vlada ne nasprotuje predlogu da se to zniža in sicer je

nova rešitev, o kateri se bo danes glasovalo, 10%. Skratka, 10% je minimum, ki ga je treba dati na trajni kapital. V kolikor podjetje doseže cenzus, gre lahko v dokapitalizacijo in v tem primeru se zgodi tisto, kar so vsi stalno zagovarjali, v tem primeru kupnina ostane v podjetju, kar je izjemno pomembno. V kolikor se bodo podjetja odločala za dokapitalizacijo in bodo na ostalem delu kapitala prenašala prednostne participativne in komulativne delnice na sklade, so te delnice zelo neugodne in je vprašanje, če se podjetjem izplača tovrstna dokapitalizacija. Vprašanje je, ali se jim ne splača bolj, to mora seveda vsako podjetje samo oceniti, lastniti do 100% in kasneje iti v dokapitalizacijo, posebej v teh pogojih, ko lahko preko certifikatov v bolj delovno intenzivnih in preko relativno izjemno velikih popustov, pridejo do 60%. Podjetja imajo možnost tudi, da gredo v javno prodajo delnic za lastniške certifikate, skratka lahko kombinirajo interno razdelitev, notranji odkup za razliko javno prodajo za lastniške certifikate, skratka brez kupnine olaštninijo podjetja in potem gredo s kupnino v podjetje, ko so lastniki in ko kupnina dejansko ostane v podjetjih in jo lahko uporabijo za razvoj. Ta dokapitalizacija ima past, da bi lahko ta podjetja spravila v položaj, da si naredijo neugodno konstrukcijo. Skratka, treba je temeljito premisliti te zadeve. Ni vedno najboljša tista rešitev, ki izgleda najboljše na kratki rok. **Tudi notranji odkup ni vedno najboljši.** V relativno velikih podjetjih, z velikim kapitalom, je lahko notranji odkup škodljiv. Škodljiv je lahko zaradi tega, ker bo pobral vse prihranke ljudi in tudi bodoči profit, ker se bo vse porabilo za to, da bodo ljudje kupovali delnice, razvoja pa ne bo. V takih primerih je bistveno boljše, da gre podjetje v javno prodajo za lastniške certifikate in dobi korporacijsko lastnino, kot je normalno za velika podjetja in gre potem v dokapitalizacijo ter nameni kupnino, ki je bo že tako malo, za razvoj in za dokapitalizacijo v kasnejši fazi. Na te stvari je treba opozoriti, ker je nevarnost tudi to, da bodo delavci zahtevali to metodo in jo v nekaterih primerih tudi izsilili, pa bo to na škodo razvoja podjetja.

Dodatne varovalke

Sedaj je prišlo tudi do dodatnih varovalk pri prodaji podjetja zunanjim kupcem. Do sedaj je bilo, v kolikor se podjetje proda kot prodaja sredstev ali pa v celoti, morajo delavci dati svoje soglasje po 35. členu zakona o delovnih razmerjih. Sedaj velja tudi pri delni prodaji. Skratka, delavcem se daje dodatne pravice, da kontrolirajo prodajo podjetja in posegajo tudi v biznis plane menedžmenta. To je po eni strani dobro, kar zagotavlja moč delavcev, ki tam delajo, ki so živeli s tem podjetjem, po drugi strani pa je nevarno, v kolikor bodo k takim stvarim pristopali na pamet, v kolikor ne bodo gledali na interese podjetja in interese razvoja. S tem zakonom se dejansko daje **izjemna moč delavcem in izjemna odgovornost sindikatom.** Delnice, ki jih bodo dobili delavci, bodo imele v prvi fazi zelo nizko ceno in bodo lovišče za špekulante. Pritisk na delavce bo izjemno velik, da prodajo delnice. Ko smo računali smo ugotovili, da bo certifikat 400.000 vreden le 20 ali pa 10%. Na ta kapital čakajo tujci in domači špekulanti. Tu velja vplivati na delavce, da bodo upoštevali dvoletni moratorij, v času katerega pričakujemo, da bo prišlo do dviga kupne moči, da bodo cene delnic, če ne bodo istočasno prišle na trg, toliko narasle, da se bodo ljudje vendarle začeli spraševati, ali se splača prodati ali velja počakati ali sploh ne prodati. Največ bodo imeli od tega tisti, ki bodo počakali. V primeru slabih podjetij, podjetij, ki so pred stečajem, je problem, ali velja delavce spodbujati v to, da sploh gredo v to. Če je v ozadju program razvoja podjetja, potem to velja, če pa v ozadju ni nič, potem pa je to prevara delavcev, ki bodo vložili svoj certifikat in nič. Danes imamo tudi družbena podjetja, katerih delnice kotirajo na ljubljanski borzi, delnice tega podjetja – nominalo za nominalo – bodo dobili lahko veliko. Tisti, ki pa bodo vložili v podjetje, ki je zanič, ne bodo dobili nič. Danes se vsi pripravljajo na ustanavljanje investicijskih družb, da bodo pobirali certifikate od ljudi, ker certifikati pomenijo vstopnico za delnice. Delnice bodo kupovali tisti, ki se na to spoznajo, to so brokerji in tisti, ki vedo, kako podjetja kotirajo. Istočasno pa bodo delnice podjetij, ki so slaba, imele zelo nizko ceno in se jih bo dalo kupiti za 10 ali 5% odstotkov, kar je lahko tudi dobro, v kolikor se taka podjetja prevzame, prestrukturira in šele potem proda.

Kriterij starosti

Mislím, da je dobro, da povem, da smo starost vzeli kot kriterij za razdelitev lastniških certifikatov. Zadeva navidezno izgleda, da je proti interesom delavcem, ki so ustvarjali družbeni kapital, vendar so razprave zelo različne. Kot veste, nekateri pravijo, da bi morali nekaterim, ki so dolgo časa delali in naredili veliko škodo, morali še kaj vzeti. To je zelo relativno. Vendar je treba povedati tudi to, da smo mi, ko smo delali to lestvico dejansko upoštevali delovno dobo. Šli smo od 18 let in smo implicitno upoštevali delovno dobo in povečevali razrede in na ta način dosegli v podjetjih, da ko se preračunajo, imajo približno enako sliko ali pa še malo boljše, ker je tistih drugih upravičencev sedaj še malo več. Torej nismo oškodovali

delavcev v podjetjih, res pa je, da smo dali certifikate tudi nekaterim, za katere je mogoče vprašljivo, ali naj jih dobijo ali ne. To je dilema in problem pravičnosti. Dejstvo je, da bodo kmetje dobili več, vendar bodo po drugi strani tudi matere, ki so bile doma dobile certifikate. Po drugi strani pa imamo tudi mlade, s katerimi je poseben problem pri certifikatih in pri delnicah ter pri prenosu do 18 let, ker niso polnoletni. Precej časa smo razmišljali, da bi sploh izločili osebe do 18 leta zaradi prometa s samimi delnicami. V bistvu izgubijo tisti v starosti do 18 let, bo pa z njimi težava zaradi upravljanja v prometu in pooblastil staršev, ki bodo razpolagali s temi delnicami.

Do lastnine za 100 tolarjev

Kot sem že prej nakazal, se zadeva okrog lastniških certifikatov intenzivno pripravljamo. Imamo poseben projekt, po katerem zadevo pripravljamo. V praksi bo izgledalo tako, da se bo račun odprl pri SDK za vsakega državljanu, da bo v javnih medijih objavljena starostna lestvica, iz česar bo razvidno za vsakega posameznika, za koliko se mu bo račun odprl. Istočasno pa bo lahko vsak lastninsko nakaznico dobil na vsakem javnem mestu – pošti, trafiki itd., in potem upravljal s čeki. Seveda bo moral vsak pokriti stroške lastniške nakaznice – okrog 100 tolarjev – in bo lahko nakazoval preko SDK. Vsakič, ko bo nakazal, bo dobil obvestilo iz SDK o stanju njegovega računa pri SDK. Možno bo opraviti transakcije z lastniškimi certifikati na več mestih. Certifikati bodo deljivi na 1000. Stvar je po eni strani relativno zapletena, po drugi strani pa nam omogoča enostavnost. Namreč, postaviti promet za dva milijona ljudi ni enostavno. V pripravi imamo 14 računalniških programov, ki bodo zajeli cel paket. Imamo posebno ekipo ljudi, ki se s tem ukvarja. Na srečo je SDK nabavil nov računalnik, ki omogoča zajem vseh operacij v zvezi s tem. Kar je pomembno pri tem je, da ljudje ne bodo hodili na SDK in čakali v vrstah ampak bodo v svojem podjetju prišli z nakaznico, jo izpolnili kot položnico in dobili en izvod sami, en podjetje in enega SDK.

Vrste pa bodo pri javni prodaji delnic za lastniške certifikate za dobra podjetja. Nekaj dobrih velikih slovenskih podjetij bo šlo v tovrstno lastninjenje in v tem primeru se bo zgodilo to, kar sem prej govoril, tam se bo vedelo, da je njihova delnica dejansko skoraj toliko vredna kot bo pisalo na certifikatu.

Zanimanje za investicijske družbe

V povezavi s tem smo sprejeli nov koncept pooblaščenih investicijskih družb. Tudi ta zakon je v fazi intenzivne priprave. Upamo, da bomo do junija, to je dejansko zadnja stvar, ki jo morajo pripraviti, prišli s predlogom zakona v parlament in da bo ta zakon sprejet, s čimer bomo imeli urejeno zadnjo regulativo. Izjemno zanimanje velja, glede na strokovne razprave, ki so bile in so govorile o tem, da so investicijske družbe nekaj nepotrebnega, nasprotno, dogaja se, da dnevno kličejo ljudje, ki sprašujejo, kako bi ustanovili investicijsko družbo, kako bi zbirali certifikate od ljudi in potem z njimi kupovali delnice. Zadeva je čisto enostavno razumljiva. Vsaka investicijska družba bo pač dobila provizije. Poostriili bomo pogoje za pridobitev licence, omejili bomo dostop tujcem do teh družb za upravljanje, ki bodo pooblašcene, da bodo ustanovljala privatne investicijske družbe. Toje predmet zakona o investicijskih družbah, vendar menimo, da **ne bi smeli dopustiti tujcem, da bi imeli več kot 50% v takih družbah za upravljanje.** Ni slabo, če jih spustimo notri, tudi zaradi njihovega znanja pri transakcijah z vrednostnimi papirji in tudi pri prevzemu podjetja, jih bomo pa seveda zelo omejili in postavili pogoje, skratka pogoj bo, da bodo morali približno 400.000 do 500.000 ekujev vložiti v samo družbo za upravljanje in s tem denarjem bodo odgovarjali za investicijsko družbo. Skratka, ljudje, ki se bodo s tem bavili, bodo morali imeti izkušnje na borzi, izpit za brokerja itd., skratka te stvari bomo poostriili in vse delnice takih pooblaščenih družb za upravljanje investicijskih družb bodo morale biti imenske, kar pomeni, da se bo točno vedelo, kdo je lastnik firme in pregledali bomo njegove reference. Te pooblašcene investicijske družbe, ki bodo nastale, bodo prav tako pobirale certifikate od ljudi, ki ne bodo vložili svojih certifikatov v lastna podjetja. S temi bodo šli na borzo in od sklada Republike Slovenije za razvoj bodo kupovali delnice. Tisto, kar je važno, je to, da v tem primeru ni več podržavljanja. Upravljalci teh delnic, ki bodo šli v teh 20%, bodo privatniki. Ljudje, ki jih bo zanimal profit. Pustili jih bomo, da bodo lahko prišli tudi do večinskega deleža v podjetju. V prvi fazi bodo prišli do 40%, verjetno bodo začeli med sabo menjati delnice, po drugi strani pa bodo začeli menjati delnice z odškodninskim skladom in pokojninskim skladom. V primeru slabih podjetij, ki bodo prenesla delnice na sklad in katerih delnice bodo zelo nizko kotirale, **bo prišlo do prevzema podjetja s strani investicijske družbe,** s strani teh privatnikov, ki bodo poskušali prestrukturirati podjetje, mu zvišati ceno in ga prodati. Tu se bo zgodil in dogajal kapitalizem. Iz tega dela lastninjenja smo popolnoma izključili državo, država bo v tem primeru samo podeljevala licence in kontrolirala postopek.

V kolikor se bo zgodilo to, kar se dogaja na Češkem, da bodo nekateri pretirano reklamirali svoje sklade, obljubljali velike nerealne donose, delali poslovno nemoralno, bodo izgubili licenco, izgubili bodo tudi ves kapital. Na Češkem se je zgodilo, da so ustavili izjemno veliko investicijskih družb, in so nekatere tudi propadle, ker je bilo njihovo ustanavljanje preveč stihijsko.

Rop proti ropu

Ne tako nepomembna zadeva so merila za oceno oškodovanja družbene lastnine. To je ena od posebnih tem, s katero smo se veliko ukvarjali in imeli izjemno veliko dela. Meril je več, vsa pa govorijo o tem in slonijo na tezi, da so se stvari, ki so se dogajale, dogajale tako, da niso bile v skladu z zakonom o obligacijskih razmerjih in drugimi zakoni, ki so že takrat govorili, da je z družbeno lastnino treba gospodariti kot dober gospodar. V primerih, ko so dajali neustrezne kredite, ko so se izplačevale prevelike plače, ko so se obračunavale neustrezne najemnine, ko so se obračunavali nedokumentirani potni stroški, ko so se izkazovale terjatve do tujine in so se kar odpisale, v teh primerih gre tudi po sedanji zakonski diktaciji za oškodovanje družbene lastnine. Poseben primer je 145. b. člen, po katerem se je kapital prenašal iz enega podjetja na drugo. Nazaj pa se je dajal kredit. Potem se je na ta kredit obračunala nerealna obrestna mera in se je na ta način družbeni kapital zmanjševal in povečeval privatni del. Skratka, transakcija, ki nima nobene zveze z učinkovitim gospodarjenjem. Transakcija, katere izključni namen je zmanjševanje družbenega kapitala.

V primerih oškodovanja druž. kapitala se bodo izdale odločbe SDK, na osnovi katerih se bodo zadeve na novo knjižile, naredile nove otvoritvene bilance in na novo registrirale zadeve.

Tisto, kar nas posebej skrbi – na eni strani nam je popolnoma jasno, da je treba te stvari razčistiti, da bomo imeli jasna pravila igre, da bomo vsaj z deloma razčiščenih odnosov startali, in da bomo vsaj, kar se tiče poslovne morale, začeli na nekem nivoju, po drugi strani pa je to, kar nas je skozi skrbelo, škodljivost revizij na poslovanju podjetij. Sedaj se dogaja to, da je sproženih toliko revizij, da so zajeta podjetja, ki so to dejansko delala, vmes pa so tudi kar tako podjetja. Danes se nam dogaja, da direktorji prosijo, da revizijo čimprej opravijo, ker revizije ustvarijo proces lastninjenja.

Dve cokli

Danes imamo dva dejavnika, ki pomembno zavirata lastninjenje. Eden je denacionalizacija, drugi so revizije. Ti dve stvari vsaka na svojem delu pomembno ustavljata lastninjenje. Za nobenega ne morem reči, da to ne bi veljalo narediti, je pa treba imeti mero zdravega razuma pri eni in drugi zadevi, tako da se ne gre do absurda in se dela škodo celotnemu gospodarstvu. Morda samo še ena stvar, ki pa jo je treba resno poudariti, to so vsi izvedeni, neodplačani prenos. Kot sem že rekel, so prenos izven sestavljenih oblik oz. že vsebovani v merilih za oceno oškodovanja. Vendar so nekateri člani parlamentarne delovne skupine za lastninjenje zahtevali, da se kar vsi neodplačani prenos štejejo kot nični. Torej tudi tisti, ki so holdinški prenos in bi bili lahko smiselni. To pomeni, da bi vsi holdingi (Mercator itn.) postali kar čez noč nični. Mi pa vemo, da ko so se sprejemale odločitve o teh prenosih, so se sprejemale po zakoniti poti, po drugi strani so pa celo dejansko predstavljale koncentracijo upravljanja na holdingu in tudi način, kako se je povečala učinkovitost družbenega kapitala. Tako da mi nismo videli razloga, da bi tovrstno zadevo proglasili za nično in bi danes rekli v Sloveniji: »prav, vsi holdingi, vse kar je bilo kadarkoli, je nično«. Vlada je bila za to, da se reši oškodovanje družbene lastnine z eksaktnimi merili tam, kjer jih je možno doseči, na drugi strani pa je proti rešitvam, ki lahko povzročijo škodo gospodarstvu.

Šok na finančnem trgu

No, prej ko sem govoril o investicijskih družbah, bi rad povedal, da ravno v cilju, da bi preprečili ta izjemen šok na finančnem trgu, bomo verjetno predlagali pri investicijskih družbah, prav tako kot pri interni razdelitvi, dveletno ali triletno prepoved transakcij z delnicami investicijskih družb. Tako, da bomo poskušali ta prvotni šok omiliti in ga prenesti naprej na tiste čase, ko računamo, da bodo podjetja začela normalno funkcionirati. Tako, da to je tudi ena od sprememb, ki jih ta trenutek še pripravljamo.

Ta uvod bi rad končal s tem, da bi še enkrat poudaril to, kar sem rekel: pomembnost in pa funkcija delavcev v podjetjih, še posebej pa sindikatov in še posebej njegova odgovornost, je s temi spremembami izjemno narasla in tovrstna izobraževanja kot so danes, so koristna in bi jih bilo potrebno izvesti tudi v vsakem podjetju (to bi bilo dobro napisati kot sklep) posebej, posebej delavcem, naj pazijo kaj delajo s svojimi lastniškimi certifikati, naj pazijo kaj delajo z delnicami in v bistvu imeti strokovni pristop pri samih programih lastninjenja. In tukaj bi lahko po mojem sindikati lahko dejansko naredili zelo veliko.

Mag. Dušan Semolič

Dosti domačih nalog nas čaka. Če ima še kdo kako vprašanje na listu papirja za kolega Toneta, naj ga izroči. Če pa bo vprašanj več – in vprašanja bodo tudi, ko se bomo razšli – bi prosil, da nam jih pošiljate, ker bomo odgovore objavljali tedensko v Delavski enotnosti. Mislim, da je tak dogovor med nami nujno potreben. Odgovarjali bodo na ta vprašanja res vrhunski strokovnjaki, tako, da tisto kar bo v odgovoru, bo tudi držalo.

Kredibilnost mora biti izjemno velika, ker gre za zelo resne stvari.

Jaz bi povedal v nek spomin, da ne bi pozabili tisto kar smo počeli in da si ne bi izključno lastili drugi nekaterih sprememb, 50 % popust je bila naša zahteva že novembra 1992, naši amandmaji, pa žal takrat nas niso slišali. Tudi okrog zadolžnic smo sindikati to izpostavljali, pa so nekateri, ki so imeli tedaj odločilni vpliv, govorili, da je to fatamorgana. K sreči se stvari menjajo in mislim, da je tudi prav da se menjajo. Ne gre za občutke zmagoslavja, gre za občutke velike odgovornosti, ki je povezana sedaj s to spremembo.

Odgovori mag. Toneta Ropa na vprašanja

● **Zakon o lastninskem preoblikovanju v drugem odstavku 25. člena določa, da mora podjetje takoj odkupiti od Sklada 20 % delnic za družbeni kapital, ki ga predvidi v programu. Ali lahko podjetje od Sklada lahko takoj odkupi več kot 20 % delnic z lastniškimi certifikati?**

Odgovor:

Ja, podjetje lahko več odkupi kot 20 % z lastniškimi certifikati, dejansko lahko hipotetično lahko odkupi vse, v kolikor ima toliko lastniških certifikatov, pa pride do 60 %. Vendar je vprašanje, kaj s tistim preostankom, v kolikor ne doseže 60 %, s tisto razliko do 60 %. To pa je stvar uredbe, ki jo moramo naknadno pripraviti na osnovi teh sprememb, ki bodo sprejete. In v uredbi bomo opredelili, kaj s preostankom. Kolikšen del tega mora pa takoj odkupiti, ali 20 % tistega kar preostane takoj, ali še v ostalih letih. Ker morate priznati, da bi bilo zelo čudno, če bi rekli, z lastniškimi certifikati čez pet let pa še tisto ostalo. Ampak to je stvar uredbe o pripravi programa lastninjenja, ki jo bomo takoj, ko se bo zakon sprejel, začeli pripravljati.

● **Uredba metodologije za izdelavo otvoritvene bilance stanja v 1. členu določa, da se posamezne postavke v otvoritveni bilanci stanja ovrednotijo na 1. 1. 1993. Z metodologijo se ugotovi višina družbenega kapitala, ki je osnova za izdajo delnic. Podjetje v letu 1993 je odprodalo različna osnovna sredstva, ta so bila na dan 1. 1. 1993 še knjižena in ovrednotena, dejansko pa niso več v lasti podjetja.**

Odgovor:

Če ta sredstva niso v lasti podjetja, so bila pač prodana. In če so bila prodana na aktivni ni teh zahtev, je pa kupnina. Tako, da se tisto kupnino ne da izločiti, da pa se poslovno nepotrebna sredstva po metodologijo za otvoritveno bilanco da izločiti. Ne da se pa najprej prodati sredstev, potem jih pa izločiti, kupnino pa obdržati. To ne gre. To podjetje v bistvu ima kupnino in to je sestavni del aktive.

● **Četrty člen določa, da lahko podjetje ugotovi družbeni kapital na podlagi metodologije otvoritvene bilance, bodisi na podlagi metode neto vrednosti s strani cenilcev, katera metoda je po znanih izkušnjah poskusnih cenitev v nekaterih podjetjih pokazala nižjo vrednost družbenih sredstev.**

Odgovor:

Večinoma se je pokazalo, da je pri tej statični metodi, po neto vrednosti sredstev, se je dostikrat zgodilo, da so imela podjetja večjo vrednost po neto vrednosti in takrat seveda metodologija dopušča, da podjetje prikaže »good vil« in dražje kupi samo sebe, kar je seveda neumnost. Vendar moram opozoriti, da je sedaj ključna sprememba. Sedaj je možna dinamična ocena, ni več neto vrednost sredstev, ampak je ocenjena vrednost, to je dinamična vrednost in izkušnje kažejo, da je dinamična vrednost v večini primerov nižja. Lahko se pa seveda zgodi, da gre za zelo dobro podjetje in v tem primeru je obratno: metodologija da nižjo vrednost družbenega kapitala.

● **Naše podjetje je v polni lasti Sklada RS za razvoj, kakšne so v navedenem primeru možnosti za notranji odkup?**

Odgovor:

V kolikor ste v lasti Sklada za razvoj, ste podpisali pogodbo in v tisti pogodbi vse piše. Piše, da imate pravico lastninjenja do 20 % in Sklad običajno upošteva samo tisto, kar gre za naslova interne razdelitve, ne pa notranji odkup. Tako, da je tu lastninjenje opravljeno in tukaj se seveda zadeva konča.

● **Ali ima tujec lahko večinski lastniški delež v podjetju in kateri zakon mu to omogoča?**

Odgovor:

Zakon o tujih vlaganjih. Imamo pa sedaj tudi zakon o gospodarskih družbah, o katerih bo kasneje g. Pečenko še nekaj več povedal, tako da večinski delež tujca je možen.

● Ali se šteje za oškodovanje družbene lastnine izplačevanje plač v bonih, proračunske službe si ne izplačujejo dela plač v bonih, zaradi tega, ker plačujejo vse davke in prispevke tako, kot jih je potrebno plačati?

Odgovor:

Žal je tako. Obremenitve so takšne kot so in v kolikor so se boni izplačevali v določenih višinah, ki so normalni, se to seveda ne šteje za oceno oškodovanja – je pa vprašanje, do kam se je šlo s temi boni. Lahko imajo tudi izjemno visoke zgornje meje. V tem primeru lahko začnejo veljati merila, v kolikor je seveda podjetje v revizijskem postopku.

Če bivši lastnik v denacionalizacijskem postopku zahteva v začasni odločbi nesporeljivo visok delež podjetja in ni pobota s podjetjem, potem je stvar pač tistega uradnika, ki bo pripravil začasno odredbo in se bo odločil za tisti delež kot se bo odločil in potem pač velja načelo pravne varnosti. Treba se je pač v postopku kot je predviden po zakonu o denacionalizaciji, je treba spodbijati zahtevke upravičenca in po končani in pravnomočni denacionalizacijski odločbi, v kolikor bo podjetje uspelo z zmanjšanjem tega zahtevka, bo možno tudi tisti del lastniti. Drugače se pač ne da.

Za Dušana Semoliča so lastniki znani

Mag. Dušan Semolič: Eno vprašanje je naslovljeno name, in sicer vprašanje, ki je bilo pri nas prisotno že od samega začetka, ko se je problem lastninjenja pojavil. Vprašanje v bistvu opozarja na naša že znana stališča:

Delavcem je z otvoritveno bilanco visoko vrednotenje zemljišč in stavb onemogočen notranji odkup in s tem upravljanje podjetij. 50 % popust je premajhen, saj so tovarne naše minulo delo. Tržne cene podjetij so dosti nižje od otvoritvene bilance, delavci pa naj bi kupovali podjetja po visoki ceni, Nemci pa po tržni često nizki ceni. Celoten postopek privatizacije nakazuje namen vlade, da se podjetja prepustijo primitivnemu kapitalizmu, domačemu ali tujemu, 40 let smo se učili samoupravljanja, sedaj pa nismo po vladi več sposobni upravljati kot delavci na Zahodu. Kako si sindikat lahko pomaga pri delavskem lastninjenju? Kolega načena seveda vprašanja, ki so bila kot rečeno pri nas izjemno prisotna. Zlasti v tistem delu, ko smo se zavedali, da je lastninjenje nujno potrebno, toda pri vprašanju, kdo naj bo lastnik, kje ga je potrebno iskati tega lastnika, smo v Svobodnih sindikatih nedvomno odgovorjali, da je ta lastnik znan, da je to praviloma delavec ali delavka, ki je to tovarno zgradil in da v mnogih podjetjih si država ne more lastiti tistega, kar se je sprva sploh ponujalo v teh prvih zakonih. Vedeli smo, da se z zakonom v bistvu postavljajo pravila, ki nas bodo nekatere postavila ta pravila na sonce, druge pa v senco, če govorim v prisposobi. Skratka, za nas je seveda bil problem priti do lastnika, toda ne po vsaki poti, ne za vsako ceno, ker smo štitali tudi interes delavstva. Seveda tudi ta popust na katerega opozarja kolega, jaz iskreno bi rad videl, da bi bil večji, ker tudi tako smo se sprva postavljali. Toda žal je razmerje političnih sil in moč in še kaj tu je tu imelo roke v sredini, nam preprečevalo, saj ste videli, igra je bila 25 %, sedaj na 50 %, tako da jaz bi rad videl, da bi ta procent bil drugačen. Toda sedaj je zakon tu, sedaj tudi jaz lahko gledam za nazaj. Ampak če nečemo zamuditi ure, če nečemo zamuditi prilike, ki bo zelo neusmiljena, ker tu gre za konflikt interesov, zelo stvarnih krutih interesov, se moramo prilagoditi temu zakonu. Tako kot se bodo drugi prilagajali in videli svoj interes, svojo šanso in v tem delu mislim, da tista šansa je poleg odločnosti, da vemo koga ščitimo, tudi znanje. S te plati ponavljam tisti moj delni odgovor, da je znanje v tem trenutku za sindikate sila, sila pomembno in v bistvu izjemno zahteven projekt. Mi ne moremo iz teh seminarjev narediti od vas ekonomiste, pravnike, ampak neka osnovna znanja, opozorila, osnovno informacijo, to pa lahko. Ampak to kar v bistvu kolega postavlja, iskati moramo ta odgovor vsi skupaj, še jutri in v dneh ki so pred nami. Kaj lahko sindikati naredimo v dobro tega delavca? To je vredno vprašanje, ki si naj ga vsak od nas postavlja v sredini kjer dela. In ko se dobimo na takšnih srečanjih. Ampak kot rečeno, danes je poudarek na stroki, na zakonu kot realnost in kaj je nasproti tega zakona storiti danes oz. jutri.

Mag. Tone Rop dodaja

Ker tu ugotavlja, da seveda bodo različne cene za tujce in za delavce – jaz sem ravno prej opozoril, da je ena od bistvenih sprememb ocenjena vrednost. Tako, da to ne drži – metodologija za oceno družbene bilance je eno, drugo pa je ocenjena vrednost po pooblaščenih ocenjevalcih. Ta ravno postavlja v enakovreden položaj delavce in pa tujce – pri štartni ceni. Istočasno ne moremo govoriti o primitivnem kapitalizmu, ravno zaradi tega, ker sem povedal, da pravzaprav na vseh točkah poskušamo regulirati kapitalizem in ne bomo dopustili, da bi se zgodil primitivni kapitalizem.

Zato bomo regulirali investicijske družbe posebej, regulirali bomo nakup in prodajo delnic in tudi dovoljenja za to, kdo se bo s tem ukvarjal. In prav tako imamo zato regulirano tudi interno razdelitev.

Pravni vidik zakona o lastninjenju s poudarkom na notranjem odkupu

Bojan PEČENKO je v svojem prispevku poskušal dati nekaj splošnih opomb k zakonu, predvsem zato, da bi razumeli kontekst, v katerem se privatizacija izvaja. (Zaradi avtorjeve odsotnosti objavljamo besedilo neavtorizirano.)

Že iz vprašanj in dosedanjih izkušenj (tudi mojih) pri vsakodnevem delu ugotavljam, da je privatizacija v bistvu takšen poseg, ki ga je težko razumeti. Pomeni zasuk v miselnosti. Tisto, kar smo dejansko 40 let samoupravljali, je težko odtujiti. Prav ta revolucionarni zasuk opravlja zakon o lastninjenju, zakon o privatizaciji.

V nadaljevanju bom poskušal opozoriti na značilnosti posameznih metod čimbolj enostavno in seveda na sam proces in tok lastninjenja, da bi potem lahko razumeli probleme, ki se v tej zvezi postavljajo.

To lastninjenje dejansko še ne pomeni privatizacije. Problem Slovenije, če hočete prejšnje Jugoslavije, je problem družbene lastnine, ki je bil svojevrsten pojem v svetu, ki ga niso poznali. Bila je lastnina vseh in vsakogar, na kateri nihče ni imel pravice, nihče ni mogel vsaj formalno pridobiti lastninske pravice, ki je torej pripadala vsem.

Iz družbene lastnine je bila izvedena pravica do samoupravljanja in pravica do dela. Edini, ki je lahko izkoriščal to lastnino v ekonomskem smislu, je bil delavec, če je s to družbeno lastnino delal, hkrati pa je bil edini upravljelec iz naslova samoupravljanja. Z lastninjenjem je ta tok prekinjen. Lastninjenje dejansko pomeni najprej poiskati lastnika, kajti samo lastništvo daje lastniku moč, da to lastnino upravlja. In tisti, ki bo imel to lastnino, bo to lastnino tudi upravljal. Če je bilo prej samoupravljanje, pravica do dela, vezana na to družbeno lastnino, je s tem odpadla. Tisti, ki ima to moč upravljanja, je seveda lastnik. On odloči, na kakšen način bo to upravljal; izrazil bi se pravno, da ima on pravico uporabe, razpolaganja, izkoriščanja plodov in je absoluten gospodar te lastnine.

Še leta 1988 smo z Markovičevimi reformami z zakonom o podjetjih priznali kapitalske odnose in kapital v naravo produkcijskega tvorca. S tem pa tudi omogočili, da je podjetje, ki je vložilo kapital v drugo podjetje, postalo lastnik, in se obnašalo kot lastnik. V podjetjih so se dejansko obnašali kot kolektivni lastniki in seveda izhajajo iz te lastnine.

Kako do avtonomnih lastnikov

Ne lotevamo se privatnega lastnika, ampak želimo predvsem lastnika, ki bo potem toliko avtonomen, da se bo odločil, kako to stvar privatizirati. Zelo pogosta je dilema, ali naj bo lastnik država ali privatni lastnik. Prav privatizacija je odmik od države. Mi danes v tej fazi tega ne delamo. Hočemo iskati lastnika, da bomo vsaj vedeli, na koga se obrniti. To hočejo tudi tujci. Kdo je tisti, ki bo z nami sogovornik, ki ima to moč nad lastnino?

Država sama po sebi je v pravnem smislu popolnoma enaka privatnemu lastniku. Samo zaradi svojih funkcij, ki jih opravlja, je neučinkovita. Ko danes tudi pri nas govorimo o skladih kot privatnih lastnikih, o državi kot lastniku, o skladu za razvoj kot lastniku, imajo ta država, ta sklad za razvoj ter pokojninski skladi, odškodninski skladi popolnoma enake lastniške pravice kot vsak privatni lastnik. Mora se in dolžan se je obnašati kot lastnik! Razlik med njimi v pravnem smislu ni. Tudi v svetu ne ločijo teh razlik. Samo država ne mara tega bremena, ker lastništvo pomeni tudi breme, dolžnost upravljanja.

Z zakonom povezujejo tudi proces privatizacije, kajti v določenem smislu bodo lastniki družbene lastnine postali tudi čisto privatni lastniki. V tem je v bistvu ta revolucionarni zasuk. Ali nam bodo sedaj država kot lastnik, različni skladi pobirali akumulacijo, pobirali dobiček iz podjetja, ki ga mi ustvarjamo? Da! V tem je ta revolucija. To pa zaradi tega, ker je vloga lastnika prav v tem, da svoj kapital angažira za to, da dobi iz njega dobiček. Saj v tem je smisel lastnika. On naj o tem odloča. Pa naj bo to privatni lastnik ali država. Tu ni nobene razlike. Naj bodo delavci kot privatni lastniki, kot posamezniki, kot skupina, kot država, on vleče ven dobiček. V tem je bistvo celotnega lastninjenja in lastniškega sistema, v katerega prihajamo in ga je zelo težko razumeti. S tem se je treba sočiti.

Tisto, kar je osnova za lastninjenje, je seveda družbeni kapital, ki smo ga tako tudi poimenovali. Dve leti smo se kregali o tem, kakšna

naj bo privatizacija, kdo naj postane lastnik in na kakšen način.

Prvi modeli so upravičeno vzbudili revolt. Če je družbena lastnina last vseh in vsakogar, zakaj bi jo še enkrat odplačevali. Zakaj ne bi lastniki postali na odplačni način, s tem da moramo zanjo nekaj plačati. To je bila temeljna dilema, ki se je pojavljala ves čas razprav. Zakaj plačati nekaj, kar mislimo, da je naše. Tu se pojavlja nasproti temu ideja razdelitve privatizacije. To družbeno lastnino razdeliti in lastništvo priznati dosežanjam upravičencem, delavcem.

Izjemne pravice svežemu kapitalu

Pojavlja se še tretja ideja, da se privatizacija, ki je v svetu tudi poznana, povečuje uspešnost gospodarstva, da lastniško strukturo, v tem primeru, če hočete družbeno lastnino, kar tako po stari obliki, ostane nespremenjena, da pa obstoječi lastniški strukturi, obstoječim lastnikom pridodamo sveži novi kapital, čisto privatne lastnike in damo izjemno veliko pravic in ti bodo s svojim kapitalom, s svojim lastništvom povečali učinkovitost gospodarjenja. To se je konec koncev zgodilo in imate danes problem pri Markoviću. Markovičev model je točno to delal. Dodajati svež kapital, dati mu izjemne pravice, tudi dobičke in ta bo povečal učinkovitost celotnega gospodarstva. V določeni meri se je to zgodilo.

Kaj pa je sedaj bistvo tega kompromisnega modela, ki ga pri nas po navadi razlagamo in ki ga včasih tudi nenatančno razumemo. **Bistvo kompromisa je točno v tem, da se 40 % vrednosti družbenega kapitala vedno plača.** To je ta odplačna privatizacija. 40 % družbenega kapitala je vedno namenjeno razdelitvi in se ga razdeli. Pri čemer je uveden tehnični mehanizem razdelitev preko vavčerjev, preko lastništva, tako da bo vsak državljan Republike Slovenije dobil vavčer, en del vrednosti, s katerim bo udeležen pri tej razdelitvi. In 20 % + 10 se dejansko prenaša na dva paradržavna sklada, ki sta danes v lasti države za njune potrebe (za upokojenca 10 % in za odškodninski sklad za potrebe denacionalizacijskih procesov).

V tem je torej bistvo kompromisa. Če je ta kompromis razdeljen na polovico, se danes teži in današnje spremembe zakona pravzaprav ponujajo še več v smeri razdelitve. Kajti država, ki bo pobirala kupnino, kupnino v tem procesu vedno pobira država, to je dejstvo, s katerim se moramo soočiti, ne bo dobila zgolj 40 %, pač pa veliko manj. Kajti delavci v podjetjih imajo možnost, da teh 40 % in zato je tudi zgornji limit v notranjem odkupu odkupijo s popustom, kar pomeni, da se vrednost še zmanjša na polovico. Popust pa je spet oblika razdelitve, kajti ne daš, v bistvu dobiš za nižjo ceno in plačaš praktično 20 %. V tem je torej bistvo tega kompromisnega modela.

Morda še nekaj o razdelitvi preden preidemo na sam postopek. Sami razdelitvi kot rečeno je namenjeno 40 %. Tudi v zakonu so poslanci težili za tem, da se mora vrednostno izdati 40 % vrednosti vavčarju. Prav zaradi tega, da bi v bistvu zagotovili to razdelitev pa poteka na dvojen način, kako se vavčarji vnovčijo. Vavčarji se vnovčijo neposredno v podjetju 20 %, kjer je ta limit postavljen na 20 % in 20 % preko investicijskih družb, ki zbirajo vavčarje tudi po spremembah, za katere ste sedaj slišali, katerih lastniki bodo torej postali državljan Republike Slovenije v zameno za vavčarje. Te investicijske družbe pa bodo kot skupinski lastniki nekje investicijski fondji vlagali, pridobili lastništvo nad podjetjem v višini 20 %. To so privatni lastniki in bojazen o tem, da bodo paradržavne institucije seveda odveč, v zadnjih spremembah pa sploh ne. Kajti lahko bodo državljanji najprej združili vavčarje, potem pa skupaj s paketom vavčarjev nastopili preko investicijskih družb in državi dali vavčarje v zameno za lastništvo 20 % podjetja.

Lastniti tudi 1 odstotek

Tu je v tem sistemu vzpostavljen sistem vezne posode, da tisto, kar se tu ne razdeljuje, se prenese v investicijske družbe. Kajti, če delavci ne bodo tega izkoriščali v notranjem odkupu, bo treba ustrezno zapolniti investicijske družbe, kamor se stekajo vavčarji za druge namene.

Morda samo še eno metodološko pojasnilo. Možno je seveda prodaje celega podjetja, čeprav govorimo o odplačnosti samo v tem obveznem delu. V tem primeru je država dolžna kupnino, ki jo dobi za prodano celo podjetje – to je eno od metod prodaje – nameniti ustreznim skladom. V primeru, da bo prodano celo podjetje, mora država kupnino nameniti investicijskim družbam, mora država kupnino nameniti ustreznim skladom, sama pa dejansko obdrži samo ta del kupnine v neposrednem lastništvu in se v bistvu akumulira za to odplačnostjo.

V nadaljevanju bi poskušal opozoriti na sam tok postopka lastniškega preoblikovanja. Še prej eno pojasnilo, ki se vedno pojavlja in vidim, da je prisotno tudi v samih vprašanjih. Kdo se pravzaprav privatizira? Privatizira se podjetje, ki ima družbeni kapital. Tisti kapital, ki nima znanega lastnika, ki nima zunanega lastnika. Pri čemer je nepomembno, ali je ta zunanji lastnik že znan kot država, kot drugo podjetje, kot holding, mati itd. Zato v bistvu govorimo o procesu lastninjenja. Zato so vsa vprašanja, ki se vedno znova pojavljajo, zakaj se ne lastnini pri skladu. Sklad je lastnik in ta soodloča. Postavili smo pravila lastninjenja družbenega kapitala. Vprašanje, ki se sedaj tu pojavlja je, kako ugotoviti ta družbeni

kapital. Ugotovi se iz bilance, po posebni metodologiji za otvortveno bilanco in definiranje njegove vrednosti. V primeru, da je ta kapital zelo majhen. **Imamo že primere v podjetju, ki se ugotovi 1 % družbenega kapitala se lastnini samo ta procent.** V tem po osnovni shemi in po osnovnem delitvenem modelu kot je. Vendar se ostali lastniki ne privatizirajo. Lastniki, ki so že znani, bodisi privatni, bodisi neke druge družbene pravne osebe, pač soodločajo, ker so hkrati upravljalci te družbe. Nesmiselno bi bilo, da ta 1 % razdeliti na celo mogoče sklade.

Vprašanja se pojavljajo večkrat, kaj je sedaj s holdingi in koncerni itd. Moram reči, da holding ni pravni izraz. Holding pomeni in ga pri nas formalno ne poznamo, imeli smo poseben tip YU holdinga, ki je bila neka jugoslovanska posebnost z vzajmnimi povezavami. Holding pomeni praktično držati podjetje, obvladovati, jih imeti v lastništvu. In če holding dejansko pomeni mater, podjetje mati, ki ima v lasti hčerke. Kje lastninjenje poteka? Vedno tam, kjer je družbeni kapital. Kje pa je, pa ni mogoče z gotovostjo trditi. **Imate primere, ko je mati 100 % lastnik, ko je mati 50 % lastnik, ali 10 % lastnik in je treba seveda vedno najprej poiskati družbeni kapital.** Tam, kjer se družbeni kapital nahaja. Če je to v holdingu, je seveda to holding. Potem se lastnini tam, kjer se nahaja.

Sam postopek lastninjenja je naslednji: ponavadi ga prikazujem z eno premico, žal se vse ne vidi, ki poteka od začetka pa do konca. Lastninjenje še začne s sprejemom programa lastniškega preoblikovanja, torej v točki 2. Vse prej je faza predlastninjenja. V trenutku, ko podjetje sprejme program lastninjenja, se zanj začne postopek, kije strogo kontroliran, nadzorovan s strani agencije in odmiki od tega programa praktično niso možni. Kajti kakršnikoli odmiki, sprememba programa pomeni vračanje na začetek, kajti uredba postopku določa, da se ta začne s ponovnim soglasjem za pridobitev in overovitev programa. Spremembe so seveda možne v teku izvedbe v 7. točki v tej fazi, od tu naprej, vendar šele; ko podjetje utemelji, da so nastopili takšni razlogi, zaradi katerih ni mogoče izvesti lastninjenja po programu.

Lastninjenje je končano, ko je vpisano v sodni register. Tu smo se postavili na stališče, da je vsako preoblikovanje hkrati tudi preoblikovanje v statusnem smislu. **Spremeni se status.** Preidemo iz neke organizacijske oblike podjetja v podjetje, družbo, v kapitalsko družbo. Bodisi, da je to družba z omejeno odgovornostjo ali delniška družba. Ker gre za takšno spremembo, jo je potrebno evidentirati v sodnem registru. Ta postopek se dejansko konča šele z vpisom v sodni register. Vsako preoblikovanje je torej treba vpisati v sodni register. In šele s tem datumom, s tem trenutkom, je končano.

Pojasniti je potrebno, da podjetje do tega trenutka, do vpisa v sodni register torej do 12. točke, dejansko še vedno posluje kot družbeno podjetje, podjetje v družbeni lasti z vsemi svojimi organi, z vsem svojim načinom odločanja, ki je danes veljaven in statutarno odločen. Kot delniška družba se bo statusno preoblikovalo, izdalo delnice, sklicalo ustanovno skupščino, lastniki bodo dobili svoje funkcije, prevzeli svoje funkcije šele v trenutku, ko bo to registrirano, in ko bo sodišče izdalo sklep v tej funkciji. Od tu naprej se seveda tudi oblikujejo organi skupščine itd. Do te funkcije je še vedno družbeno podjetje.

Zakon seveda dopušča krajši rok. In tisti končni rok, ki podjetje zavezuje k preoblikovanju, je praktično tale datum. To preoblikovanje enoletni rok, ki naj bi začel teči 5. junija letos, ker je predviden 6 mesečni moratorij. Že tu lahko rečem, da zakonodajalec ne bo podaljševal tega roka, vsaj v tej spremembi ne. Čeprav je dejstvo, da vsi podzakonski predpisi, za katere so poslanci prejšnjega sklica zahtevali, da se roki odložijo, niso sprejeti. Ta rok bo seveda nekoliko zamaknjen že danes. Vsak naj štarta na končni rok, ker tu vmes je treba opraviti vrsto aktivnosti.

Zakonodajalec se je celo zavedal tega, da je preoblikovanje končano v fazi 11, ko je podjetje prišlo do statusno spremembo sodnem registru, zato da se ne bi kar naenkrat vse nakopičilo na registru in sklepa ne bi dobili. Skratka predpostavko, da so vse stvari izpolnjene. Samo s stališča teka rokov, v kolikor ta rok ne bo podaljšal.

Ta postopek teče v fazi predpriprav, ki jih bom dal v fazi sprejema programa v točki 2, do njegove odobritve v točki 3, objav itd. do faze izvedbe, ko se izvedba praktično začne in konča. Posamezne postopke bi tudi natančneje prikazal in razložil, hkrati pa se ustavi ob problemih, ki se tu pojavljajo.

Vsa podjetja v fazi priprav

Faza priprav na sprejem programa poteka v vseh podjetjih. Je dosti pomemben stadij, ki ga zakon ne predpisuje. Zanj ne veljajo nobene obveznosti, in vse, kar tu naredite, je praktično predpriprava, je neobvezno, vključno s tem, da v nekaterih podjetjih testirajo delavce ali bodo vložili certifikate ali ne, ali so pripravljani na lastninjenje vložiti certifikate v lastno podjetje. Gre v bistvu predvsem za to, da je treba v tej fazi vendarle narediti – če želimo privatizacijo – neke analize, situacijo, stanje, oceniti kakšne so dejanske zmožnosti in privatizacijsko strategijo, za katere model se bomo odločili.

Izvedba postopkov pred pričetkom lastninskega preoblikovanja zbuja v praksi največ vprašanj, zato ker jo izrecno navaja zakon oziroma uredba o izvedbi in pa tudi sam zakon. Kaj pravzaprav pomeni ta izvedba postopkov. Eventualno usklajevanje razmerij z revizijskimi zahtevami. Tu moram pojasniti nekaj. Večina podjetij – to je poseben problem, v katerega se lahko kasneje spustimo. Danes je 1066 podjetij v reviziji. In teh 1066 podjetij, dokler so na seznamu, dokler (bom zelo banalno rekel) ne bodo na agenciji odklikane, da je revizija končana in zahteve usklajene, ali je to smiselno, bomo lahko kasneje razpravljali. Do tega trenutka podjetje nima kaj iskati na agenciji, bodo povsod in vedno odložili to v predal. Prvi pogoj je urediti razmerja iz revizije. Ko to odklikate – ali se vam zdi prav ali ne v podjetjih – potem lahko formalno začnete. To je eden od predpogojev.

Druga stvar je zavarovanje pravic bivših lastnikov. Tudi temu je bilo namenjeno, da se premoženje izloči v skladu z zakonom o denacionalizaciji. Ta ločijo kmetijska zemljišča, uredijo pogodbene odnose na podlagi nekih združevalnih razmerij v dosedanjih obdobjih itd.

Sedaj se pa ustavljam ob zadnji alineji – predhodno finančno in organizacijsko prestrukturiranje. Zelo veliko je vprašanj, kaj to pomeni in to naj bi bila tudi sestavina programa. Zakonodajalec je rekel, da je smisel privatizacije, ki poteka hkrati z lastninjenjem, če so delavci lastniki, je to že privatizacija. Tak primer je, ko posamezniki kupujejo podjetje. Podjetje se dejansko reorganizira, postane učinkovit mehanizem, se med seboj razdeli, se izločijo nepotrebna sredstva, ki ne dajejo rezultata. To je smisel privatizacije. Kajti vsak lastnik hoče kupiti to, kar bo dajalo dobiček, ne pa da ima zgradbo, pa ne ve, kaj bi z njo in je prazna ter mu ne daje nič. To je zguba. Zgube noben lastnik noče ustvarjati. Ker je potem to napačno naložen kapital in ta kapital raje proda in ga naloži v banko v obveznice. Dobil bo večje obresti in večji dobiček, kot pa iz napačno vložnega.

Tu se pojavlja vprašanje, ali zakon to zahteva. Zakon tega ne zahteva. Zakon pravi, morate v programu opredeliti, če boste delali kakršnekoli statusne spremembe.

V fazi predpriprav je mogoče izvesti v fazi 1 to organizacijsko prestrukturiranje, vendar z določenimi omejitvami. Zakon postavlja moratorij na nekatere statusne spremembe, na izločitev dejavnosti, na razdelitev podjetja, na spremembe v prodaji, ali relativne omejitve, ko prodajate sredstva. Nekatere stvari lahko izvedete samo, če jih opredelite v programu. Recimo, podjetje se bo razdelilo na dva dela, izločilo nekatere servisne dejavnosti, nekatere nepotrebne dejavnosti. Teh stvari danes ne morete narediti, ker so zaustavljene, štopirane, lahko jih izvedete samo na ta način, da sprejmete program, da jih v programu definirate in izvedete v fazi 7 v toku izvedbe.

Privatizirati vse, kar se le da

Izločitev nepotrebni sredstev. Vzemimo: imate poslovno zgradbo, danes je v Ljubljani ogromno poslovnih zgradb ali pa stanovanj, ki so prazna, ne dajejo nobenega dobička. Te izločite na neke druge subjekte, zato boste lastnili tisto, kar je bistveno. To lahko naredite s soglasjem Agencije. Gre za razpolaganje s sredstvi. To lahko naredite že v tej fazi. Svetujemo, da je včasih te stvari dobro delati že danes. Pojavlja se vprašanje, ki ga boste kasneje s kolegico Alenko Znidaršič še obdelali – ali izločiti stanovanja? Da. Stanovanja so danes posebno neprofitna institucija, ki naj jo podjetje izloči, ker ne daje donosa in jih noben lastnik noče obdržati, razen če je smisel obdržanja prav v tem, da zagotavlja socialni mir, varnost delavcev in da je ta strošek, ki seveda ne daje dobička, utemeljen iz drugih socialnih momentov. Zato je to mogoče izvesti v predhodni fazi. Drugače: izločitev stanovanjskih objektov po Hrvaški. Tu se že postavlja smiselnosti te izločitve, predvsem zaradi tega, ker ti objekti po metodologiji za pripravo otvoritvene bilance ne zvišujejo vrednosti družbenega kapitala, ker se jih da vrednotiti po njihovi tržni vrednosti, po ceni, kot so dejansko vredne, in ker so nič, tudi ne zvišujejo vrednosti družbenega kapitala. Zato se jih splača ohraniti v svojem premoženju in eventualno lastniti kdaj kasneje.

Tisto kar hočem povedati, – bistvo organizacijskega prestrukturiranja pa je pravzaprav v tem, da se privatizira, v kolikor se da, tisto, kar je živo, kar daje dobiček. Kar naenkrat se bomo morali zavedati, tudi tu je potreben preobrat, da denar – dobiček, ustvarja biznis, ne pa tisto, kar vidimo. Če dovolite prisposodbo. Pravijo, ko so firme zgradile poslovno zgradbo, so šle navzdol. Mi imamo ogromno poslovnih zgradb, ogromno premoženja, ki pa je ekonomsko nefunkcionalno naloženo. Tisto, kar vidijo predvsem delavci v podjetjih, so zidovi, ki pa sami po sebi ne dajejo nobenega ekonomskega učinka. Zato je njihovo lastninjenje, če ne dajo učinka in če ga ne znajo, nesmiselno. Danes imate ogromno firm, ki z biznisom izvajajo privatizacijo – na to se splača osredotočiti – kajti tisto, kar boste morali v podjetjih dati, boste morali nekaj iz svojega žepa v smislu odplačane privatizacije. Smisel te finančne reorganizacije je ravno v tem, da se podjetje na ta način smiselno očisti.

Odločitve o privatizaciji so popolnoma samoupravne!

V tej predhodni fazi je treba pripraviti tudi otvoritveno bilanco in program kot pravni dokument. Sprejem programa je pravno dejanje in organ upravljanja, torej veljavni DS, mora ta program sprejeti. Predvideno je sodelovanje delavcev v primeru, ko se podjetje v celoti proda in ko se delavci torej odpovedo svojim pravicam do notranje ... (nobeden se ničesar ne odpove, kajti vsi, kot državljani bomo dobili oz. bivše zaposlitve imamo neke pravice. Gre za tak poseg, ki lahko ogrozi tudi moje delovno mesto. Zato vsaj pri nekaterih metodah obvezno sodelujejo delavci. To pomeni, da jih je potrebno vprašati za mnenje. To mnenje upoštevati, sicer pa do soglasja priti s pomočjo arbitraže, ki je dokončna. Rad bi poudaril, odločitev o tem, kako se privatizirati je popolnoma samoupravna, avtonomna odločitev! To je predmet kritike številnih tujcev in praktikov, prav zaradi tega, ker v bistvu vzpostavlja in ohranja še dosedanj samoupravni režim nespremenjen. Imamo še eno stvar. V podjetjih, ki so popolna družbena lastnina, je to delavski svet. Agencija je lepo povedala: organ, ki podpiše DS, s svojo izjavo jamči, da so vse stvari »pošliltane«. Nekdo vpraša, kaj pa če ni pravilno izvoljen DS? Agencija in država se v to ne vtikata in se ne bosta vtikala. To je stvar podjetja in kolektiva samega, kako in na kakšen način. Uredite svoje odnose, v statutu. Če bo kdo sprožil vprašanje o sprejetju programa na nelegitimen način, se je treba zavedati, da boste samo odložili sprejem programa in začetek privatizacije s vsemi posledicami. Na koncu pa bo lahko nek drug, recimo, formalno izvoljen organ upravljanja, sprejel popolnoma enak program. Tu je treba biti malce racionalen. Ne določa samo delavski svet. Delavski svet je upravljalac v družbenih podjetjih, ki so že preoblikovana v mešana podjetja z družbenim in privatnim kapitalom. O odločitvi odločajo enakovredno že znani lastniki s tistim deležem, ki jim po statutu družbe pripada ali po pogodbi. Če so oni večinski lastniki znani Holding mati, drugi lastniki so večinski lastniki, bodo pač večinski sodelovali pri sprejemu programa in odločitvi, kako se bo to privatiziralo. Morda bodo oni v tem primeru zainteresirani, da tistih deset odstotkov družbenega kapitala, ki še obstoji, kupijo, ker je to najbolj praktično. Ne pa da se to spet deli na nešteto skladov. To dejstvo je treba upoštevati. To je zakonska norma, seveda so lahko ugovori, zakaj o tem ne odločajo samo delavci v podjetju, kot upravljalci družbene lastnine. Vendar temu ni tako. Sledi tretja faza, odobritev programa v 30 dneh. Objav v Ur. l., prav zato, da bi se s tem seznanjalo državljanje, da je javnost zagotovljena.

Na denarju ne piše, čigav je

Upravičenci, ki so v zakonu določeni, so ekslega določeni, kar pomeni, da jih ni možno izključevati. Vprašanje je, kaj pa bivši zaposleni, pa konkurenčna podjetja. Žal so lahko to vsi bivši zaposleni delavci. Če so kot investitorji pripravljene svoje certifikate, svoj denar, vložiti, naj podjetje, ne bo strah. To so investitorji. Na denarju nič ne piše, kakšne barve in od koga je. Zakon je tukaj postavil popolnoma jasno mesto. Tisti, ki so upravičenci, so upravičenci, nikogar ni mogoče izključevati. Vsako izključevanje, delanje kakšnih ovinkov, se lahko podjetju slabo obrestuje, zaradi tega, ker se bodo kritike oglasili na Agenciji, spodbijali pravilnost dejanj in bo postopek v končni fazi zaustavljen. Tudi tu je potrebno biti realist. V zakon je vgrajen neke vrste kontrolni mehanizem. Vzemimo vprašanje: ožji družinski člani. Ali mi to lahko razširimo na ožje družinske člane? Lahko. Nihče ne bo verjetno kontroliral. To je stvar podjetja samega. Zdaj pa se bo kar naenkrat ugotovilo, če bo premalo certifikatov, boste dobili vsaj lastnike, podjetje bo veselo, da lastnika, ki bo certifikat pripravljen vložiti, dobi. Če jih bo pa preveč, pa verjemite, da se bo znotraj podjetja, znotraj upravičencev (vsi sodelujejo na javnem razpisu) začela selekcija: »zakaj je pa ta prišel in mene izključil«. Tu špekulacije bodo v podjetjih. Bistveno je, da mi dobimo lastnike. Vsako podjetje bo moralo ravnati z neko notranjo poštenostjo, kar je temelj zahodne tržne ekonomije. Podpišes, da so vsa dejstva resnična. Če pa te dobijo, pa seveda sledijo sankcije. Sledi tudi seznanjanje delavcev in obvestilo centralnemu depozu vrednostnih papirjev. Da ne bi delali kakšnega »bav-bava« okrog tega centralnega depoja. To je samo obvestilo, neka notifikacija, nek organ, ki bo vzporedno spremljal ves proces lastninjenja in ko si bo podjetje razdelilo delnice, ko bo vedelo kam gredo, kdo bodo lastniki, se bo to obveščalo preko centralnega depoja. Tu smo, vsaj nekateri v stroki, idejo zavračali, ker ni praktična. Gre pač za vzporedni mehanizem.

Faza izvedbe

Zdaj smo prišli do faze, ko se začne izvedba. Vsa dejanja, ki sem jih do zdaj naštel, sodijo v tisto, da podjetje sploh lahko začne izvajati program v tej vazi 7. Program izvaja povsem skladno s programom. Vsak odmik od programa bo sankcioniran. Ker v končni fazi, v fazi 10, kjer je predvideno soglasje Agencije, le-ta soglasja ne bo dala. Agencija bo v fazi izdajanja soglasja gledala, ali je vse

narejeno v skladu s programom. Na program je dan velik poudarek. Tu malce formalizma, tudi z mojih izkušenj ali pa ne, to bo pokazala praksa. Izhajati je treba iz zakonskih možnosti. Res pa je, da Agencija presoja ustreznost programa. Zdaj smo že pri načinih lastniškega preoblikovanja.

Kdo naj presoja? Tisto, kar zbuja največ zanimanja, je notranji odkup kot ena od metod lastninjenja. **Maksimum odkupa je teh 40 odstotkov, torej vezan na odplačno privatizacijo.** Tu je zgornji limit, možen pa je limit znotraj tega. Najprej nekaj opomb okrog notranjega odkupa. Notranji odkup se zdi zanimiv posebej s popusti, ker popust plačuje pač neko daritev, brezplačno vključevanje, vendar je treba opozoriti, da ni primeren za vsako podjetje. Izhajam iz strokovnih stališč, vem pa kakšna je miselnost v podjetjih in kot zakonska možnost dana vsakemu. Tu se dejansko postavlja teoretična in praktična dilema, ki vam jo bom na lepem primeru pokazal.

Dilema med notranjimi in zunanji lastniki, o kateri je bilo govora dve leti – če namreč notranji odkup povežemo še z interno razdelitvijo, ker so subjekti večinoma isti, dobimo 60 odstotkov notranjih lastnikov, tisto kar stroka in praksa opozarjata, pa je naslednje. Ne vzeti to takoj kot odklonilno stališče, vendar je dejstvo, da notranji lastniki sami po sebi zmanjšujejo vpliv zunanjih lastnikov. Zunanji lastniki, pa naj bodo to skladi, kdorkoli – tu so nekateri vključeni v zunanje lastništvo, ker bodo mogli po sili razmer lastniti, investicijske družbe – niso zainteresirani. Preprosto zaradi tega, kajti če so notranji lastniki, imajo notranje informacije, prelivajo denar v druge namene, ki ga ne morete učinkovito kontrolirati, povečujejo plače, kar pa ni smisel. **Plača je strošek, ki jo vsak lastnik in menedžment znižuje in išče pravo ravnovesje in zato takšni modeli ne dajejo pravih rezultatov na dolgi rok, ne rečem na kratki.** Notranji odkup je primeren, to je v svetu praksa, za manjša srednja podjetja, podjetja, ki so delovno intenzivna, zato ker vsak delavec vidi svoj interes, se potrudi in to se takoj odraža, bodisi na uspehu podjetja, na njegovih delnicah in seveda tudi na plači. Največji uspeh v svetu je dosegel Avis. Narava dela je tam takšna, da v bistvu gre za neposredno komuniciranje. V kapitalistih družbah, z velikim kapitalom, pa je takšen notranji odkup pravzaprav nonsenz, kajti lastniki so vendarle upravljalci. Povedal vam bom nek nonsenz.

Pripada že, a koliko?

Vzemimo neko tekstilno tovarno, vemo v kakšnem položaju je tekstilna panoga, kapitalsko intenzivno, **kjer dela 2000 delavk,** ki imajo pravico, da se notranje lastninijo. Delavk, ki mislijo, da jim pripada ta tovarna in jim pripada, ustvarile so jo. S temi popusti, s certifikati bomo ugotovili, da je 60 odstotkov lastnikov, celo več, sposobni so kupiti tovarno sto-odstotno. Tovarna pa je praktično na ničli. Kako svetovati tem delavkam, naj tega ne kupijo, ker je tovarna pod vodo. Če danes kdo misli, da bo kupil železarne in jih na ta način rešil je nonsenz. To pomeni v bistvu zavajanje, tudi delavcev, ker bo certifikat, ki vendarle predstavlja neko vrednost, ki jo je država dala, vnovčil v neko, ki mu ne bo dala nobenega dobička. Tu se bo treba pri posameznih načinih vprašati, ali je smotno ali je pravilno ali ni. Preprosto zaradi tega, ker bo tudi tu revolucija in to prav zaradi tega, ker bodo mnogi delavci opeharjeni z delavskim in notranjim odkupom. Ne govorim generalno. **Prepričani bodo, da je tovarna njihova, da bodo lastniki, vložili bodo certifikate. Kar naenkrat pa firma ne bo šla.** Če učinkovitosti ne bo, če dobička ne bo, s katerim bodo kasneje tudi odkupovali, generirali ta dobiček, seveda ne bo nič. Fabrika bo šla čez eno leto v stečaj in bodo v bistvu tudi ob tistih 6.000, 4.000 ali pa 3.000 mark, ki jih delavec dobi s certifikatom. Potem je bolj pametno, da jih vložijo. Tu se bo v praksi pokazal problem te distribucije, ker se bo vsak od posameznikov odločal na najbolj učinkovit ekonomski način. Kam vložiti certifikat, to je dejstvo, ki ga bodo morali v podjetju, ki ga v podjetju že čutijo. Zavedajo se, da se certifikat vložijo tam, kjer bo največji donos. Nekdo bo angažiral 6.000 mark v obliki certifikata v delnico uspešnega podjetja, drugi v neuspešno in bo vse izgubil. **Tu bodo čez nekaj let velike travme ob tej razdelitvi.** Tega se je treba zavedati in je treba v procesih lastninjenja, posebej v fazi seznanjanja, delavcem povedati. To je tisto, na kar je stroka opozarja zgolj iz ekonomskega vidika. Prava selekcija, prava distribucija se bo pokazala šele kasneje. To je potrebno upoštevati pri izbiri metode, ob strategiji posameznega načina, tudi seveda socialno okolje. Verjetno bi bilo z ekonomskega vidika učinkoviteje, da manjše podjetje, vzemimo nek servisni obrat, izločite, ker bo samostojno delalo odlično, ga dati delavcem, posameznikom, ki so celo pripravljeni plačati. Družba s tem ne bo nič dobila, celo več, ker je nekdo pripravljeni to plačati. Soočiti se moramo s tem, da gremo v kapitalizem. To se bo zgodilo tudi pri delnicah, ne glede na razdelitev. Tu je treba upoštevati ta socialni momen, ki sem ga prej pri delavkah iz tekstilne tovarne povedal. Prepričati, da se v nekem manjšem okolju to ekonomsko spleča, pa mu drugi ne bodo pustili, ker je to pač naše. To je problem, ki se bo pojavljal v praksi, ob izvedbi samih programov in pripravi. **Zal bodo ti boleči in v tem je ta revolucija!**

Avtonomija podjetij

Sama izvedba notranjega odkupa je vezana na to, da je najprej treba ugotoviti vrednost teh 40%, ki jih kupite. Ta vrednost se zmanjša po novem za 50%, kar pomeni, da dejansko od celotne vrednosti družbenega kapitala dobite 20 in plačate 20%, pri čemer je dana še dodatna ugodnost. Ta pa je, da teh 20% kupujete v petih zaporednih obrokih, tako da prvo leto plačate le 20% kupnine državi, v naslednjih štirih letih pa še ostalih 80%, s tem da morajo delavci tu nastopati, vsako leto odkupiti 20%. Zakon daje še dodatno ugodnost. Ta je v tem, da se ta kredit daje na ta način, da te delnice odkupujete po nominalni ceni, ne glede na to, koliko je njihova vrednost v naslednjih letih zrasla. Praktično je to njihova nominalna vrednost. To je igra kapitalistih dobičkov. Če bo podjetje slabo in če vrednost delnic pada, potem se tudi notranji odkup ne spleča. Takrat se bo splečalo, ko boste vi dejansko čez 5 let kupili paket tistih 20% delnic po nominalni ceni, vrednost delnic, ki bi jih lahko na trgu prodali, pa bo trikrat do petkrat večja ob dobrem podjetju. Smisel je ravno v tem, povečati učinkovitost s tem notranjim odkupom na ta način, da vrednost delnic narašča, jaz pa jih bom kupil za 1/5 cene. Tu je potrebna še neka stvar: **obroke delnice je treba plačevati iz dobička, ampak iz dobička tistega, ki mu delnice pripadajo.** Ne gre za to, da podjetje mora to odkupovati. Podjetje je samo tisto, ki celo transakcijo pelje za delavce. Dobiček lastnikom pripada, že znanim lastnikom: skladom, privatnim lastnikom, tistim, ki imajo interne delnice. Lahko ga reinvestirajo v odkup. Odkupujejo te obroke samo tisti, ki v programu sodelujejo. Tu se pojavljajo nejasnosti. **V programu mora sodelovati najmanj 1/3 delavcev,** zato ker so tako velike ugodnosti, ki se dajo delavcem. Podjetje bo pa samo pripravilo program, kako lahko delavci iz programa izstopajo ali novozaposleni delavci vstopajo. To so zelo zahtevna pravila. Tu je dana popolna avtonomija podjetjem. Še eno stvar kaže povedati. V programu notranjega odkupa delavci ne nastopajo kot individualni delničarji. V programu notranjega odkupa se te delnice kumulirajo in notranji odkup vedno nastopa kot paket. Zgrešena so pojmovanja, da ko delavci v podjetju mislijo, da bodo iz notranjega lastništva naredili zbor delavcev in bodo vsi delničarji, žal ne. Notranji odkup bo vedno predstavljal samo en reprezentant, tisti, ki bo ta program vodil, ki bo predstavljal lastniške interese. To bodo lahko sindikalni voditelji, odvetniki, strokovnjaki, tisti, ki mu bodo zaupali. Tu se bo treba navaditi tega, da gre za odnos zaupanja. Nekdo, ki je pooblaščen, da v tem imenu programa nastopa. Tu ne gre za široko lastništvo. Delnice niso v notranjem programu individualizirane. Ampak, samo »jaz sem član programa z določenim delom«. Če bom hotel iz programa izstopiti, bo podjetje moralo samo pripraviti likvidnostna pravila. Ali bo delavec, ki izstopi iz tega programa, dobil ustrezen del delnic po nominalni ali po dejanski tržni ceni, kdaj lahko izstopi, kakšne bodo ugodnosti za stimulacijo za nove delavce? Vzemimo, čez 4 leta vstopi v družbo nov delavec in ta delavec ali bo kupil od tistega, ki je izstopil po nominalni ceni ali po dejanski tržni ceni. Ta pravila se bodo sama oblikovala. Tu je treba vgraditi **mehanizem davčne spodbude,** ki je pri nas še nimamo.

Kdo bo v resnici odločal

Še ena stvar je. Verjetno se bo pokazalo, upam si že danes predpostaviti, da notranji odkup sploh ne bo trajal 5 let, ampak trajal »ad in finitum«. Preprosto zaradi tega, ker je to način delavskega delničarstva, ki se je razvil v svetu. Mnoga podjetja bodo dejansko odkupila pod takšnimi pogoji zelo hitro cel paket delnic, potem pa s programom nadaljevala, ker je to enkratno mehanizem notranje spodbude in notranjega delavskega delničarstva. To delavsko delničarstvo se v osnovi nič ne razlikuje od delničarstva ostalih, razlika je samo v tem, da to vedno nastopa kot paket, ne pa kot individualni delničarji, zato obstaja možnost, da se delavci v notranjem odkupu, v notranji razdelitvi združijo in dajo svojega zaupnika, ki upravlja s celim paketom in varuje njihove interese veliko bolje kot individualci.

Treba se bo še nekaj navaditi v tem kapitalnem upravljanju. Udeležencem v notranjem odkupu pripadajo glasovalne pravice samo za še neodkupljeni del, ne pa za del, ki še ni odkupljen od Sklada. Ta del jim torej ne pripada. Če pogledamo relativna razmerja v družbi, ugotovimo, da tudi teh 40% + 20% ne daje še relativne večine. Tu bom sprožil vprašanje, ki se zdi pomembno in je vezano na zakon o gospodarskih družbah.

● V večini podjetij si želijo biti večinski lastniki. Pozabimo na večinsko lastništvo, v mnogih primerih. V razvitih družbah je v bistvu samo lastništvo dosti nepomembno. In to se bo dogodilo tudi v zakonu o družbah. Tu je en razkorak med primitivnim kapitalizmom, med kapitalizmom razvite industrijske družbe in postindustrijske družbe, ki ga vendarle vzpostavljamo z zakonom o gospodarskih družbah. Noben od lastnikov v podjetju praktično nima več prave moči, ker po zakonu o gospodarskih družbah imajo lastniki samo pravico, da zamenjajo upravo in da odločajo – poenostavljeno, odločajo o tem, kako se deli dobiček, na kakšna razmerja in kako.

Vodenje in poslovanje družbe je v celoti prepuščeno upravi. V tem primeru se je treba zavedati, da je tudi ta moč popolnoma znižana, da skupščine ne bodo odločale o tekoči poslovni politiki. Tudi teh pristojnosti nimajo. Če niso zadovoljne s poslovno politiko, zamenjajo upravo. Uprava mora zagotoviti dobiček, če z dobičkom niso zadovoljni, če ga ni, najdite boljše upravo, boljše direktorje, ki bodo to delali. To je v bistvu ves smisel.

Argumenti proti delnicam

Graditi na moči nekega lastništva je dosti nepomembno. Posebno, ko je to lastništvo razdrobljeno. Tu bi se ustavil pri problemu, ali je pri notranjem lastništvu, pri notranjem odkupu to lastništvo razdrobljeno ali ni. Ni, kajti to lastništvo je kumulirano v programu in če se ta program še poveže z delničarji, ki sicer nastopajo kot individualni delničarji, v metodi interne razdelitve s temi 20 % je to ena moč in recimo ta program v skupščini pošlje enega, dva, tri predstavnike, glasov ima pa toliko kot jih vedno ima. Skratka, poslal bo tja najboljše predstavnike in ti se bodo pač s predstavniki drugega kapitala borili za čim večji dobiček in za to, da se ta dobiček ustvari. In to je v bistvu cilj vseh teh kapitalskih sprememb. Hočem vam poudariti, da lastnik bo v bistvu po zakonu o družbah praktično odločil o delitvi dobička, ampak najprej ga je treba ustvariti. To je njegova temeljna pravica, ki sedaj tudi iz zakona izhaja, ne pa vodenje poslov. **Tudi pri tem množičnem delničarstvu ni ideja v tem, da se to v bistvu individualizira, to bodo delavci občutili tudi na lastni koži v podjetjih**, ker je to skopativizirano. To ne bo več zbor delavcev, delničarjev, skupščina, ker vi imate lahko recimo v množičnih skupščinah, ki jih tudi po svetu imate, recimo da smo mi vsi delničarji, da nekdo med vami reči vsakdo ima en glas, nekdo npr. glavna delničarja imata pa 20, 40 glasov in vsakdo med vami lahko glasuje, ampak tu bodo začeli prevladovati argumenti. **In vsak od glavnih delničarjev bo dejansko nastopal z argumenti in tisti, ki bo kar naenkrat ugotovil, da ima argumente in da bo dvignil 40, 20 % glasov, bo povozil vse ostale, ki lahko nastopajo.** Jaz sem že par teh skupščin že tudi videl, vodil že, da je to v bistvu ena farsa demokracije, zgleda, ampak treba se bo v bistvu vzpostaviti, da ti lahko takrat govoriš, sproščaš argumente, ko pa je treba odločiti, bo pa dvignil z 90 % glasov. Pa lahko je cel zbor delavcev – samo eden, ki bo imel vse glasove. To je v bistvu kapitalsko odločanje. In tu se bodo začele tudi te travme v samih podjetjih.

Torej mi smo že pogledali notranji odkup. Notranji odkup je v bistvu treba še povezati obvezno. Žal smo se nekateri trudili v strokovnih krogih, da bi sprejeli amandma k 25. členu zakona, ki bi v bistvu to, kar bom sedaj povedal, odpravil.

Čeprav zakonodajalec v prvi verziji zakona ni mislil, na kakšno možnost. Gre namreč za naslednjo stvar.

Zacementiran model

Zakon govori o različnih metodah lastninjenja ob prodaji delnic itd. in notranjem odkupu. Potem pa govori o možnosti kombiniranja metod. Vendar je dikcija, ki smo jo v iskanju nekih političnih kompromisov izrekli v 25. členu takšna, da seveda zgolj po jezikovni logiki pravi naslednje: **Notranji odkup je mogoč samo v enem in enem samem modelu.** 40 % je možno odkupiti, če je to povezano z interno razdelitvijo, in če se preostalih 40 % da na sklade. S tem je model zacementiran. In kdor se bo odločil za notranji odkup, ki vendarle daje neke ugodnosti, bo ta model zacementiran. Eventualna prodaja delnic z zbiranjem ponudb, javna prodaja delnic, lahko pride v poštev samo v okviru odplačne privatizacije, v kolikor se delavci odpovedo in niso sposobni notranje odkupiti celotnih 40 %. Samo znotraj tega nivoja. Takšna dikcija seveda zmanjšuje možnost kombiniranja metod. Kajti po sedANJI dikciji, je cel model notranjega odkupa povezan z internim odkupom in prenosom na te sklade. Če bi tisto, za kar smo se nekateri v stroki zavzemali, spremenili, to ni bil namen zakonodajalca – namen zakonodajalca je bil seveda možnost kombiniranja, bi seveda omogočili tudi to, da bi omogočili v preostalem delu izločitev event. skladov in v tem vidijo nekateri težavo. Da bi recimo 40 % notranji odkup, 20 % interna razdelitev, ostalo bi šli pa na prodajo delnica – na recimo menegerški odkup. V sedANJI dikciji – in delodajalec tega tudi ni sprejel – to ni možno, bilo pa bi smiselno. Jaz samo ugotovim to, ker je obstajala bojazen, da bi prišlo do **izigravanja bodočih lastnikov**, čeprav temu ni tako. Skladi bi v primeru nakupa dobili ustrezen del kupnine, ne pa seveda delnic, ampak s tem bi bila možnost kombiniranja metod veliko večja.

Ko sem že pri javni prodaji delnic kot rečeno: čim kombinirate notranji odkup z interno razdelitvijo, potem so vrata v celoti zaprta in seveda morate ta model obvezno uporabiti. Kombinirate ga lahko samo znotraj samega modela odplačne privatizacije. Kar pomeni, če se v podjetju ne zmore doseči cenzus za 40 %, potem lahko preostali del kombinira s prodajo delnic, v kolikor je ta sploh še interesantna, s prodajo prek zbiranja ponudb itn. Druhih možnosti pač ni, kajti tudi tukaj v okviru interne razdelitve morajo event.

cenzus, ki ga ne dosežejo, oz. preostanek delnic, ki ga ne dosežejo, s tem da ne dosežejo 20 %, prenesti na investicijske družbe. Žal je tako, da se s temi spremembami torej v bistvu model zapira. Zakonodajalec v začetku tega namena ni imel.

Do vsem znanih pravil igre

No, in če sedaj nadaljujem ves postopek še čisto na kratko, ker premico smo si ogledali, faza izvedbe je seveda tista, ki je najpomembnejša, ki v bistvu se bo začela s tem, da se v bistvu program sprejme in potem izvaja točno po njegovih določbah. Prvo je potrebno sprejeti akt o preoblikovanju. Zelo na kratko, ker so to pravna vprašanja: akt o preoblikovanju sprejme isti organ upravljanja kot je sprejel program. In ta akt o preoblikovanju je pravzaprav pravni dokument, pomeni statut nove družbe. Ko jaz zbiram delničarje, investitorje, jaz v bistvu vabim in moram postaviti pravila igre v novi družbi, ki smo prej rekli po registraciji; in to je ta akt. Ta akt preoblikovanja ni nič drugega kot statut, s tem, da bo imel v začetku navedbo »družba se preoblikuje v to in to družbo, na takšen način«, in s tem je zagotovljena pravna kontinuiteta. Drugače pa je to statut delniške družbe ali pa pogodba. **Vsak delničar, tudi notranji delničar, tudi tisti, ki bo prišel s certifikatom, mora vedeti, kakšna so pravila igre, ki veljajo ob registraciji.** Sedaj pa je treba vedeti: ta akt bo seveda podlaga za registracijo, da v trenutku, ko bo podjetje registrirano, mi smo prej rekli v tisti končni fazi, lahko ustanovna skupščina po zakonu o družbah na vsaki skupščini sprejema nov statut, nova pravila igre itn., tako kot zakon o družbah pač omogoča. Izvedba posameznih načinov se potem izvede v skladu s tem dokumentom in sumarni okvirni pregled predpostavlja, da je v tej fazi potrebno naresti en program, neka notranja pravila, določiti vodjo, opraviti razpise. Tu opozarjam, da morajo biti ti razpisi javni, in veliko je že vprašanj, kaj pa če naredimo neko selekcijo. Že prej sem povedal, držati se je treba zakona. Vsi, ki so upravičenci, so pač upravičenci. Eventualni presežek certifikatov se lahko nameni za notranji odkup, tako kot je v zakonu določeno, če pa je več zainteresentov za notranji odkup kot pa je zmožnosti, je pa treba njihova vplačila zniževati, pri čemer je zakonodajalec postavil neka notranja merila v razmerju plač, da ne bi prišlo do absurdov. Možno bi bilo recimo, da vi v razpisu ugotovite, da je podjetje dobro in da ste sposobni zbrati ne 40 %, ampak 100 % celo podjetje. Vi lahko odkupite samo 40 %. Sedaj se pa bo našel eden in bo špekuliral in bo vplačal 100 enot, eden pa eno. In če bi sedaj premosorazmerno to zniževal, bo eden imel deset enot, eden pa eno desetinko. In zato bo treba tu notranja pravila natančno določiti.

Podjetja računajo na lojalnost celih družin

Zakonodajalec pravi, da se ta razmerja določajo prosto, vendar naj se ohranijo razmerja med plačami, da ne bi prišlo do zlorab. Pripravi je treba potrebne izvedbene dokumente. To so tisti dokumenti, ki jih mogoče premalo poznamo, v praksi sploh še ne, to so tiste ponudbe v bistvu investitorjem, da jih prepričamo v položaj podjetja. Že prej sem nekaj o tem govoril. **V podjetjih se bodo morali zavedati, da ne gre zgolj za razdelitev in da tudi razdelitev pomeni prepričati lastne delavce, da se splača certifikat v okviru notranje razdelitve vložiti v njihovo podjetje.** Kajti možnosti za uporabo certifikata so velike. Jaz moram reči, da iz moje prakse sedaj le ugotavljam, da **vsako podjetje računa na lastne delavce pa ožje družinske člane.** Pa že tu se stvari ne ujamejo. Če pa pogledamo, da so bili zaposleni v nekaterih mnogih službah, bodo pa kar naenkrat ugotovili, da imajo na voljo veliko stvari, potem pa iste stvari kot državljani v javnih razpisih, pa investicijske družbe in sedaj se bo vsak kot individualni investitor odločil. Bi pa seveda predlagal, ker ste tu iz sindikata, da je treba prepričati kakršnekoli zlorabe in pritiske v prvi fazi, ki se morebiti že pojavljajo – s pritiskom, vložite certifikate v lastno podjetje itn. Če menite, da stvari vendarle niso tako transparentne, da se takšna naložba ne splača. Kajti vendarle je to tista investicijska odločitev, ki je ekonomsko intimna, vezana na razpolaganje, vaš denar, vaša sredstva, vi kupujete stvari s certifikati in z vrednostjo. To vam bodo v Ameriki vedno lepo povedali. Že iz zadnjih izkušenj vem v trgovini, ko se nisem mogel odločiti, pa mi je trgovec rekel, **vaš je denar, vi se odločate, mi tega še ne poznamo.** Tukaj je ista stvar. Vaš je denar, vi se odločate in ti podatki naj bodo pošteni, točni in osnova pridobitev teh memorandumov in prospekto je prav to, da se zagotovi realna slika. Da ne bodo potem ljudje razočarani in naložili certifikate nekam, kar jim ne bo dajalo vrednosti. No potem je še ena stvar, ki si mi jo zdi pomembno opozoriti.

Direktorji po predpisih

Podjetje ne izdaja delnic! Delnice se izdajajo po delniškem pravu šele, ko je družba registrirana. Torej takrat bo delnice izdajala. Do tega trenutka podjetje lahko izdaja neke papirje, neke časnice, ki se glasijo na ime, vendar to še niso delnice. V bistvu je delnica listina, ki sama po sebi daje upravičeno pravico, ki je vezana,

materializirana. Po svetu sedaj izhajamo iz tega, da se ti papirji dematerializirajo, da izhajajo samo papirji, ki so samo neka pravica, ki je nekje zapisana – v delniški knjigi, v računalniku in to je ta pravica. Vendar ljudje bodo v firmah hoteli papirje v zameno. To so lahko samo potrdila, začasnice, delnice kot papirji pa se bodo izdajali event. kasneje. S tem, da se je treba zavedati, da papirji se verjetno ne bodo izdajali, ker je to zelo drago in vse firme od tega bežijo in v bistvu sama pravica ni nič okrnjena, če je to dematerializirana v neki obliki, ki jo vi samo poznate, ki je zapisana v računalniku, vezana na razpolaganje itn. Sam papir je bil ustvarjen prav zaradi tega, da se vzpostavi druga evidenca, jaz dam papir iz rok in nobeden to ne kontrolira, odvisno pač od narave papirja in zaradi tega pravnega prometa. Vendar v svetu gredo kot rečeno v smer dematerializacije in tudi pri nas, in v podjetjih bodo seveda pametno naredili, če seveda delnic ne bodo izdajali. Posebno ne vseh, ampak samo tiste, ki kotirajo event. na borzi, kjer je pa ta transparentnost izjemno velika.

Sledi potem pridobitev soglasja. Kot rečeno bo agencija tu gledala – nič več ustreznost – ampak ali ste šli po programu in so vse faze natančno izvedene in nazadnje predlog za vpis preoblikovanja, kjer je proces s stališča zakona končan, formalno pa z vpisom v sodnem registru, kjer sledi ustanovna skupščina in oblikovanje organov. **Direktor novega organa, nove družbe, uprava, se seveda oblikuje v skladu z zakonom o družbah. Tu bo treba te predpise spoštovati in zakonodajalec se je odločil, da je to proces usklajevanja in lastniške preobrazbe istočasno, da ni nekih dvojnih stvari.** In to sedaj eno vprašanje, ki je mogoče interesantno, kdo je lahko uprava nove družbe? Lahko tudi stari direktor, staro vodstvo, lahko pa novo. Odvisno pač od tega, kako se v podjetju zastavljajo, lahko pa definitivno bodo o upravi odločali delavci oz. lastniki po tej fazi. V aktu o preoblikovanju, ki sem ga prej navedel, se v bistvu lahko samo navede kdo bo v bistvu opravljal prve faze, od vpisa v sodni register do sklica ustanovne skupščine, nato pa odločajo. Zakon o lastninjenju preneha veljati in odločajo lastniki po zakonu o gospodarskih družbah.

Smo sploh pripravljeni?!

Na koncu bi si zastavil nekaj vprašanj. **Ali smo pripravljeni na lastninjenje?** Prva stvar je, da so ti odgovori seveda veliko bolj medli kot pa ekzaktni. Prvič zaradi tega, ker se v bistvu s to privatizacijo ukvarjamo že nekaj časa, in morda so bili legitimni in pravilni interesi tistih, ki so rekli, privatizacija naj bo enkratna, ne bi imeli problemov, stvari se bodo potem po drugem toku urejali. Sedaj imamo vendarle 6-mesečni moratorij, ki se bo nekoliko verjetno podaljšal, zato, ker vsi predpisi niso sprejeti, ampak o tem ste že prej slišali. Tak predpis, ki ga še čakamo je Zakon o gospodarskih družbah, ki naj bi bil danes sprejet, ki je nujen za izvajanje zakona in pa seveda predpisi o razdelitvi certifikatov, kajti šele na tej podlagi se bo vedel kako se bodo certifikati vnovčevali, kako bodo ljudje nosili zakone. Potem so te spremembe v zakonu. Kolega Tone Rop vam je povedal, kakšne so spremembe, ki vendarle ne da bi to razglušali posebej, pomenijo zasuk v konceptualni zasnovi. Pomenijo večje razdeljevanje. Tu je treba povedati, da v firmah ne iščejo, čeprav smo prej govorili o tistem kompromisnem modelu – vsi izhajajo iz tega, kaj je privarčevano in predvsem se gradi na razdelitvi. Meni je žal, da parlament ali pa tudi stroka ni upoštevala realnih dejstev, na katere je bilo opozorjeno že v začetku, kljub nasprotovanju ekonomske stroke o ekonomskem nesmislu razdeljevanju, da te razdelitve nismo upoštevali že od prvega trenutka. Kajti razdelitev je eden bistvenih elementov, na katerega so nekateri že opozarjali ob pripravi prvega zakona. Žal smo v fazi izvedli prišli točno do tega. S tem pa seveda zamaknili proces učinkovitosti nekoliko naprej, kajti s samo razdelitvijo, s samim lastništvom se ta učinkovitost ne bo verjetno povečala. Tu se zato kaže takoj vprašati, kdaj pričeti z lastninjenjem v podjetju. Takoj, ampak ko bodo znane vse predpostavke, še vedno je bojazen, da danes parlament, državni zbor, zakona ne sprejme. Tu se postavljajo spremembe v konceptu vrednosti. In če smem povedati: do sedaj so mnoga podjetja razmišljala zaradi nerodnosti, ne o notranjem odkupu, ampak o javni prodaji delnic, ker je bila to najnižja cena, ki se je na trgu za podjetje dosegala v praksi. Ker je pa pri notranjem odkupu to ni bilo izhodišče za lastninjenje, je sedaj zakonodajalec odločil, da izenači izhodiščno vrednost kapitala za vse metode na isti nivo. Kar pomeni, da je tudi pri notranjem odkupu mogoče izhajati iz ocenjene vrednosti podjetja. V tem primeru je seveda notranji odkup postal interesanten, povezan z odkupi pa še toliko bolj. Vendar se na drugi strani zanimivost notranjega odkupa vzpostavlja v drugačen položaj. Ta notranji odkup je v zvezi s tistim, kar sem prej povedal, zacementiran v praktično enem delu – obvezno morate 40% prenesti na sklade in to povezati z razdelitvijo. To pa je sedaj drugi pol te resnice in seveda spreminjanje takšnih izhodišč pomeni spremembo strategije, ki jo v podjetjih pripravljajo. Vendar prva stvar, ki jo svetujemo je, v podjetjih naj takoj izdelajo otvoritveno bilanco in pa ocenjeno vrednost. Kajti šele na podlagi tega bo mogoče ugotoviti koliko je podjetje vredno, kaj se splača. Brez tega razpravljanje kaj bomo naredili je praktično utopija. In še ena stvar. Kar se vam bo lahko

zgodilo je, da boste podjetje preplačali. Zakaj? Če vi ugotovite, da so razlike v nekaj milijonih mark, potem se splača tudi (komentar seveda prepuščam vam in imam podobnega), stroški cenitve se splačajo nasproti tistemu kar pridobite. **Tudi če so stroški cenitve 100.000 mark, vi pa pridobite v vrednosti nekaj milijonov mark ali pa več kot toliko, se to že splača.** Torej cenitev se v vsakem primeru splača, da veste, koliko je podjetje vredno.

Nova revolucija

In zadnje vprašanje, ki si ga kaže zastaviti tudi s stališča sindikata, ali smo pripravljeni na lastniške spremembe pravzaprav v tistem smislu kot smo si jih začrtali. Bojim se, da ne. Kajti spreminjanje lastniških razmerij kot rečeno pomeni revolucijo, pomeni razmišljanje o kapitalu, ne več toliko o delu. Pomeni v bistvu drugačen pristop in s privatizacijo, ki jo toliko želimo, ki jo poudarjamo, dejansko ta razmerja spreminjamo. In s privatizacijo naj bi se pravzaprav spremenila razmerja v podjetjih. Če sem prej začel – da, za lastnike v podjetjih po novem delamo v procesu lastninjenja. In če želimo spremembe, so te spremembe pač takšne, da bodo boleče posegle in tega se bo treba v podjetjih zavedati. To je tisto merilo, ki si ga je v makroekonomskem merilu država zastavila in ki smo ga vsi podpirali v tem, da hočemo povečati učinkovitost gospodarstva. Zato je pri pripravi programa si prvo vprašanje treba to postaviti – kakšne spremembe pravzaprav želimo v podjetju doseči?

● Vprašanje:

Zanimiva je misel okrog teh nesrečnih certifikatov, kam z njimi. Mogoče bi bilo dobro, da bi že povedali, kako razmišljati, kam boste vrožili certifikate. Tako, da bi s te plati nekako usmeril – ampak to je bolj za šalo kot zares.

● Odgovarja Bojan Pečenko

»Če bi bil v podjetju in imam insajderske informacije – torej notranje informacije, ki jih v svetu zelo kritizirajo, ampak pri nas bo cela privatizacija na tej osnovi potekala, koliko je podjetje vredno ne glede na to, koliko je v knjigah napisano, kaj cenilci povedo, ker vem kakšne posle bo podjetje sklenilo, kaj je sposobno, kaj so moji delavci sposobni, kaj smo skupaj sposobni naresti, potem bom prav gotovo vložil v lastno podjetje. Če pa ne, potem bom pač vložil tam, kjer mislim, da mi bo to dajalo največji rezultat. In potem bom pač izbiral med investicijskimi družbami, kjer moramo reči, da so investicijske družbe v svetu sistem za diverzifikacijo? rizika, da so to v bistvu popolnoma nerizične naložbe. Pri nas ne, ker bodo pač dobile vse po vrsti kar bo treba. Ampak še neka stvar je. Ali pa se bom odločil za nakup tistih delnic, ki jih bodo javno prodjali, za katere mislim, da so dobre. Vendar danes v zadnjem Menagerju imate eno anketo Spema, katera podjetja so dobra. Spet se pojavljajo ena in ista podjetja, za katera vemo, vendar je to lahko zelo dvorezen meč – brez ustreznih podatkov. Poglejte, tik pred zlomom ELANA, so bili javno objavljeni podatki. Vsi bi vlagali v Elan. In če bi Elan to izkoristil, bi vsi imeli izgubo. Mnogi so imeli to v banki Les. Tu so ti riziki. Nihče ne bo teh stvari pokrival. Torej odločiti se bo treba na podlagi nekih relevantnih informacij in v bistvu proces nadzora je točno v tem, da se v bistvu ta nadzor, te relevantne informacije ljudjem posredujejo. In še ena stvar. O investicijskih družbah se splača zelo na dolgo govoriti, ampak te družbe so varčevanje na dolgi rok. Vi danes že imate te investicijske sklade. Tisti, ki pa skladi padajo, pa rastejo. Ampak v povprečju v svetu so to najbolj varne naložbe za državnimi obveznicami – na drugem, tretjem mestu. Ker morate gledati naložbo na dolgi rok, na 5, 6, 10 let. Vam lahko recimo danes, če gledate sklade pa te investicijske družbe, vam bo danes padlo in če samo to delate, potem ne nalagajte denarja v investicijske družbe. Nikoli. Na kratki rok se to ne izplača. Ker so veliko bolj donosne naložbe v druge stvari, v nepremičnine, v obveznice konkretno, v SKB, v špekulativne namene, na dolgi rok pa to prav gotovo raste. In tam dosežete donose, ki so nekoliko večji od bančnih donosov. Treba je gledati tudi dolgoročno. Vsak se bo odločil sam.

● **Ali lahko skladi v nekaterih podjetjih v skladu z 22. členom prenesejo navadne delnice – teh 10 in 20 – delnice prodajo na trgu vrednostnih papirjev?** Da! Omejitev je le to, da ne morejo prodati to tujcem v roku 2 let, da ne bi to tujci poceni kupili.

● Ali imajo podjetja prednostno pravico nakupa?

Podjetja ne, ker podjetje ne more nikoli več delnic kupovati. Podjetje samo za sebe ne more imeti lastnih delnic. Lastnih delnic ima podjetje po zakonu o družbah lahko samo 10%. To so tiste delnice, ki jih potem lastniki distribuirajo managerjem za določen namen itn. Ampak lastnih delnic podjetje sploh ne more več kupovati. Kupujejo lahko samo lastniki. Seveda so to lahko tudi druge pravne osebe, podjetja, ne pa lastno podjetje. To bi bil nonsens, ki bi bil popolnoma nesmiselen.

● **Kako se bo ugotovil znesek dobička nad 2% dividenda, za katerega bo sklad znižal ceno delavcev po varianti lastninjenja z notranjim odkupom?**

V bistvu gre za zelo preprosto stvar. Stvar se bo kompenzirala. Vsaki delnici pripada dobiček, če je dobiček. Individualni lastniki v notranji razdelitvi bodo dobili 5 % dobiček. Odvzamemo 5 % zelo optimistično, tako je treba te dobičke združiti in tudi Skladu za razvoj, ki mu pripadajo neodkupljene delnice pripada 5 % dobiček. Sklad bo pobral samo 2 % od teh 5 %, 3 % pa bo prenesel na udeležence programa. To je v bistvu dobiček, ki pripada Skladu, udeležencem programa nad 2 %. Za sprejem programa naj bi bilo potrebno soglasje delavskega sveta v podjetju. Kdo da soglasje v primeru, da delavskega sveta v podjetju ni že več kot 2 leti. Če ni delavskega sveta, sklepam, da gre za družbo, ki je organizirana, kot kapitalna družba in je organ upravnih odbor, potem to ne bo sprejema delavski svet, temveč upravni odbor, organ upravljanja. Če pa v družbenem podjetju ni delavskega sveta, pa to pomeni temeljno kršitev pravic, ki se vedno izhajajo iz samoupravljanja in je treba to stvar urediti in delavski svet mora biti, ker če ne ni upravljalca. Lahko pa je ta delavski svet star, je legitimen, ni na novo izvoljen, temu je lahko, vendar nihče ne bo tega preverjal. To je stvar podjetja in zatrdi, da si je pristojni organ, ki je po statutu pristojen za upravljanje, ta program sprejel.

Revizije

Poslovni sistem Mercatorja je v revizijskem postopku ali to pomeni, da bo revizijski postopek izpeljan v vseh podjetjih, ki so sestavni del poslovnega sistema Mercator, ne glede na to, na prenos kapitala v tistih, ki so svoj kapital prenesli na poslovni sistem.

Ne vem kako je v revizijo, zoper koga je bil, to je cela vrsta vprašanj. Revizija naj bi bila namenjena predvsem ugotavljanju nepravilnosti, usklajevanju in možno je, da se bo to začelo od vrha navzdol v vsa podjetja ali pa za konkretno podjetje. V konkretnem primeru je nemogoče odgovoriti. Ali je možno, da je imel SDK navodilo, da sprejemajo anonimne prijave za revizijo lastninjenja. Naše podjetje se ni lastnilo, je pa v revizijskem postopku, ker trdi SDK, da je dobila prijavo in predhodno ni preverila lastninjenja v podjetju. Poziv skupščinske komisije je bil, da naj nekateri dajo tudi anonimne prijave. Kot sem videl ta seznam in ki ga poznam pri SDK je vsako podjetje tudi dobilo kdo je prijavil in iz te preglednice je anonimnih prijav zelo malo. Vedno pa je anonimna prijava kombinirana s prijavo legitirnega prijavitelja, tako, da je v bistvu to lahko samo še dodatna prijava. Tudi to bi bila lahko anonimna prijava, ne bom se spuščal v politične ocene takšnih ravnanj, ampak lahko je takšna prijava samo pobuda SDK in SDK potem uradno sam začne postopek revizije, za kar je pooblaščen.

Vloga sindikatov

Kakšna je oblika delavskega upravljanja z delničarji – delavci? Delavci bomo izvedli notranji odkup podjetja in bomo imeli približno enako količino delnic po delavcu. Ne poznamo pa oblike organizacije podjetja angleško-ameriški način, ko delavci sami upravljajo s svojo lastnino, delnicami, da ne pride podjetje v roke nemu lastniku – kapitalistu. V celoti to vzdrži. Delavsko upravljanje, kot rečeno, je vezano ponavadi, na paket. Zato so različni sistemi. V svetu običajno delavci ne prevzemajo več kot 40 %. So seveda tudi izjemni primeri, tudi v Ameriki, so pa izjeme. Delničarstvo je pač delničarstvo. Delavci, če nastopajo individualno, nastopajo kot individualno, če pa je narejeno to nekemu programu, samo po sebi ni to nič dobrega ali pa slabega. Smisel delničarstva, v pojmu se je razvil v svetu prav zaradi tega, ker je država hotela stimulirati delavce z davčnimi olajšavami. Ker se na te delavske delničarske, na te pakete, podjetje ni obdavčeno. Mi tega sploh še nimamo. Posebne ugodnosti dajejo, če delavci postanejo solastniki, manjše dajatve, njihove dividende niso obdavčene, stroški so manjši itn., hkrati pa so vključeni v lastniško strukturo. Če prav razumem zadnji del vprašanja. **Res pa je, da se sindikati v svetu organizirajo, ko se delavci organizirajo zato, da v bistvu ne grejo v stečaj.** V bistvu potem kupijo v stečaju podjetje. Ker se sindikat, močni sindikat organizira, oni plačajo to podjetje, pri čemer se pogajajo s kupcem, s stečajnim upraviteljem ali pa z lastniki, da kupijo po neki zmerni ceni in potem sami kot solastniki, kot delničarji poskušajo z upravljanjem podjetja. To je v bistvu rešitev pred bankrotom in na določen način zagotavljanje delovnega mesta. V Franciji se je pokazala misel, kot zelo dvorezen meč notranjega odkupa. Tam so šli v eno zelo široko akcijo. Ta notranji odkup se je pokazal v praksi kot, polovici podjetja uspešen, polovici neuspešen. Tukaj nekega pravega pravila ni. Analize še nisem prebral, verjetno pa so narejene, bile pa so objavljene tudi pri nas, v dnevnem časopisju, predvsem pa v strokovni literaturi. Zgrešeno je pričakovanje, da delavci z notranjim lastništvom, z delavskim delničarstvom pa z notranjim programom zagotavljajo delovno mesto. Čim se to zgodi je potem to v, nastopi kontraverzna situacija. Po eni strani hočejo kapitalsko obnašati, po drugi strani pa ohranjati delovno mesto. To je ta temeljna dilema, ki se pojavlja, ki jo je pa mogoče preseči samo v delovno intenzivnih panogah, kjer se vsak delavec angažira in s svojim delovnim prispevkom direktno pripomore k uspehu podjetja, in se to neposredno

odraža. V kapitalsko intenzivnih podjetjih pa je seveda to lahko celo neučinkovito. Ker pa imajo pri nas podjetja večinoma preveč delavcev, na to opozarjajo raziskave, je to treba jemati s kančkom rezerve in z ustrežno analizo. Tisto, kar želim poudariti je to, tudi če gre za delavce, je treba ljudem povedati pravo situacijo, da kasneje ne bi bili izigrani. V vsakem konkretnem podjetju.

Lastnini se tudi dolgove

● **Podjetje matica ima celotni kapital in vse dolgove do banke, ki jih podjetje matica-hčer ne morejo vrniti drugače kot s prodajo premoženja. Njihovi dolgovi znašajo 50 % ocenjenega celotnega premoženja. Ali je pametno predhodno rešiti vprašanje starih dolgov z banko, možnost prek sanacije bank, ali postopek lastninjenja enostavno začeti s tem, da bo banka lastniku v obsegu svojih terjatev do podjetja matice?**

Terjatve, dolgovi, naj bodo do banke ali do drugih upnikov, so predmet lastninjenja v podjetju, vendar zmanjšujejo vrednost družbenega kapitala. Kaj se splača? **Konverzija dolgov v lastniške deleže je možna, če upnik na to pristane, ker to pomeni, da ga je treba prepričati, da se mu izplača konvertirati, sicer dolga ne bo dobil nazaj.** V nekaterih primerih banke tega nočejo več delati, odpisati tudi ne. Bolje je, da nekaj konvertirajo, prevzamejo upravljanje, saj to je tudi ves smisel upravljanja v svetu, ko dolžniki prevzamejo podjetje, ga rekonstruirajo in nato zavarujejo svoje terjatve. Sani dolgovi znižujejo vrednost podjetja. Popolnoma jasno je, v nekaterih podjetjih, da je lahko vrednost podjetja negativna, kar pomeni, da so dolgovi večji od premoženja. Likvidacijska vrednost je praktično nič, in če bi podjetje likvidirali, bi upniki ostali praznih rok. Polovico bi dobili poplačano iz premoženja. Delavci vidijo predvsem veliko premoženje, npr. stroje, ne vidijo pa dolgov. Lastniti takšno podjetje z notranjim odkupom ali kakršnokoli drugo razdelitvijo ni v redu, ker to pomeni, da kupiš dolgove. Razen, če veš, da lahko stvari obrneš z zelo hitrimi zasuki, kar dejansko tržno vrednost in sposobnost in je pametno, da to naredi. Povedal bom primer, ki tudi spreminja miselnost: Termika je imela negativno vrednost, bila je na skladu in potem je bilo govora o lumpariji, ker je sklad to ponudil direktorju za 100.000 DEM. On je v bistvu s 100.000 DEM kupil več kot toliko dolgov, v bistvu bi morali njemu še plačati, da je hotel te dolgove prevzeti, ampak on je prevzel celoto. To je to napačno razumevanje kaj dobiš z lastništvom. Z lastništvom dobiš podjetje z vsemi obveznostmi in terjatvami. Če sem pripravljen dati 100.000 DEM in vem, da bom dolgove lahko rešil, je to izjemen dobiček, vendar je treba te ljudi spodbuditi, da nekdo to prevzame ali pa iti v stečaj, kjer bodo upniki poplačani. Ta primer je bil v časopisu kot negativno stališče, vendar je to tisto, da je treba prepričati delavcem, da ne bi nasledili temu, da bi kupovali nekaj, kar ni nič vredno, oziroma dolgove.

● **Ali je možnost s certifikati in potrdili o manj izplačanih OD po programu odkupiti delnice od pokojninskega in odškodninskega sklada?**

S certifikati ne. Ko pa bodo skladi prodajali delnice, jih bo lahko vsak kupil.

● **Ali je možno uveljaviti manj izplačane osebne dohodke v podjetjih, katerih lastnik je sklad?**

Ze prej je mag. Rop povedal, da ne. Vendar je to možno, če se s skladom sporazumete. To je terjatve, ki jo podjetje ima. Terjatve je možno uveljavljati zoper upnika tako kot vsak upnik. Tu so delavci v pravnem smislu popolnoma izenačeni z ostalimi upniki, tudi z bankami. Tu je samo vprašanje učinkovite moči.

● **Kako vložiti certifikate v lastno podjetje, če je to družbeno javno podjetje in posluje neprofitno?**

V tem primeru ni predvideno lastninjenje, so pa razmišljanja, da bi certifikate uporabljali za lastninjenje po modelu lastninjenja v javnih podjetjih. To niso podjetja, ki so zavezana k lastninskemu preoblikovanju. Tu se je treba omejiti na to, kar zakon določa kot zakonski okvir.

Last je za Slovence varnost

● **Večinski delež premoženja kmetijskih delovnih organizacij je bil nacionaliziran. Kaj ostane za lastninjenje delavcem v kmetijstvu?**

Če je še kaj dejavnosti je to biznis, če ga imajo še kaj. Tu pa je še neka druga stvar, ki se mogoče pozablja. Zakonodajalec je tu vztrajal, da podjetju tega ni mogoče vzeti takoj, tudi po zakonu o denacionalizaciji se zemljišča takoj ne vzame. Ti lahko še vedno delaš. Vzeto je samo lastništvo, vendar ne pa tudi upravljanje in uporaba za določen čas, seveda proti plačilu neke najemnine, ki je danes verjetno še simbolična ali pa je sploh ni. V bistvu tega podjetja zemljišče tudi ne obremenjuje lastništvo, ne plačuje več amortizacije, nima več stroškov. To je tisto, kar sem prej povedal, vedno razmišljamo samo o premoženju, o tistem, kar vidimo, dela pa se z nečim drugim. Delamo lahko v najetih prostorih, na najeti zemlji itd. Veliko bolj učinkovito kot na lastni. Lastnini se posel, ne pa nepremičnina. Res pa je, da raziskave pri nas kažejo, da je lastnina

za Slovence v sociološkem smislu neka vrednota, ki pomeni varnost. To se kaže v številnih avtomobilih, zgradbah, v številnih neproduktivnih namenih, v katere je ta lastnina naložena. Za Slovence pomeni lastnina neko varnost, pa čeprav ne daje dohodka in izgublja na vrednosti. To pa je za kapitalizem in razvit tržni sistem groza in strah. Ko Amerikanec sliši, da neka stvar ni v ekonomski funkciji, se zgozi. Takoj vpraša: kakšen je dobiček, kakšni so stroški, kakšen je profit. Na to spremembo se bomo morali navaditi. Žal pa je to v naši miselnosti.

Zadnja revolucija?

mag. Dušan SEMOLIČ:

Lastninjenje je revolucija. Mi smo te besede tudi že večkrat izrekli in upamo, da bo to zadnja revolucija te generacije, ker imamo teh revolucij že kar preveč. Kaže, da se bo v okviru zakona vršil neusmiljen, brezobziren boj za različne interese, gre za spremembo miselnosti in opozorila v smislu realizma in odpovedovanja nekaterim iluzijam so samo dobrodošla.

Otvoritvena bilanca in finančni vidiki privatizacije

Dr. Alenka ZNIDARŠIČ-KRANJC

Danes ste slišali že nekaj stvari, vezanih predvsem na sam zakon o privatizaciji in predvsem na delavski odkup, kar pomeni, da ste s temeljnimi zadevami zakona in tudi tistih sprememb, ki jih bodo sprejeli v Skupščini seznanjeni. Moja tema, je na nek način bolj specifična ali bolj strokovna in včasih se potem, ko pridemo na ta nivo, da razpravljamo po sindikalni liniji z delavci o navedenem problemu, srečamo z dilemo o razumevanju posameznih zadev, čeprav nisem nikoli tako visoko teoretična.

Moj cilj ni, da bi poskušali danes narediti kompletno otviritveno bilanco ali vrednotenje vaših podjetij, temveč predstaviti nekatere dileme, vezane na samo vrednost podjetja, predvsem pa s financiranjem tistega, kar ste danes s strani Bojana Pečenka poslušali, delavskega odkupa. Kajti temeljni problem te privatizacije in delavskega odkupa ne bo ali kupiti podjetje ali ne, ker mislim, da v to smer ste se že precej sami odločali. Ampak kje zbrati dovolj denarja in tudi to, ali si podjetje tak odliv denarja za to, da bo izpeljalo delavski odkup lahko dolgoročno privoščiti. Ali ne boste z odločitvijo za neko obliko delavskega odkupa po zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij prav zaprav onemogočili nadaljnji razvoj podjetja. Ali ne bi bilo z vidika ohranjanja delovnih mest v podjetjih, kjer ste zaposleni bolje, da bi se odločali za druge oblike lastninskega preoblikovanja, to na eni strani. Po drugi strani pa ali ne bi svoj denar, ki ga recimo imate kot delavci tukaj in vsi vaši, ki jih zastopate v svojih podjetjih, če ne bi bilo boljše, da bi ta denar naložili – če ga seveda kaj imate – v kakšna druga podjetja, tudi v sosednja podjetja, zato da se ne bi v istem podjetju pojavljali kot zaposleni in kot delničarji. Na ta način bi zmanjšali svoj rizik, da v 6 mesecih ostanete brez delovnega mesta in brez kapitala, ki ste ga privarčevali v preteklih šestih mesecih ipd.

To so dileme, na katere vse premalo opozarjamo v tem trenutku, ko govorimo o tem, da želimo biti lastniki podjetij, v katerih smo zaposleni, zato ker smo to že, saj so ta podjetja naša in država v tem trenutku od nas zahteva, da kupujemo nazaj tisto, kar je že naše bilo. Poskušamo se vsak po svoje temu prilagoditi.

Tudi sociološke dileme

Dejstvo je, da je tako z vidika posameznika kot z vidika celotnega kolektiva, vprašanje pa je, kaj z vidika družbe odprto vprašanje ali je tak pristop, za vsako ceno postati lastnik podjetja, v katerem sem zaposlen, racionalen. Ne samo z vidika podjetja, ampak z vidika vsakega posameznika. Tu bo potrebno kot sindikat odigrati določeno vlogo, kajti na eni strani bo menedžment, ki bo moral prepričati delavce za to, da je delavski odkup najboljša varianta. Na drugi

strani bodo delavci, ki bodo pritiskali na to, da vendarle želijo biti lastniki podjetja. Na tretji strani pa je dilema, denarja ni oziroma kaj jutri, ko bom brez službe, denar pa bom imel investiran v nekaj, s čimer si ne morem pomagati, oziroma kar bo izgubljalo na vrednosti, podjetje lahko celo bankrotira ipd. Ne bom imel niti tiste minimalne rezerve, ki bi bila nujna zato, da bi se v primeru, da bi bil brezposeln preživel prvih 6 ali 8 mesecev in naslednji dve leti itd.

To so dileme, ki jih manj z ekonomskega in čisto sociološkega vidika vidim. **Menedžment podjetja pa bo moral, če bo hotel izpeljati drugačno privatizacijo, delovati v smislu pritiskov ali prepričevanj, da je delavski odkup idealna varianta, čeprav morda o tem niti sam ne bo čisto prepričan.**

Vežano na ta uvodna razmišljanja – že pred dvema leti sem prebrala v Mladini izjavo nekega Poljaka, ki se mi zdi, da je ravno primerna za današnje razmišljanje ali za uvod v malo bolj strokovno vprašanje. Napisal je nekaj, kar je še vedno res, da je »privatizacija proces, v katerem ljudje, ki nimajo nobenega denarja kupujejo stvari, ki nimajo nobene cene.« Koliko denarja imate veste najbolje sami. Mene so že nekajkrat prepričevali, koliko denarja imam v nogavicah in edino jaz sem tisti, ki vem, koliko ga tam dejansko je. V glavnem iz tistih naših nogavic veselo vlečemo za odkup stanovanj, danes za odkup podjetij, jutri vprašanje zakaj.

Temeljno vprašanje, ki se postavlja pa je, koliko lahko realno delavci iz bodočih osebnih dohodkov, če niso ustvarili nekih rezervacij ali kaj podobnega in če so ti osebni dohodki na nivoju tistega, kar sem danes v Delu brala 700 mark na zaposlenega, izdvojijo za to, da se bodo v naslednjih petih letih šli delavski odkup. Edini vir možnega odkupa – to se moramo zavedati – pa so osebni dohodki. Čeravno govorimo o tem, da je drugi možni vir dobiček, je ta vsaj v prvi fazi, ko delavci še niso več kot 30, 40 % lastniki podjetij po sedanjih davčni zakonodaji, prav gotovo dražja varianta, kot je delavski odkup. Osebni dohodek je več kot 100 % obremenjen z davki in prispevki. **Če kupujemo podjetje iz dobička, pomeni to obremenitev, ki je daleč večja kot 100 %.** To pa zaradi tega, ker je potrebno dobiček, ki je lahko osnova za odkup podjetja deliti med posamezne lastnike podjetja v sorazmerju z njihovimi deleži. V štartu, ko začnete z delavskim odkupom, delavci nimate nič oziroma imate tisto, kar je z interne razdelitve. Skladi pa že imajo minimalno 40 %, kar pomeni, da gredo ustrezne delitve dobička v teh sorazmerjih. To se pravi 40 % direktno na sklade. Potem pa se začne 40, 60 v najboljšem primeru. Potem se začne akontacija dohodnine, davek na dobiček je tudi 30 % in podobno.

Med jokom in smehom

Čeprav obstajajo določeni izračuni, ki ugotavljajo, da v primeru, da podjetje ustvarja 10 % dobiček na kapital delavcem v 2, 3, 4 in 5 letu ne bo treba dodatno prinašati dodatnega kapitala v podjetje, ker bodo lahko kupovali podjetje iz dobička, je tisto, kar jaz sprašujem, kje pa dobiti denar za prvo leto. Kajti v teh izračunih je v prvem letu predvideno, da delavci postanejo 20 % lastniki podjetja že iz naslova delavskega odkupa. Med tem ko 20 % so že lastniki iz interne razdelitve in drugo, kar je temeljna predpostavka tega, da imajo podjetja 10 % donos na kapital. Takšnih podjetij, ki bi izkazovala danes 10 % donos, ali 10 % dobiček, če poenostavimo stvari, da se ne bomo v teje strokovni razpravi izgubljali, je pa danes izredno malo. Pa še tista, ki so, danes ta dobiček skrivajo, zato da se izognejo 30 % obdavčitvi na dobiček.

Prihajamo v zmedo, ki v vsakem primeru pomeni – računajte s tem – da če boste kupovali podjetje iz dobička ali iz osebnih dohodkov, da to pomeni najmanj 100 % dodaten odliv, poleg tistega, ki bo nastal že iz naslova recimo izplačila nekih dodatnih osebnih dohodkov. Ob tem je treba poudariti, da so v tem trenutku osebni dohodki že zamrznjeni. Kar pomeni, da iz tega naslova prav tako ne morete v tem trenutku izbirati nekih sredstev za odkup. Tisto, kar vam preostaja je ali ste nekaj sredstev že izbrali v preteklosti skozi razne povečane osebne dohodke, regrese in podobno. Po vsej verjetnosti vas še čaka revizija, ki je pred vami, ki bo vrnila stvari na svoje mesto. Če pa tega še niste izbrali, potem je pred vami odločitev, koliko bo vsak od vas prinesel od doma zato, da boste vplačali prvo anuiteto z naslova delavskega odkupa.

Ko začnemo razpravljati o tem, koliko bo vsak od doma prinesel naj vam povsem eno anekdoto (čeprav ne veš ali je anekdota, ker ne veš ali bi se jokal ali smejal pri stvari). **Ko sem v nekem podjetju imela predstavitev programa lastninskega preoblikovanja z vidika delavskega odkupa, smo prišli vsi skupaj do neke vrednosti tega podjetja. Izhajajoč iz števila zaposlenih ugotovili, koliko bi moral vsak od delavcev prinesiti vsako leto zato, da bi se izpeljal delavski odkup. Številka, do katere smo prišli je bila 1500 mark. Vsi so rekli, dobro, to pa gre, saj 1500 mark pa ni veliko. Potem pa se začne, koliko je povprečni osebni dohodek v podjetju, takrat je bil 400 mark. To pomeni, skoraj štiri bruto plače. Koliko pa ste lani izplačali plač, no samo 12, pa še tiste smo v zaostanku za kolektivno pogodbo. Ali mislite, da lahko v naslednjem letu izplačate še vsakemu delavcu še štiri plače za potrebe lastninjenja. Ja to pa ne moremo. Ja od kje boste pa dobili 1500 mark od delavcev. Ja od**

doma jih bodo prinesli. Potem smo pa začeli, tam je sedelo 20 direktorjev oziroma predpostavljenih. Če naj bi vsak od delavca prinesel 1500 mark, koliko ste pripravljeni vi kot direktorji podjetja (primer je bil skoraj 2000 zaposlenih) prinesiti, zato da boste lastnili to vaše podjetje. Če delavec prinese 1500, potem direktor nekaj več. Začeli smo pri 20000 markah, pa ni dvignil nihče roke. Nadaljevani smo na 15, potem na 10, pri 5 tisoč je generalni direktor dvignil roko. Drugi so se še vedno nasmihali.

Nauk iz tega je, da če niti menedžment kakorkoli ni sposoben zbrati tega denarja, saj to niso male številke, ali pa toliko ne zaupa v podjetje, da bi prinesel kot menedžer 1500 mark, kako lahko pričakujemo od povprečnega delavca, da bo prinesel ta znesek. Podjetje pa ni v stanju izplačati dodatnih treh osebnih dohodkov za odkup podjetja. To je eden od razlogov, zaradi katerega so v večini podjetij ugotovili, da se po zakonu o lastniškem preoblikovanju podjetij, kakršen je bil sprejet decembra meseca pravzaprav ne morejo odkupiti. Moram reči, da so razprave že peljale v to smer, kaj pa če nič ne naredimo. Če nič ne naredimo se pač nič ne bo zgodilo. Podjetje bo državno, razmišljanja v to smer so bila že precej močna posebej tam, kjer so podjetja kapitalsko intenzivna, kjer je vrednost podjetij zelo velika.

Možnost poštenega odkupa

V nasprotju s tem pa smo za posamezna podjetja, ki pa so delovni intenzivna, pa jih lahko imenujem, morda je kdo od predstavnikov tukaj. Na primer Mura, Labod ipd. pa ugotovili, da lahko s certifikati tudi po prejšnjem zakonu kompletno izpeljejo delavski odkup, ker je certifikatov dovolj. Saj je z bivšimi zaposlenimi in upokojenci že tam po 6 tisoč ljudi, vrednost kapitala pa nizka. Tu se začne pa druga dilema, kaj početi s podjetjem, ki je v lasti 6 tisoč delavk, ki so zaposlene v teh podjetjih. Kako upravljati to podjetje, kako menadžirati, kakšen bo donos na te vrednostne papirje, če podjetja izplačujejo osebnih dohodke, ki so daleč pod nivojem kolektivnih pogodb ipd. Ne govorim konkretno, da ne bi ravano ta dva podjetja obdoližili, da je recimo takšna ali drugačna situacija v njih. Dejansko je to to. Se pravi, kakšen interes pa je na drugi strani teh delavk, da bi s certifikati postali lastniki tega podjetja in kakšen je interes menedžmenta v teh podjetjih, da bi bilo to tako. Ali še več, ali je sploh interes države, da ima taka podjetja in ali bo agencija kot taka ocenila za primerno, da dovoli lastninjenje takih podjetij z delavskim odkupom, ker so pravzaprav prevelika za tak pristop ipd. Dilem prav gotovo ne manjka.

Zdi se, da bosta sprejeti dve spremembi, ki sta z vidika vrednosti in možnosti izpeljave delavskega odkupa ključni. Ena od njih je 50 % popust, za kar ste že slišali. Druga, ki je morda še pomembnejša, čeprav je ne ocenjujemo tako, je možnost lastninjenja skozi delavski odkup po neki poštenu tržni vrednosti, ne pa neto aktivni ali vrednosti iz otvoritvene bilance. Kajti, če bi malo pogledali prejšnji zakon, bi videli, da je bilo skoraj po vseh metodah predvideno, da se lastninjenje lahko vrši po pošteni tržni vrednosti, med tem ko se je za delavski odkup izključno predvideval odkup po otvoritveni bilanci oziroma po neto aktivni.

Vezano na to, da bi razumeli v čem je problem bi bilo prav, da vsaj nekaj rečemo o pristopu ali o ugotavljanju vrednosti podjetja po neto aktivni oziroma po otvoritveni bilanci.

Pa koliko smo sploh vredni?!

Ko govorimo o vrednosti podjetja po otvoritveni bilanci ali po neto aktivni, mislimo praktično na isto stvar in sicer na vrednotenje podjetja v obeh primerih po neto aktivni. Neto aktiva kot vrednost podjetja je razlika med sredstvi podjetja, ki so na aktivni strani hiše, oprema, zaloge, terjatve, dolgoročne naložbe in obveznostmi na drugi strani. Poenostavljeno pomeni to sedanji poslovni sklad podjetja in sklad skupne porabe podjetja. Po obeh metodah, po metodi iz otvoritvene bilance in po neto aktivni je to, kar iščemo ista stvar. Se pravi vrednost dejanskega poslovnega sklada in sklada skupne porabe. Razlika med obema metodama pa je v tem, kako ugotavljamo posamezne postavke oziroma kako ugotavljamo vrednosti posameznih sredstev oziroma posameznih obveznosti. Po otvoritveni bilanci določamo vrednost opreme, objektov, terjatev in podobno s pomočjo popraviljanja knjigovodske vrednosti tako, da pri ugotavljanju vrednosti opreme izhajamo iz vrednosti kakršno je imela oprema takrat ko smo jo kupili. To opremo valoriziramo z ustreznimi revalorizacijskimi stopnjami, ugotovimo, koliko je ta oprema stara in amortiziramo ter pridemo do neke računovodske vrednosti, ki je enaka 100, 150 ali kakorkoli. Ta vrednost 100, 150 je lahko popolnoma drugačna kot je tržna vrednost te zadeve.

Za primer računalniki. Dve leti nazaj smo naše PC-je kupovali po 4000 do 5000 mark, danes so tisti računalniki na trgu po 1000 mark.

Po metodi popravljene knjigovodske vrednosti, če ima računalnik petletno dobo, pridemo do vrednosti tega računalnika, starega pet let, ob upoštevanju tega, kar sem rekla, na vrednost, da je ta računalnik še vedno vreden 1000 mark. Poskušajte ta star računal-

nik prodati na trgu za 1000 mark, ko pa dobite novega, veliko boljšega za to isto vrednost. Ta računalnik je danes star, in stane na trgu 15 tisoč tolarjev, za 10 tisoč tolarjev ga lahko kupite v stečajnih postopkih ali celo pod temi vrednostmi. Kar pomeni, da popravljena knjigovodska vrednost izhaja iz nekih splošnih predpostavk, ki pa čisto ne držijo, so neke posplošitve, ki naj bi v praksi veljale, ki naj bi veljale za vse in skozi metodo popravljene knjigovodske vrednosti se poskuša priti na vrednost, ki je sicer bližja resnici, kot jo pa izkazuje knjigovodska stanje, vendar še vedno lahko zelo popačena.

Pri metodi neto aktivne bi praviloma morali iti pogledati vsako posamezno postavko iz bilance stanja. Če gremo spet na računalnike, cenilec bi pogledal vsak računalnik posebej in ugotoviti, koliko bi za ta računalnik dobili, če bi ga v konkretnem primeru prodajali na trgu. Za ta konkreten računalnik o katerem smo rekli bi cenilec ugotovil, da ta stane 15 tisoč tolarjev. Po popravljene knjigovodske vrednosti pa bi ta vrednost prišla na recimo 60 do 70 tisoč tolarjev. Vrednost po metodi neto aktivne naj bi v večji meri odražala dejansko tržno stanje posameznih postavk, ko pa jo odraža neka otvoritvena bilanca, ki iste postavke ocenjuje na osnovi nekih posplošenih v povprečju veljavnih pravil.

Iz tega izhaja tudi odgovor na vprašanje, katere vrednosti so običajno nižje ali ugodnejše. Ko so sestavjalci navodil za otvoritveno bilanco, ki pomeni neko popravljeno knjigovodsko vrednost pripravljali ta navodila, so izhajali iz tega, da bi morala biti ta otvoritvena bilanca vendarle takšna, da bi dajala v povprečju podjetjem neko dobro osnovo za lastninjenje, dobro predstavo o pravi vrednosti in če naj bi jo podjetja res koristila. Se pravi, da naj ne bi šla na drugo možnost, ki jo daje lastninjenje po neto aktivni, bi morala biti tudi praviloma nižja, ugodnejša. Vendar že pri prvih pilotskih projektih, za katere so pripravili otvoritveno bilanco, mislim, da jih je bilo 6 ali 7 so ugotovili, da predvsem pri opremi posamezne postavke bistveno izstopajo navzgor, zato so v primerjavi z recimo cenitvijo po neto aktivni za to so določene korekcije že v metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance vnesli.

Če ste kaj povzeli iz tistega, kar sem rekla, vezano na neto aktivno in otvoritveno, potem je verjetno vaš zaključek vendarle takšen. Otvoritvena je neko povprečje, kaj pa je ugodnejše za samo podjetje. Prav na to sem – dokler ni bilo navodil na otvoritveno bilanco – podjetjem svetovala naj kar začnejo delati cenitev po metodi neto aktivne in da bodo takrat, ko bodo prišla navodila z otvoritvene bilance pač naredila tudi otvoritveno bilanco po metodologiji, ki je predpisana in ugotovila, katera varianta je za njih ugodnejša in za lastninjenje izbrala tisto vrednost, ki je nižja.

Vrednotenje je potrebno

Danes ste v večini podjetij v obratni situaciji. Imate navodila za otvoritveno bilanco, po kateri lahko vrednost več ali manj določijo računovodje v vaših podjetjih sami, z izjemo cenitve nepremičnin in zemljišč, nimate pa izdelane cenitve po 31. 12. oziroma 1. 1. po metodi neto aktivne.

Moj nasvet je, vpeljati cenitev ne glede na s tem povezane stroške. To stane podjetje, če je enovito naj ne bi preseglo, vsaj po starih cenah, ki so lani veljale 20.000 mark, v praksi pa stvari naraščajo s kompliciranostjo posameznih struktur v podjetju. Vendar na ta način lahko prihranite tudi milijon mark pri vrednosti podjetja. Se pravi, da je cenitev po moje po neto aktivni oziroma sedaj, ko bo po vsej verjetnosti sprejeta sprememba zakona po cenitvi po pošteni tržni vrednosti v vsakem primeru za izpeljat.

Če ne drugače pa večkrat tudi rečemo takole: izdelajte otvoritveno bilanco potem pa pokličete možne kandidate, ki naj bi delali pri vas cenitev po drugih metodah in vprašajte, ali ste vi sposobni priti na manj. Če so, jih angažirajte, če pa niso pa takšne cenitve tudi ne rabite.

Vendar pa, ko pa preidemo iz neto aktivne na pošteno tržno vrednost kot osnovo za delavski odkup, postanejo pa stvari tako drugačne, da je po mojem v vsakem primeru treba vrednotenje opraviti. Namreč, kaj pa je poštena tržna vrednost. Tukaj, če vam pokažem eno definicijo, bolj za zabavo kot za to, da bi poskušala to resno vzeti; prava tržna cena nekega podjetja je opredeljena kot cena, po kateri je kupec voljan kupiti in prodajalec voljan prodati, brez da bi bil katerikoli od njiju v določeno transakcijo v določenem trenutku prisiljen, pa je to situacija, v kateri pravzaprav mi določamo poštene vrednosti naših podjetij. Prvič, na eni strani je država prisiljena prodati, saj bi se rada te družbene lastnine na nek način čimprej rešila, po drugi strani ste pa vi prisiljeni kupiti, kajti če ne kupite, take priložnosti prav gotovo ne boste imeli več. Se pravi, tisto, kar se oblikuje kot poštena tržna vrednost, pravzaprav ni neka vrednost, ki se oblikuje na trgu, ampak vrednost, ki jo določa cenilec, pooblaščen s strani agencije zato, da opredeli, kaj poštena tržna vrednost v vaši transakciji pravzaprav je. Glede na to, da ima agencijsko licenco, naj bi na nek način zastopal interes države. Glede na to, da ga plačate vi, vas pač upošteva, vaša izhodišča in vaše želje, da bi zadevo želeli kupiti. V tujini je običajno, da kupec po svoje in prodajalec po svoje,

potem pa skupaj določita pošteno vrednost neke vmes. **Mi smo pa dejansko zdaj v poziciji, da si kupec, to ste vi, določa vrednost, po kateri bo podjetje kupil.** In recimo, skozi metodo neto aktivne je v veliko manjši meri mogoče vplivati na rezultat, kot je to mogoče po drugih metodah, kajti druga metoda, ki bistveno vpliva na določitev poštene tržne vrednosti, je metoda bodočih donosov. Tukaj se pa vprašamo, koliko je podjetje vredno, glede na to, kaj mi bo prineslo v prihodnje, koliko dobička bo sposobno dati itd. Koliko bom prodal, kakšne stroške bom s tem imel in kakšen donos, naložen kapital bo podjetje prinašalo. Prvič izhajamo iz čisto objektivnih zadev; večina naših podjetij je izgubila, najmanj kar je, jugoslovanski trg, stvari pri nas se slabšajo, na zahod je tudi vse težje izvažati, vzhod se nam je, če nič drugega, Rusija, zrušil, in podobne stvari; objektivne okoliščine, v katerih delujejo naša podjetja, so takšne, da kakšnih velikih donosov na kapital ni pričakovati; če pa ste vi po drugi strani tisti, ki dajete podatke o tem, kakšna je vaša vizija, in če se vi pojavljate tudi v vlogi kupca podjetja, boste pa stvari še malo bolj črno prikazali, kar bo neposredno pripeljalo do tega, da bo po metodi bodočih donosov podjetje še nižje ocenjeno, kot bi ga drugače ocenili, če bi recimo to prodajali nekemu tujcu ali pa neki osebi izven vašega podjetja. V vsakem primeru je situacija v Sloveniji vsaj leto ali dve nazaj pokazala, da so naša podjetja polovico manj vredna po bodočih donosih, kot so po tem, koliko sredstev delajo. In ker to pa res ne gre, da bi to veljalo za celo gospodarstvo, smo potem ugotovljali, da je pravzaprav s cenitvijo po neto aktivni naših podjetij nekaj narobe, se pravi, da cenilci, ki jih uporabljamo za metodo za cenitev nepremičnin in opreme, svojega posla enostavno ne znajo opravljati.

Naši zastareli cenilci

Ampak ko sem začela pred nedavnim gledati ta navodila za otvoritveno bilanco, sem pravzaprav ugotovila, v čem je razlika med tem, kako ti naši »zastareli sodni cenilci« cenijo nepremičnine, in med tem, kako jih ti malo bolj pametni Američani. Namreč, po metodologiji so sodne cenitve nepravilne, ker imajo objekti amortizacijsko dobo do 100 let, v Ameriki pa tam do 60 let, kot sem videla v otvoritveni bilanci; ne vem, koliko od vas je že imelo priložnost Ameriko od blizu videti, ampak če se sprehodite med ameriški hišami in med našimi, boste videli, da so tiste res zgrajene za 50 let, naše so pa za 150. In skozi to smo pravzaprav približali obe vrednosti, ampak tisto, kar vam dopovedujem, je to, da smo spravili vrednosti na nivo, po katerih bi bili vi to sposobni kupiti, še vedno pa nisem prepričana, če ste sposobni kupiti. Drugi problem, zakaj je pri nas po neto sredstvih podjetje bistveno več ocenjeno kot po bodočih donosih, je pa še v nečem. Spet bom dala enostaven primer, ker pri sosedovih to vedno lažje razumemo kot doma. Namreč, naša podjetja delajo s prebogatiimi sredstvi, vsaj kar se tiče nepremičnin, za tisto, kar dejansko počnejo. Primer: Obstaja podjetje v Sloveniji, ki se sicer ukvarja z zbiranjem odpadnega železa, in za to shranjevanje odpadnega železa ima popolnoma novo pokrito halo, v katero vozi staro železo, da ga tam zbere in ga potem vozi na Jesenice, da ga tam topijo. In potem se sprašuje, kako je možno, da je donos oz. dobiček 1%, 2%, 3%; kako pa naj bo velik donos na to, če voziš staro železo, na katerega lahko imaš npr. 5%, pobiraš razliko v ceni 10, 50, ne vem koliko, v popolnoma novo halo, ki je vredna 30 mio DEM; to ne gre. Za zbiranje starega železa rabim eno asfaltirano zemljišče, ograjeno, da mi tega železa ven ne vlečejo, pa konec. In donos bi bil 50%, 70%. In ko potem slišijo moja navodila od tukaj dalje, če se premaknemo na drugo točko našega razmišljanja danes – dajte proč to halo, saj je ne rabite, pravijo – pa to smo mi zgradili; če ste pa to vi zgradili in tega ne želite dati proč, potem pa to ponovno kupite, kajti tisto, na kar vas pravzaprav zdaj zakonodajalec prisiljuje, je, da sredstva, ki ste jih že sami zgradili, še enkrat kupite. In moj nasvet je, kupite samo tisto, kar nujno rabite, ne kupujte stvari, ki jih nujno ne rabite. In vezano na to smo recimo pred eno tako dilemo, ki je potem velikokrat bolj dilema sindikata kot pa managementa, ki opozarja, kako bom pa s to teorijo prišel pred delavce. Podobno je s stanovanji. V preteklosti ste komaj zbrali sredstva in se odrekli skupni porabi ali regresom ipd., udarniško gradili stanovanja, počitniške domove ipd.; delavci so vsaj stanovanja v prejšnjem letu lahko odkupili, če so želeli odkupiti ali če so zmogli odkupiti; v tem trenutku pa je pred vami nova dilema, da boste tisto, kar niso odkupili oz. tisto, kar vam še niso plačali, v procesu privatizacije ponovno vi odkupili kot sredstva podjetja; in tukaj se resno postavlja vprašanje, če ni dovolj denarja za to, da se kupi proizvodni del podjetja, ki bi lahko ustvarjal nek donos, zakaj kupovati stanovanja, zakaj jih ne v nekem procesu finančnega in organizacijskega prestrukturiranja ne izločiti iz podjetja in ne prenesti na neko pravno osebo brezplačno, recimo na Stanovanjski sklad RS. Določene rešitve v tem okvirju so takšne, ki bi bile lahko tudi iz sindikalnega vidika pozitivne. Recimo, tega ni potrebno ponovno kupovati, za ta stanovanja ni potrebno skrbeti, vam pa ostanejo na razpolaganje oz. podjetjem ostanejo stanovanja v uporabi in v primeru, da se izpraznijo, ima spet podjetje pravico, da jih

napolni pod istimi pogoji, kot bi jih samo, kar pomeni; s tem, da nisem tega ponovno kupoval v procesu kupovanja podjetja, nisem izgubljal svojih pravic, ki sem jih na nek način že pridobil v preteklosti. Tako da mislim, da je to ena temeljnih stvari, o katerih boste vendarle morali razmišljati.

Kupiti ali ne?

Temeljno vprašanje, ali nekaj kupovati ali ne, je pravzaprav to, koliko je neka stvar, ki jo moram kupovati, v naši bilanci vredna. Kajti če mi omogočijo, da kupim stanovanje veliko ceneje, kot ga lahko prodam, potem ga bom kupil, ampak če ga moram pa plačati dražje, kot ga lahko prodam, potem pa za božjo voljo nikar ne kupujte. Npr. če lahko tisto halo, v katero vozim staro železo, kupujem po 300 DEM in jo lahko jutri prodam po 500 DEM, potem kupite, če imate danes dovolj denarja, ne kupite pa zadeve, če jo morate danes kupiti po 500 DEM in jo morate jutri prodati po 150, ker ste direktno iz svojega žepa dali 350 DEM kupcu tega dela. Tisto, kar je bilo izločeno iz podjetij, prodano v smislu zmanjševanja vrednosti za privatizacijo, tisto ste naredili, če ste naredili, do 1. 1. 93; po tem datumu prodajanje izpod cene ali po tržnih cenah, ki so pa nižje od cen, ki jih morate za to vi plačati v postopku privatizacije, ne glede na to, če za to imate denar, tega ne počnite, ker poznam veliko bolj učinkovitih načinov za zapraviti denar. Tukaj je treba biti racionalen in pustiti razmišljanja »saj je podjetje že naše«.

Tisto, kar je še zanimivo, recimo z vidika nekega organizacijskega in finančnega prestrukturiranja podjetij, je tudi določanje ob možnosti konverzije dolgov v manjšinske deleže. Namreč, v primeru, da ste v preteklem letu ali v preteklih letih izdali določene obveznice iz naslova povečanih osebnih dohodkov, regresov, in če vam tega ne bodo pobrali v postopkih revizije, ne vem, kaj bo sprejeto danes, imate možnost, namesto da bi ta sredstva porabili za delavski odkup, kar bi pomenilo odliv iz podjetja, da te obveznosti direktno konvertirate v deleže, kar pomeni, da ta denar ostane v podjetju za novo investicijsko aktivnost. Tukaj je res ena slaba zadeva tega, saj konverzija ni možna s 50% popustom, ampak pri teh kalkulacijah ponovno ni veeno, ali denar odide iz podjetja ali v podjetju ostane; kajti če ostane v podjetju, dajete s tem podjetju možnost novega investicijskega ciklusa in večanje donosov v prihodnosti; z odlivom kapitala pa dejansko stopate korak nazaj v smislu možnosti nekega uspešnejšega poslovanja v prihodnje.

In še nekaj o reorganizacijah. Večkrat se na takšnih in drugačnih posvetih sprašujemo, ali v tem trenutku lastniškega preoblikovanja vstopati v razne reorganizacije podjetij; mislim tako na izločitve stranskih dejavnosti, kot so družbena prehrana, servisna dejavnost ipd., kot tudi razne razdelitve podjetij na več podjetij, ustanavljanje matere in kupa hčera, če ste to zamudili v preteklem obdobju itd.; **bistvo privatizacije naj bi bila tudi reorganizacija in finančno organizacijsko prestrukturiranje**, vprašanje pa je, ali ima podjetje v trenutku, ko mora zbirati moč tako za ohranjanje trga kot za zagotavljanje delovnih mest, ustreznega donosa in pripravljanja programa privatizacije, dovolj moči, da se v tem letu, ki je pred njim, na ustrezen način odloča tudi o večjih reorganizacijah podjetij, izločitvah, delitvah podjetij itn. Če tega niste storili v preteklosti in če ni nekih večjih razlogov za to, da se to počne ravno sedaj, potem je verjetno bolje z odločitvijo počakati do trenutka, ko se odda nek privatizacijski program, in takrat optimalizirati samo organizacijo, razen, v kolikor to ni povezano s sposobnostjo nekaj kupiti in z možnostjo kupiti tisto, kar prinaša donos; kajti recimo če imate dve dejavnosti v podjetju, ena vam dela izgubo, druga dobiček, potem bi bilo dobro, če bi agencija dovolila firmo razdeliti na pol, v eno dati tisto, kar prinaša izgubo, v drugo tisto, kar prinaša dobiček, vsi delavci pa bi lastnili samo tisto, kar ima velik dobiček; s tistim, kar je velika izguba, naj se pač ukvarja država.

Vprašanje je, ali bo po vseh teh transakcijah in naših programih država to tudi dovolila, kajti potem ne bo imel Korzetov sklad samo 100 podjetij, ampak jih bo imel 1000 takih, s katerimi ne bo vedel, kaj početi. Naslednja dilema, ki bi jo moral vsak pri sebi, pa tudi podjetje in delavci kot skupina razčistiti, je to, kako plačati delavski odkup in ali se iti delavski odkup; kajti po teh programih naj bi pravzaprav vsi mi postali delničarji. V tujini nam postrežejo sicer z različnimi podatki, ampak povsod so ti podatki manjši od 6%; se pravi, manj kot 6% prebivalstva se ukvarja z delnicami, v naslednjih petih letih pa naj bi to postali vsi državljani R Slovenije, kar pomeni, da bo veliko prostora za to, da nas bodo tiste, ki o tem ne bomo dovolj informirani, več ali manj okrog prenašali in da bodo tisti, ki bodo imeli boljše informacije, na neznanju drugega dela dejansko služili. Tukaj je dejansko ta odločitev; če se lahko privatizira iz tistega, kar vam nekdo da skozi povečane osebne dohodke, skozi dobiček itd., potem je to ena odločitev, ali skozi certifikate brez plačila in skozi zadolžnice do polne kolektivne pogodbe ipd.

Koliko prinesiti od doma

Vprašanje pa je, kaj in koliko denarja prinesiti od doma, potegniti iz nogavic ali kakor koli smo to uvodoma dejali. Kajti kupovanje delnic v podjetju, kjer ste zaposleni, ne pomeni tudi kupovanje delovnega mesta in to nam mora biti vsem skupaj jasno in zelo čudna situacija se nam lahko zgodi v prihodnje, da bodo naši delavci sicer kapitalisti, ampak hkrati tudi socialni podpiranci, kar pa nikakor ni željena strategija, tako da mislim, da morajo biti te odločitve dejansko racionalne z vidika tega, kaj lahko pri tem dobimo in koliko smo pri tej naložbi varni. In tisto, kar mora vsak dobiti, zato da se odloči za to, da bo denar nosil od doma, je najmanj tisto, kar dobim za ta isti denar na banki ali pa vsaj za obveznice R Slovenije 2, tam je malo boljše. Najmanj toliko. Vse, kar vam ponujam manj, je seveda potem vprašanje tega, ali mislite, da boste to kdaj v prihodnje lahko realizirali skozi povečano vrednosti vaših delnic na trgu in pa drugo, koliko poceni danes lahko nekaj dobite. Se pravi, če danes lahko dobite za polovično ceno nekaj, ali bo jutri vredno dvakrat toliko, da bom lahko to prodal in realiziral svoj donos. Ni pa vseeno, katero podjetje se bo v teh transakcijah kupovalo in nikakor najcenejše stvari niso vedno najboljše.

Še eno čisto konkretno vprašanje je bilo, mislim, da sem na to, katera metoda je po dosedanjih izkušnjah poskusnih cenitev pokazala najnižjo vrednost, jasno odgovorila. Poštena tržna vrednost prav gotovo izkazuje najnižjo vrednost, če pa ne, se boste pač cenili po otvoritveni bilanci, ampak v vsakem primeru dajte to poskusiti. In drugo: podjetje lastniki tisto oz. delavci kupujejo tisto, kar ima podjetje na dan 1. 1. 93 v svoji otvoritveni bilanci. Eno konkretno vprašanje je bilo, kaj v primeru, če sem imela na 1. 1. v svoji bilanci še vedno hišo, pa sem jo dejansko že prodala. Stvari grejo dejansko po tej smeri; tisto, kar je v bilanci bilo in kar je tudi ustrezno registrirano, tisto je osnova za vrednotenje; se pravi, če ste nekaj imeli 1. 1. še v zemljiški knjigi vpisani kot svoje oz. knjiženo v bilanci še kot svoje, potem gre to v vrednotenje, saj tudi če ste to stvar prodali, ste ta denar dobili za to stvar, hišo, in danes to v vaši bilanci ni več kot hiša, ampak je kot denar. Ampak vrednost bi

morala biti enaka oziroma vsaj ne manjša. Če je enaka, potem niste nič zgubili, če je večja, ste nekaj pridobili, če je pa manjša, ste pa naredili neumnost, ker ste prodali. Tega se pač ne počne. Drugo pa je, ali je možno z vidika cenilca dokazovati, da tisto, kar bi po otvoritveni bilanci sicer prišlo, recimo hiša po 1000 DEM kvadratni meter, da na trgu ni vredno 1000 DEM, da je samo 250, to je pa dejansko stvar cenilca, ki bo tisto hišo ocenil po tržih razmerah dejansko na 250 DEM, seveda, če ga boste v to prepričali, da je bilo možno iztržiti samo 250 DEM in nič več. Vse, kar pa počnete po stanjih bilanc, od 1. 1. 93 dalje, gre v vašo škodo ali v vašo korist, tako da tukaj lahko že pridobivate kot delničarji, če pravilno delate z zadevami.

Čaka nas džungla

Sklepna misel mag. Dušana Semoliča

Mislim, da so opozorila vseh treh predavateljev oz. predavateljice bila za nas res dragocena, če nič drugega, bi se pri marsikom porodilo spoznanje o neznanju glede na zelo resne probleme, ki jih pač lastninjenje odpira. Po tem seminarju bomo verjetno lažje spremljali strokovno literaturo ob vseh rezervah, da vsega tudi vedno ne bomo poskušali razumeti, ampak naj bo spodbuda tega seminarja, da se bolj strokovno lotevamo teh problemov. Prosil bi vas, da se v tej naši piramidi zdaj približamo po območjih in sindikatih k našemu članstvu; namreč, ne sme biti podjetja, kjer ne bi vsaj eden, ne delam si iluzij, da bi vsi, ampak vsaj eden znal malo več, da bi lahko pomagal našemu članstvu. Prav zaradi tega, ker ko bo zasvetila zelena luč, vam povem, bo to džungla!

NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO!

Pri založbi ČZP Enotnost je pravkar izšel roman Petra Božiča Zdaj, ko je nova oblast

Božiča literarni teoretiki uvrščajo med začetnike slovenske modernistične proze pa tudi modernističnega gledališča. Objavljal je v vseh kasnejše prepovedanih slovenskih literarnih revijah, njegova avantgardna gledališka dela so uprizarjali v alternativnih gledališčih, marsikomu je šel in gre v nos kot neutruđen aktualnopolitični publicist, člankar, polemik in pamfletist v večini slovenskih časnikov.

»Literatura v bistvu vedno pomeni negacijo ali afirmacijo vrednot in vrednostnega sistema,« pravi Božič. »Pri mojem pisanju gre za povsem drugačno vsebino, popolnoma druge oblike.«

»Pri vsem, kar sem doslej povedal, ni šlo za nekakšne literarne vzorce, bivše ali sodobne, temveč za izrazito avtopoetiko izpovedi. Na ta način je nastala tudi moja struktura romana, ki sploh ni od začetka do konca ena sama sklenjena zgodba. Gre za polifono strukturo zgodb, ki se dogajajo v enem prostoru in v različnih časih. Poenostavljeno rečeno gre za freske usod posameznih ljudi v tem času, ki se srečujejo, razhajajo in so njihove zgodbe nedokončane tudi, ko se končajo.«

Naj vam prišepnemo, da je prizorišče romana predmestna gostilna nasproti psihiatrične bolnišnice, kjer se dogajajo tudi mnoge zlorabe v imenu »višjih ciljev«.

Figure v romanu so avtentične, pravi avtor, veliko opisanega se je res zgodilo. Čeprav gre za aktualnopolitični naslov, se dogajanje razpenja skozi štirideset let. To je obdobje avtoritarnega sistema, zaradi katerega se je vse v romanu zgodilo, in skozi usode junakov prihaja na dan politikum.

»Takega romana mi pred petimi leti ne bi objavila nobena založba,« pravi Peter Božič. »Še huje, tudi napisal ga ne bi, saj šele sedaj opažam, koliko podzavestne avtocenzure je bilo v nas.«

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam (o)

izvod (ov) knjige **ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST** avtorja Petra Božiča.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročeno, dne

Ime in priimek podpisnika:

Cena 1.720 SIT

1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročnik bom plačal po povzetju

Žig

Podpis naročnika

Dalmatinova 4
61000 LJUBLJANA

Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij in sindikati

- Brošura vsebuje: – **Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij**
– **Uredba o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij**
– **Odredba o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance stanja**

Zakon razlagajo in komentirajo: mag. Tone Rop, mag. Bojan Pečenko, dr. Alenka Žnidaršič-Krajnc in Gregor Miklič

Cena 1.800 SIT

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4,
telefona: 321-255, 110-033, fax: 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) izvod(ov) ZAKONA O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročeno dne:

1. račun bomo plačali v zakonitem roku
2. kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

.....
Žig

.....
Podpis naročnika

vek, ki določa, da se v procesu lastninjenja v letu 1993 upošteva delež delavcev, izračunan na podlagi razlike med celotno rastjo cen življenjskih potrebščin in eskalacijsko lestvico iz tarifne priloge te pogodbe.

44. člen Obračun plače

Vsakemu delavcu mora biti pri izplačilu plače vročen pisni obračun, ki vsebuje zlasti naslednje podatke:

- osnovno plačo delavca;
- dodatke po posameznih vrstah, ki izhajajo iz kolektivne pogodbe oziroma pogodbe o zaposlitvi;
- plačo iz naslova uspešnosti (stimulativni del);
- nadomestila plače po posameznih vrstah;
- bruto plačo;
- zneske davkov in prispevkov;
- neto plačo;
- druge osebne prejemke;
- odtegljaje od plače.

Delodajalec mora v navzočnosti delavca opraviti revizijo pisnega obračuna plač in nadomestil ter obrazložiti vse okoliščine v zvezi z izračunom, če to zahteva delavec ali sindikalni zaupnik na njegov predlog.

Obrazložitev:

Gre za nov člen, ki podrobneje določa sestavine pisnega obračuna plače.

45. člen Drugi osebni prejemki

1. Regres za letni dopust

Regres za letni dopust pripada delavcu enkrat letno in se izplača do konca meseca julija. Višina regresa je določena v tarifni prilogi.

Pravica delavca do izplačila regresa za letni dopust je vezana na pravico do izrabe letnega dopusta. Če delavcu iz kakršnihkoli razlogov preneha delovno razmerje, je pravica delavca do izplačila regresa za letni dopust odvisna od dogovora med organizacijo oziroma delodajalcem in delavcem.

2. Jubilejne nagrade

Delavcu pripada jubilejna nagrada v višini:

- za 10 let delovne dobe 50%
- za 20 let delovne dobe 75%
- za 30 let delovne dobe 100%

povprečne mesečne neto plače v gospodarstvu Republike Slovenije za pretekla tri mesece.

Jubilejna nagrada se izplača v roku enega meseca po dopolnitvi delovne dobe iz prejšnjega odstavka.

3. Odpravnina ob upokojitvi

Delavcu pripada ob upokojitvi odpravnina v višini treh povprečnih mesečnih neto plač v gospodarstvu Republike Slovenije za pretekla tri mesece oziroma v višini treh povprečnih mesečnih neto plač delavca za pretekla tri mesece, če je to za delavca ugodnejše.

Delavec ni upravičen do odpravnine, če je organizacija oz. delodajalec zanj financiral dokup delovne dobe. Delavec je upravičen do plačila razlike, če je znesek za dokup delovne dobe nižji od zneska odpravnine.

4. Solidarnostne pomoči

V primeru smrti delavca ali njegovega ožjega družinskega člana, če ga je delavec vzdrževal, delavcu oziroma njegovi družini pripada solidarnostna pomoč v višini povprečne neto plače v gospodarstvu za pretekla tri mesece. Solidarnostna pomoč v ostalih primerih predlaga sindikat podjetja po vnaprej določenih kriterijih.

Obrazložitev:

Glede na 38. člen dosedanje SKP so spremembe naslednje: Znesek regresa, ki je bil v dosednji SKP opredeljen v 1. točki, je po novem naveden v tarifni prilogi. V 1. točki je dodan nov 2. odstavek, s katerim je bolj podrobno opredeljena pravica delavca do izplačila regresa za letni dopust. Besedilo 5. točke 38. člena dosedanje SKP je spremenjeno tako, da ni več predvidena doslej obvezna solidarnostna pomoč za primere težje invalidnosti, daljše bolezni, elementarnih nesreč in požarov.

46. člen

Povračila stroškov v zvezi z delom

1. Prehrana med delom

Delavcem se zagotovi povračilo stroškov za prehrano med delom za dneve prisotnosti na delu. Do povračila stroškov prehrane med delom so upravičeni tudi delavci, ki delajo najmanj s polovičnim delovnim časom, pripravniki, učenci in študentje na praksi. Znesek povračila stroškov prehrane med delom je naveden v tarifni prilogi.

2. Prevoz na delo in z dela

Delavcu pripada povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela. Višina se določi s kolektivno pogodbo ali splošnim aktom podjetja oz. delodajalca, vendar ne more biti manjša od 60% stroškov javnega prevoza.

3. Službena potovanja

Za povračilo stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju, se šteje dnevnic (povračilo stroškov za prehrano), povračilo stroškov za prenočišče in povračilo stroškov za prevoz.

Do povračila stroškov na službenem potovanju so upravičeni delavci, ki so napoteni na službeno potovanje in sicer pod enakimi pogoji in v višini, ki je določena v tarifni prilogi.

Delavcu se v primeru službenega potovanja v tujino povrnejo dejanski stroški v skladu z veljavnimi predpisi.

4. Terenski dodatek

Delavci so upravičeni do terenskega dodatka za delo na terenu. Pogoji za izplačilo terenskega dodatka se določijo s kolektivno pogodbo dejavnosti oz. organizacije ali delodajalca.

Obrazložitev:

Glede na 39. člen dosedanje SKP so spremembe naslednje: V 1. točki je črtan 2. odstavek. Znesek povračila stroškov prehrane med delom je naveden v tarifni prilogi.

V 3. točki je bolj podrobno opredeljeno povračilo stroškov službenih potovanj, pripadajoči zneski pa so navedeni v tarifni prilogi.

47. člen

Inovacije

Delavcu pripada za inovacijo najmanj 3% letne čiste gospodarske koristi. Kriterije za določanje višine nadomestila za inovacije se določijo s kolektivno pogodbo dejavnosti. Nadomestilo za inovacijo se določijo s pogodbo med inovatorjem in organizacijo oz. delodajalcem.

Obrazložitev:

Glede na 40. člen dosedanje SKP je spremenjena višina nadomestila (s prejšnjih 10% na 3% letne čiste gospodarske koristi).

48. člen

Pripravniki in učenci na praksi

Delavcu-pripravniku pripadajo plača in drugi osebni prejemki v višini 70% izhodiščne plače, določene za ustrežni tarifni razred

ter povračilo stroškov prevoza na delo in z dela po tej pogodbi. Učencem in študentom na praksi se za poln delovni čas in predviden delovni rezultat obvezne prakse izplača plačilo najmanj v višini 15% povprečne plače v gospodarstvu Republike Slovenije za pretekli mesec.

Učenci in študenti na praksi imajo pravico do vseh dodatkov za opravljeno delo.

Učenci in študentje imajo pravico do plačila tudi, če prejemajo štipendijo.

Obrazložitev:

Glede na 41. člen dosedanje SKP je sprememba v tem, da je v 2. odstavku plačilo pripravnikov in učencev na praksi pogojeno tudi z doseganjem predvidenega delovnega rezultata.

49. člen

Plače sindikalnih zaupnikov

Za čas opravljanja profesionalne funkcije pripada sindikalnemu zaupniku plača najmanj v višini, kot jo je prejemal pred začetkom opravljanja te funkcije.

Plača sindikalnega zaupnika se valorizira z rastjo plač v organizaciji oz. pri delodajalcu.

Sindikalni zaupnik ima pravico do udeležbe na dobičku v skladu s to pogodbo.

Obrazložitev:

Glede na 42. člen dosedanje SKP je sprememba v tem, da je plača sindikalnega zaupnika v času opravljanja profesionalne funkcije najmanj tolikšna, kot jo je prejemal pred začetkom opravljanja te funkcije.

2. PRAVICE IN OBVEZNOSTI STRANK IN NAČIN REŠEVANJA SPOROV

50. člen

Positivna izvedbena dolžnost

Stranki kolektivne pogodbe si morata z vsemi sredstvi, ki so jima na voljo, prizadevati za pravilno izvrševanje te kolektivne pogodbe in spoštovanje njenih določb.

51. člen

Negativna izvedbena dolžnost

Stranki sta dolžni opustiti vsako dejanje, ki bi nasprotovalo izvrševanju te kolektivne pogodbe.

52. člen

Sklenitev, sprememba in dopolnitev kolektivne pogodbe

Postopek za sklenitev nove kolektivne pogodbe se začne na pobudo katerekoli od strank vsaj tri mesece pred prenehanjem veljavnosti kolektivne pogodbe.

Vsaka pogodbeno stranka lahko kadarkoli predlaga spremembo oz. dopolnitev kolektivne pogodbe.

Pogodbeno stranka, ki želi spremembo oz. dopolnitev kolektivne pogodbe, predloži drugi stranki svojo obrazloženo zahtevo v pisni obliki.

Druga stranka se je dolžna do predloga opredeliti v 30 dneh. Če druga stranka ne sprejme predloga za spremembo ali dopolnitev kolektivne pogodbe oz. se do predloga ne opredeli v 30 dneh, stranka - predlagateljica začne postopek pred komisijo za pomirjevanje.

Določbe 3., 4. in 5. odstavka se smiselno uporabljajo tudi za postopek sklenitve nove kolektivne pogodbe.

53. člen

Reševanje kolektivnih sporov

Za reševanje sporov med strankama kolektivne pogodbe, ki jih ni bilo mogoče rešiti z medsebojnimi pogajanjmi, se ustanovi komisija za pomirjevanje in arbitražni svet.

Šteje se, da gre za spor med strankama, če se ne sporazumejo o sklenitvi, spremembi oz. dopolnitvi kolektivne pogodbe oz. o drugih ukrepih za reševanje spornih primerov.

54. člen

Sestava komisije za pomirjevanje

Stranki kolektivne pogodbe imenujeta vsaka po dva člana komisije za pomirjevanje.

Člani komisije sporazumno imenujejo predsednika komisije kot petega člana iz vrst uglednih znanstvenih, strokovnih in javnih delavcev.

55. člen

Začetek postopka

Postopek pomirjevanja se začne na zahtevo katerekoli stranke.

56. člen

Učinki pomirjevanja

Pomirjevanje velja za neuspešno, če katerakoli stranka pisмено izjavi, da šteje pomirjevanje za neuspešno, kakor tudi, če stranka ne imenuje člana komisije za pomirjevanje oziroma če člani ne imenujejo predsednika komisije.

Vsak sporazum, ki je dosežen, mora biti v pisni obliki.

Če je pomirjevanje neuspešno, odloči o spornih vprašanih arbitražni svet.

Sporazum strank v postopku pomirjevanja ali odločitev arbitražne komisije dopolnjuje kolektivno pogodbo oz. nadomešča določbe kolektivne pogodbe, ki so z njo v nasprotju.

Obrazložitev:

Ta člen je spremenjen v 3. odstavku (dosedanji 49. člen SKP) tako, da so učinki postopka pomirjevanja in odločitve arbitražne komisije enaki, torej, da nadomeščajo določbe kolektivne pogodbe.

57. člen

Organ za tolmačenje kolektivne pogodbe

Stranki kolektivne pogodbe imenujeta tričlanski organ za razlago kolektivne pogodbe, v katerega imenuje vsaka po enega člana, tretjega člana pa imenujeta sporazumno.

58. člen

Posledice kršitve pravic in dolžnosti strank

Če ena od strank krši obveznosti, ki jih je prevzela s to kolektivno pogodbo, lahko pogodbi zvesta stranka od pogodbe odstopi.

Odstop je potrebno drugi stranki predhodno pisмено napovedati v roku, ki pa ne sme biti krajši kot tri mesece.

Pred iztekom roka iz predhodnega odstavka od pogodbe ni mogoče odstopiti.

Po odpovedi pogodbe lahko vsaka stranka zahteva sklenitev nove kolektivne pogodbe.

59. člen

Prehodne in končne določbe

Določbe členov 29 in 30 se uporabljajo, dokler ne bodo izpolnjeni pogoji za uporabo zakona, ki bo urejal soupravljanje delavcev.

Obrazložitev:

Prehodne in končne določbe glede členov 29 in 30 so določene zato, ker je v postopku sprejem Zakona o soupravljanju delavcev, ki bo to vprašanje precizneje uredil.

TARIFNA PRILOGA K SPLOŠNI KOLEKTIVNI POGODBI ZA GOSPODARSTVO

1. Izhodiščne plače iz 37. člena Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo so po posameznih tarifnih razredih naslednje: Za julij 1993:

Tarifni razredi	Izhodiščne bruto plače v SIT za polni delovni čas
I. enostavna dela	35.548
II. manj zahtevna dela	39.120
III. srednje zahtevna dela	43.685
IV. zahtevna dela	48.699
V. bolj zahtevna dela	55.096
VI. zelo zahtevna dela	65.759
VII. visoko zahtevna dela	74.656
VIII. najbolj zahtevna dela	88.883
IX. izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela	106.629

2. Izhodiščne plače se v naslednjih petih mesecih, do vključno plače za december 1993, povečujejo v skladu z naslednjo eskalacijsko lestvico:

- v primeru rasti cen življenjskih potrebščin do vključno 3% mesečno se izhodiščne plače ne povečajo;
- v primeru rasti cen življenjskih potrebščin nad 3% do vključno 5% se za vsak odstotek rasti cen življenjskih potrebščin nad 3% izhodiščne plače povečajo za 0,7%;
- v primeru rasti cen življenjskih potrebščin nad 5% do vključno 8% se za vsak odstotek rasti cen življenjskih potrebščin nad 5% izhodiščne plače povečajo za 0,8%;
- v primeru rasti cen življenjskih potrebščin nad 8% se za vsak odstotek rasti cen življenjskih potrebščin nad 8% izhodiščne plače povečajo za 0,9%.

Za valorizacijo izhodiščnih plač v tekočem mesecu se uporabi indeks rasti cen življenjskih potrebščin za pretekli mesec. Eskalacijska lestvica velja od 1. avgusta 1993 dalje.

Opomba:

Podpisniki bodo eskalacijsko lestvico, ki je sestavni del tarifne priloge, dokončno določili tik pred podpisom Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo.

Podpisniki soglašajo, da se zgoraj navedena eskalacijska lestvica nadomesti z eskalacijsko lestvico iz socialnega pakta, v kolikor bo ta za zaposlene ugodnejša.

3. Pogodbene stranke se sporazumejo, da se bodo dejanske plače zaposlenih izplačevale skladno z eskalacijsko lestvico iz 2. točke te priloge.

Z dejanskimi plačami zaposlenih iz prejšnjega odstavka so mišljene plače, obračunane za mesec junij 1993 po določbah Zakona o načinu obračunavanja in izplačevanja plač (Ur. l. RS, št. 13/93, 17/93).

Plače v skladu s to prilogo ne morejo biti nižje od zneska zajamčenih plač.

Z organizacije oziroma delodajalce, ki izplačujejo plače v višini do 80% izhodiščnih plač, določba iz prejšnjega odstavka ne velja. V teh organizacijah oz. pri delodajalcih bodo lastniki in poslovodstvo skupaj s sindikati ocenili vzroke za tako stanje in opredelili ukrepe za zagotovitev izplačevanja izhodiščnih plač v skladu s 1. točko te priloge.

4. Višina regresa za letni dopust za leto 1993 znaša, v skladu s 1. točko 45. člena te pogodbe, največ 60% zadnjega znanega statističnega podatka o povprečni mesečni plači v gospodarstvu Republike Slovenije. Regres za delavce, katerih plača je nižja od povprečja gospodarstva, je lahko višji, vendar ne sme presegati 100% povprečne mesečne plače v gospodarstvu Republike Slovenije.

V kolikor se regres za letni dopust izplača v več delih, se od nove osnove lahko računa le neizplačani del.

5. Povračilo stroškov prehrane med delom v skladu s 1. točko 46. člena te pogodbe za mesec julij 1993 znaša 5.200 SIT.

6. Povračila stroškov v primeru službenega potovanja v skladu s 3. točko 46. člena te pogodbe znašajo:

Za julij 1993 v SIT:

- a) Dnevnice
 - cela dnevnic (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti) 2.500
 - polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti) 1.200
 - znižana dnevnic (6 do 8 ur odsotnosti, če se potovanje začne 2 uri pred začetkom delovnega časa ali konča 2 uri po njem) 900
- b) Kilometrini (30% cene super bencina) 19.00
- c) Prenosišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila prenočišča v višini 900

7. Prejemki iz točke 5 in 6 te priloge se v času od meseca avgusta do konca leta 1993 valorizirajo v skladu z eskalacijsko lestvico iz točke 2. Višina kilometrine se valorizira v skladu z rastjo cene super bencina. Pogodbeni stranki soglašata, da se ustanovi skupni organ, ki mesečno spremlja gibanja inflacije in plač ter skupno ugotavlja in objavlja zneske iz te tarifne priloge.

8. Stranki Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo se obvezujeta, da se v primeru, ko bi kumulativna stopnja inflacije (računano na 1. 7. 1993) dosegla 15%, dogovorita o sprejemu nove eskalacijske lestvice.

9. Stranki Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo soglašata, da bodo podpisniki kolektivnih pogodb dejavnosti le-te uskladili s Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo čimprej, najkasneje pa do 31. 12. 1993, v skladu s specifičnimi pogoji gospodarjenja v posamezni dejavnosti ter upoštevaje makroekonomsko in razvojno politiko Republike Slovenije. Do sklenitve novih oziroma sprejema sprememb in dopolnitev sedanjih kolektivnih pogodb dejavnosti, se tudi za te kolektivne pogodbe uporabljajo določila tarifne priloge, razen 1. točke te priloge.

Kaj namesto »interventne zakonodaje«

Piše: Franci Križanič

Z »interventnimi« ukrepi, sprejetimi v prvih mesecih 1993. leta, je slovenska gospodarska politika nenadoma začela s plačami ravnati enako kot z denarno ponudbo, davki, javnimi izdatki in kar je še podobnih ekonomskih sprememb, ki jih lahko država po mili volji povečuje ali zmanjšuje v želji doseči zastavljene cilje. V našem primeru je bil cilj »interventnega« zmanjševanja plač povečanje mednarodne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva ter financiranje različnih primanjkljajev v gospodarstvu in bankah (temu finansiranju pravijo »sanacija«).

Običajno država za povečevanje mednarodne konkurenčnosti svojega gospodarstva uporablja tečajno politiko, vstopa v mednarodne skupnosti proste trgovine (z odpravljanjem uvoznih omejitev doma in na tujem) ali pa sprejema ukrepe za povečevanje produktivnosti (razvojna politika). Učinki so najhitrejši pri zniževanju tečaja domače valute (pa še tu je za vpliv potrebno nekaj mesecev), počasnejši pri oblikovanju con proste trgovine (običajno gre za večje preusmerjanje, za katerega je potrebno precej informacij pa tudi ustrezna trgovska infrastruktura) ter najpočasnejši pri ukrepih razvojne politike. Z direktnim »interventnim« zniževanjem plač teh učinkov verjetno sploh ne bo. Po duši in črki administrativni ukrep bo od začetka do konca svoje veljavnosti vodil v negospodarno ravnanje podjetij in potrošnikov, končni rezultat pa bo manjša in ne večja konkurenčnost našega gospodarstva na tujem (če ne zaradi drugega, pa zaradi znižanega povpraševanja po devizah in močnejšega tolarja).

Že po definiciji negativne gospodarske rezultate bo imelo tudi ustvarjanje prisilnih prihrankov z administrativnim zniževanjem plač. Težava je namreč v tem, da v samoupravnih podjetjih družbene lastnine zares ni »naravnega nasprotika plač«, žal pa tudi ne investitorja, ki bi pridobljene profite zopet donosno naložil. Še slabše pa je, če to vlogo prevzame država in zamenja marketinški pristop (kakeršen koli pač že je v samoupravnem podjetju) z administrativnim. Bistveni cilj preobrazbe družbene in državne lastnine v privatno je ravno povečanje t.i. alokacijske učinkovitosti investicij oziroma vzpostavitev institucionalnega okvirja, ki omogoča vlaganje prihrankov v najbolj donosne gospodarske projekte. Takšne odločitve pa z najmanjšo možno napako sprejema tisti, ki z investiranjem tvega, t.j. lastnik. Če torej želi država učinkovito gospodarstvo, potem mora ustvariti razmere, v katerih bo tisti, ki je prihranke ustvaril, ta sredstva tudi naprej investiral. Na povečanje prihrankov v bankah lahko država vpliva z višjo obrestno mero, na povečanje direktnih investicij pa z nižjimi davčnimi stopnjami oziroma davčnimi olajšavami, z državnimi nakupi blaga pri domačih firmah, s sofinanciranjem razvojnih izdatkov podjetij in čim bolj enostavnimi upravnimi postopki v zvezi z odpiranjem novih podjetij ali pa širjenjem dejavnosti že obstoječih gospodarskih organizacij.

Problem velikih primanjkljajev v našem gospodarstvu in bankah (t.j. dolžniško krizo) bo treba slej ko prej reševati tudi s sredstvi davkoplačevalcev, kar pa je še ekonomično samo do določene mere, ki smo jo očitno že krepko presegli. Sedanji koncept reševanja dolžniške krize ni privedel nikamor drugam kot v administrativni socializem (država z razvojnim skladom in agencijo za privatizacijo vodi gospodarstvo, z »interventnimi zakoni« pa »skrbi« za prebivalstvo). Če hočemo obdržati za tržno gospodarstvo bistveno suverenost potrošnikov in producentov, se bodo morali upniki sprijazniti z lastniško vlogo prezadolženih podjetij, država pa bo poskrbela samo za institucionalni okvir te preobrazbe. Manjša sredstva davkoplačevalcev bodo nato lahko gospodarno porabljena za državne nakupe delnic tam kjer je to smiselno oziroma kjer bo te papirje moč čez čas brez izgube prodati, izkupiček pa porabiti za podobne ali drugačne namene.

Da bi se izognili letošnjemu krepkemu »nihaju« produkcije navzdol, slovenska država ne bi smela sprejemati »interventnih« zakonov, pač pa ukrepe za pospeševanje izvoza, ukrepe razvojne politike, ukrepe za učinkovito odpravljanje dolžniške krize in ukrepe za odpravo indeksacije pogodb. Slednje je pomemben in zaključni del odpravljanja hiperinflacije na Slovenskem. Indeksacijo se lahko z zakonom odpravi povsod (z neiztožljivostjo ali pa celo ničnostjo indeksnih, vrednostnih, valutnih in podobnih klavzul v vseh civilno pravnih razmerjih obenem) ali pa postopoma – najprej v plačah, nato v obrestih in končno v vseh ostalih terminskih pogodbah. Tak zakon ima smisel v primeru, da država z denarno ponudbo nadzoruje inflacijo ter gospodarstvu in prebivalstvu jamči, da (znatnejše) inflacije dejansko ne bo in da je v tolarških zneskih moč dogovoriti realno približno enako vrednost tudi čez nekaj mesecev. Takšno obljubo lahko država poda s podpisom socialnega pakta z organiziranimi delavci, kmeti in gospodarstvom. Če pa želi država z znižanjem osnovne za izračun plač po kolektivnih pogodbah vplivati na zaustavitev upadanja in začetek rasti zaposlenosti in sindikati ter gospodarstvo takšen ukrep sprejmejo, potem je treba tudi pričakovane rezultate takšnega ukrepa zapisati v socialnem paktu. Pomembno je, da je že na začetku dopuščene popravni izpit in da se rezultate usklajene stabilizacijske (protinflacijske in protirecesijske) politike sproti spremlja ter preverja.

Dr. Emil Rojc

Kariera kot spreminjanje Podjetništvo in razvoj kadrov

Priročnik je izšel pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.
Cena priročnika je 850 SIT.

ZNANJE ZA OBSTANEK IN RAZVOJ

O inovativni dejavnosti, zlasti množični, v zadnjem obdobju ni več mogoče veliko niti slišati niti prebrati: kot da se z njo nihče več ne ukvarja. Le, če kateri od izumiteljev dobi zlato ali srebrno priznanje na kakšni zveneči mednarodni razstavi izumov in inovacij, kot je denimo Eureka v Bruslju, se mediji še razpišejo. Vendar inovativna dejavnost pod pepelom zanimanja javnosti tli še naprej in ponekod jo pošteno razpihujejo, da bi se ponovno razvnela. Kot v podjetju Elektroelement v Izlakah.

»Če ne bi v zadnjih letih tako pospeševali inovativne dejavnosti, bi lansko leto zaključili poslovno na robu rentabilnosti, morda pa bi se rezultat celo nagibal v izgubo,« je bil odločen generalni direktor Elektroelementa Izlake d.d. Stane Gošte, ko smo ga pobrali, kakšen odnos ima do inovacij. Potem je dodal: »V zadnjih treh letih smo z inovacijami zmanjšali poslovne stroške za 2,5 milijona nemških mark, stroškov zaradi nagrad inovatorjem pa smo imeli za okoli 200 tisoč mark.«

K temu je še dodal, da se je precej povečala prodaja izdelka, na katerem je bila uporabljena inovacija, lani nagrajena z zlato medaljo na Eureka v Bruslju.

V podjetju so začeli večjo skrb inovacijski dejavnosti posvečati leta 1988. Ko so spoznali, da inovacije pomembno prispevajo k reševanju iz sedanje krize, pa so se jih oklenili kot enega najpomembnejših dejavnikov razvoja podjetja.

»Želimo postati evropska podjetja, tako kar zadeva organizacijo poslovanja kot kakovost dela in življenja naših delavcev ter kakovost izdelkov,« nam je pripovedovala mag. Marinka Draksler, organizator inovacijske dejavnosti v podjetju. »Za kaj takega potrebujemo stalen proces inovacijske dejavnosti. Da bi to dosegli, pa nam (še) primanjkuje znanja. Zato bomo letos izdelali projekt internega izobraževanja zaposlenih: zapo-

Stane Gošte, generalni direktor: Brez inovacij bi lansko leto poslovno verjetno zaključili z izgubo.

slili bomo enega človeka samo za organizacijo stalnega izobraževanja, za samo izobraževanje pa bomo za začetek pedagoško in andragoško usposobili 20 naših strokovnjakov.«

»Popolnoma jasno nam je, da brez nenehnega povečeva-

nja ravni znanja zaposlenih ne bomo kos krizi in ne nenehnemu tehnološkemu razvoju na našem področju. Tako bomo kos tudi zahtevi po stalnih inovacijah – na vseh področjih našega delovanja. Zdaj se mi že dozdeva, da je nemara pomanjkanje znanja eden od vzrokov, da je v zadnjih mesecih dotok novih inovativnih zamisli nekako nestalen, nemara celo usihajoč,« je še dodala.

Mag. Marinka Draksler: Zadnja leta smo spodbujali inovacijsko dejavnost, zdaj pa vidimo, da nam zanjo že primanjkuje znanja. Zato bomo začeli intenzivno izobraževati zaposlene: da se bomo lažje rešili iz krize in da se bomo potem lahko razvijali po evropskih merilih.

Inovator leta: vseh drobnih izboljšav niti ne štejem

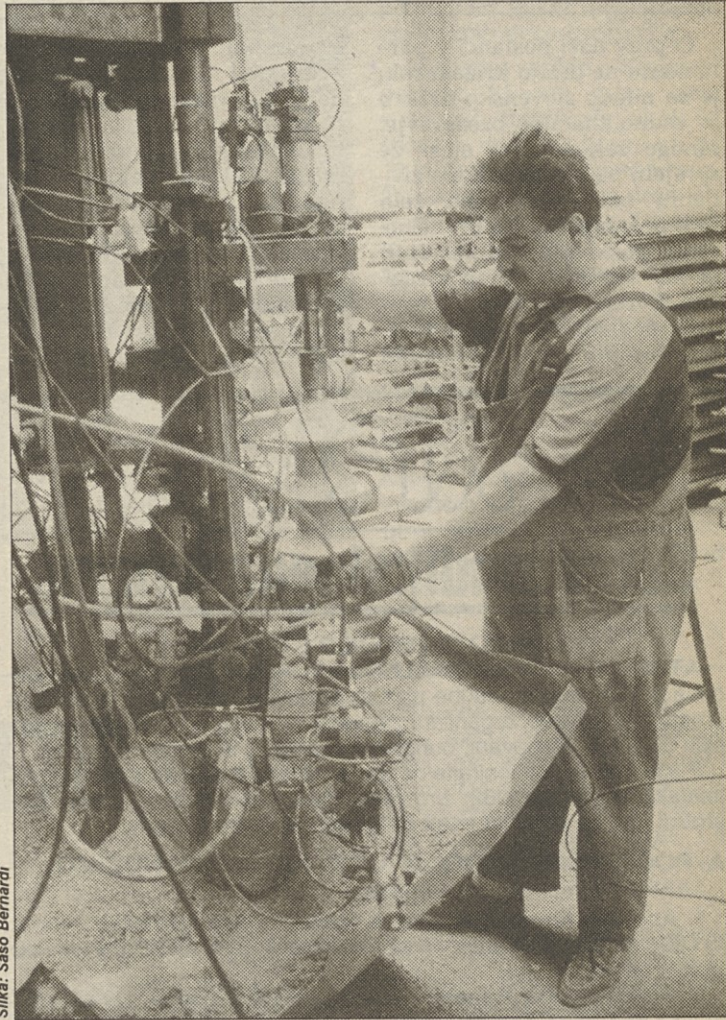
Franc Čebin je nedavno tega dobil cekin v znak priznanja kot inovator leta 1992 v Elektroelementu iz rok predsednika odbora za inovacije in generalnega direktorja obenem, Staneta Gošeta. Drugi so nam povedali, da je v tovarni med delavci izredno cenjen, saj je mnogim olajšal delo s svojimi inovacijami. Sam je skromen in se mu ne da govoriti o tem, češ, da vseh drobnih inovacij niti zabeležil ni. In tudi prijavitelj komisiji se mu inovacij ne da. Zakaj pa je tu šef?, pravi. Naj on zapiše in prijavi, če vidi, da inovacija prinaša korist. Sam nima časa za »papirno vojno«, saj se od preobilice dela ni utegnil podučiti niti, kako ravnati z računalnikom.

Franc Čebin je konstruktor in razvijalec orodij v oddelku keramičnih izdelkov, pa tudi vpelje celotno tehnologijo v proizvodnjo. Zelo rad vidi, če se da ljudem pomagati, da z manj truda naredijo več, je skopo pojasnil svoj motiv. Prav tako nezgovoren je bil pri opisovanju inovacij, zaradi katerih je bil lani proglašen za inovatorja leta. Omenil je le izdelavo protektorja za termostat, ki ga kupuje cerkniško podjetje ETA, pri čemer je prihranek v primerjavi z nemškim izdelkom petkrat, pa še boljši je njegov. In omenil je več orodij, pri katerih se je z njegovo pomočjo izboljšala produktivnost. Za te inovacije je prejel 5500 mark (preračunano iz tolarjev) inovacijske nagrade. In cekin inovatorja leta.

B. R.

V zadnjih treh letih so v Elektroelementu delavci predlagali 650 inovacij, od katerih je komisija dosedaj nagrajila 450, le kakih 50 pa je bilo takih, da jih ni kazalo razvijati dalje, ker je tehnološki razvoj krenil v drugo smer. Inovacije je predlagalo 200 delavcev ali petina zaposlenih, približno 50 med njimi pa zaseda takšna delovna mesta, da jim v podjetju pravijo »profesionalni inovatorji«, tisti, ki jim je inovacijska dejavnost takorekoč dolžnost.

»No, kar se takoimenovane inovacije po službeni dolžnosti tiče, pravim naslednje: trudimo se, da bi sleherni delavec spoznal, da je v podjetju zato, da dela korist, da ne sme delati le rutinsko. To seveda še toliko bolj velja za tiste na zahtevnejših delovnih mestih

Elektroelement Izlake: Če se podjetje ne bo razvijalo, bo kmalu lahko izdelovalo le tiste izdelke, ki jih v Evropi nihče več ne bo hotel delati: bodisi ker so zastareli (kot so že danes mnogi izdelki iz keramike, ki jo v razvitem svetu nadomešča plastika) ali ker je tehnologija preveč umazana...

in vodstvene kadre,« je povedal Stane Gošte. »Vsekakor pa sem prepričan, in praksa je to

potrdila, da je treba inovativno dejavnost usmerjati in spodbujati z vrha podjetja. Zato sem tudi sam prevzel funkcijo predsednika odbora za inovacije v podjetju.«

Spodbude inovatorjem so različne: materialne, saj vsak sprejeti inovativni načrt ocenjevalna komisija oceni z najmanj tremi odstotki povprečne plače v podjetju, potem so tu pisna priznanja, ceremonije pri podelitvi nagrad in nazadnje – nagrada inovatorju leta – cekin, vreden kakih 800 mark.

Osnovno merilo za izbiro inovatorja leta: to postane tisti inovator, ki je predlagal največ inovacij in dobil največje nagrade zanje. Višina nagrad pa je kamen v čevlju inovatorjev.

Direktor resda trdi, da je princip nagrajevanja ta, da se delavci zavedo, zlasti pa tisti, ki jim pravijo profesionalni inovatorji, da se da z inovacijami lepo dodatno zaslužiti, kar naj bi bil navsezadnje glavni motiv za razmah te dejavnosti. In relativno je to res spodbuda: letošnji nagrajenec leta v Elektroelementu je z inovacijami zaslužil še pol letne plače. Ker pa so plače tudi v Elektroelementu nizke, so nagrade inovatorjem samo relativno dobre.

»Letos bomo končali tudi poseben projekt, imenovan 'Ino', kot inovativnost, ki je usmerjen v spodbujanje inovativnosti med profesionalnimi inovatorji. V njem bomo postavili bolj oprijemljive kriterije za spodbujanje te dejavnosti med omenjenimi kadri, pri čemer je temelj spodbude nagrajevanje nadpovprečno visokega prihranka z inovacijo 'profesionalca',« je pogovor končal Stane Gošte.

Boris Rugelj

POTROŠNIKE JE TREBA ZAŠČITITI TUDI PRED DRŽAVO

Čprav naši poslanci v parlamentu ne držijo križem rok, je za mlado slovensko državo še vedno značilno brezpravje. Mnoge zakone smo sicer že sprejeli, pa v vsakdanjem življenju na dogovorjeno zelo radi pozabljamo. Na preneka-terih področjih, pomembnih za naš razvoj in vstop v razvito Evropo, pa smo v pravnem pogledu še vedno bos. Med drugim smo brez zakona

o varstvu potrošnikov, kar z drugimi besedami pomeni, da smo vsakodnevno izpostavljeni ljudem, ki bi radi na hitro zaslužili, kajpak na naš račun. Zato ni naključje, da smo priča celo množičnim goljufijam, ki se praviloma končajo v škodo potrošnika.

Zakaj naši poslanci tako neznansko mečkajo s sprejetjem zakona o varstvu potrošnikov? Verjetno tudi zato, ker

menijo, da to gradivo lahko počaka, po drugi strani pa drži, da ima Zveza potrošnikov Slovenije nekaj pripomb na osnutek zakona, ki pa niso tako zelo navzkriž s predlaganim gradivom, da se ne bi bilo moč sporazumeti.

V nasprotju s predlagalci zakona pri Zvezi potrošnikov Slovenije pravijo, da ustanovitve posebnega zavoda za varstvo potrošnikov kot javne

državne institucije ni primerna. Prepričani so, da si Slovenija kot država z dvema milijonoma prebivalcev ne more privoščiti inštituta, kot je nemški Stiftung Warentest s 300 zaposlenimi, po katerem se zgleduje predlog zakona. Predvideno število zaposlenih na zavodu je namreč tako majhno, da ne bodo kos enakim nalogam kot nemški vzornik. Sicer pa gre tudi za to, da je potrebno potrošnike zaščititi ne le pred posamezniki, napoštenimi trgovci, proizvajalci in podobnimi, temveč tudi pred državo samo. Zato zavod za varstvo potrošnikov preprosto ne more biti v državnih rokah.

Ne glede na to, da je pripomba na osnutek omenjenega zakona več, bi se bilo zelo pametno kar najhitreje sporazumeti in poskrbeti za pravni red na tem področju. Seveda

pa po drugi strani ne smemo pričakovati preveč. Tudi potem, ko bo zakon tu, ne bomo kar tako na zeleni veji. Premakniti se bo moralo tudi v naših glavah in opraviti bo treba z dosedanjim načinom razmišljanja, da je kupec oziroma porabnik vedno in povsod določen držati jezik za zobmi in biti z vsem zadovoljen.

Bomo z novo zakonodajo res postavili na glavo dosedanjo prakso? Seveda, vendar le v primeru, če bomo potrošniki poučeni o svojih pravicah in če se, po domače povedano, ne bomo pustili. Naša pravica pa bo, da bomo za blago z napako lahko zahtevali, kjer je bilo kupljeno, zamenjavo, vrnitev plačanega zneska, odpravo napake ali vrnitev plačanega zneska v sorazmerju z napako. Če je napaka na blagu očitna, bo moral kupec to podjetju

sporočiti v osmih dnevih, kar je enak rok, ki ga pri očitnih napakah na blagu določa zakon o obligacijskih razmerjih. Velikega pomena je tudi, da zakon pravico do reklamacije razširja na storitve, kar doslej v slovenski zakonodaji ni bilo urejeno. Če je bila storitev opravljena nepravilno, ima potrošnik pravico zahtevati od podjetja, da jo ponovno opravi ali da se mu vrne plačani znesek. Če je napaka pri opravljeni storitvi očitna, velja enak rok kot za očitne napake pri blagu. Če pa gre za druge napake pri storitvi, mora svojo zahtevo potrošnik sporočiti podjetju v enem letu po opravljeni storitvi.

Razlogov za čimprejšnje sprejetje zakona o varstvu potrošnikov je torej veliko. Upajmo, da bodo to dojeli tudi naši poslanci.

Andrej Ulag

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 21

ATRIS - BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na telefon 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982; žiro račun 50101-601-92077 - Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. **Apartment na Pokljuki** - za 4 osebe, v celoti opremljen - cena 39 DEM na dan, mali apartma za dve osebi - cena 29 DEM v tolarški protivrednosti.

2. **Apartment na Kopah** - opremljeni za 4 osebe: bivalni del, kuhinja in TWC. Cena 35 DEM.

3. **Hišice na Veliki planini** - za 6 do 8 oseb, dve oz. tri sobe, dnevni prostor, kuhinja, sanitarije - kočja ima elektriko. Cena 44 DEM v tolarški protivrednosti.

4. **Apartment Kaninska vas** - za 4 osebe, v celoti opremljeni. Cena 38 DEM v tolarški protivrednosti.

5. **Rogla** - apartma za štiri osebe, v celoti opremljen, kuhinja, spalnica, TV. Cena 49 DEM.

6. **Apartment na Pokljuki** - za štiri ali 2 osebi z opremljeno kuhinjo. Prosti termini tudi za čas dopustov. Termini praviloma 7-dnevni. Cene: veliki 42 DEM, mali 27 DEM v tolarški protivrednosti. Cene do 1. julija so 34 DEM oziroma 21 DEM na dan.

7. **Kranjska Gora - Jasna** - tri- ali štiriposteljne sobe z etažnimi sanitarijami. Cena polnega penziona 32 DEM, polpenziona 27 DEM v tolarški protivrednosti.

8. **Avtocamp Vransko** - bivanje v prikolicah, penzion ali polpenzion. Kamp ima bazen z ogrevano vodo, tenis, igrišča, jahalno šolo, organizira izlete, piknike in še kaj. Lahko se dogovorite za postavitve svoje prikolice. Penzion 33 DEM, polpenzion 23 DEM. Člani Svobodnih sindikatov Slovenije imajo 5% popusta. Postavitve prikolice 1.100 DEM - možno plačilo na obroke.

9. **Počitniški dom na Sorci** - približno 50 ležišč. Cena penziona 21 DEM na osebno dnevno.

10. **Apartmenti na Rogli** - za štiri osebe cena 47 DEM, za 6 oseb 58 DEM v tolarški protivrednosti. Nekaj terminov junija in julija.

11. **Kranjska Gora** - mali partma za dve osebi, cena 26 DEM v terminih do 25. junija in 29 DEM od 12. do 24. junija oz. 22. do 31. julija.

Morje

1. **Apartmenti v Lanterni pri Poreču** od 2. 5. do 28. 5. 10. 7. do 20. 8.

18. 9. do 22. 10. apartma za:

3 osebe	19 DEM/dan	57
4 osebe	22 DEM/dan	71
5 oseb	25 DEM/dan	85
6 oseb	29 DEM/dan	98

2. **Hotel Tamaris pri Poreču** od 2. 5. do 28. 5. 10. 7. do 20. 8.

28. 9. do 22. 10. polpenzion		
enoposteljna soba	29 DEM/dan	56
dvoposteljna soba	25 DEM/dan	52

Predlagamo vam rezervacijo čimprejšnje, saj se bomo tako lahko ob 40-odstotni akontaciji dogovorili še za 2 obroka pred odhodom na dopust.

3. **Flesa - počitniški bungalovi** - za dve, tri, štiri ali pet oseb, penzion ali polpenzion. Termini: 26. 6., 3. 7., 10. 7., 17. 7., 24. 7., 31. 7., 7. 8., 14. 8. in 21. 8. Cene od 26. 6. do 3. 7.: polpenzion: odrasli 26 DEM, otroci 14 DEM; penzion: odrasli 30 DEM, otroci 16 DEM. Cene od 3. 7. do 28. 8.: polpenzion: odrasli 37 DEM, otroci 20 DEM; penzion: odrasli 42 DEM, otroci 22 DEM.

4. **Počitniški dom v Premanturi pri Puli**. tri- ali štiriposteljne sobe s kopalnico, penzion ali polpenzion. Termini po izbiri. Informacije na telefon 061/153-130, gospa Karlin.

5. **Nerezine Mali Lošinj** - tri-, štiri- ali večposteljni apartmaji s celotno opremo, možnost lastne priprave hrane. Cene: od 7. 6. do 11. 7. 16 DEM/osebo/dan od 12. 7. do 22. 8. 19 DEM/osebo/dan od 23. 8. do 12. 9. 16 DEM/osebo/dan.

6. **Poreč - počitniški dom s penzionom**. Polni penzion za odrasle 30 DEM, za otroke od 2 do 10 let 22 DEM v tolarški protivrednosti.

7. **Počitniške hišice na Cresu - Stara Gavza** - za tri, pet ali šest oseb. Cene: 20, 25 oziroma 30 DEM dnevno z dnevnim doplačilom

4 DEM na hišico. Termini od 28. 6. do 8. 7., od 8. 7. do 18. 7., od 18. 7. do 28. 7. in 28. 7. do 7. 8.

8. **Duga uvala pri Puli** - enosobna stanovanja. Cena 30 DEM na dan.

9. **Počitniško naselje Zaglav, otok Cres** - enosobna stanovanja za štiričlanske družine. Cena 30 DEM. Informativne rezervacije sprejemamo do 20. junija.

10. **Červar** - apartma za štiri osebe. Prosti termini od 21. junija dalje. Cena 47 DEM.

11. **Penzion Banjole** - tri-, štiri- ali petposteljne sobe s polpenzionom ali penzionom. Cena 25 oz. 30 DEM na osebo. Pokličite na telefon 052/73-348 - gospoda Dajčiča.

E. VZAMEMO V NAJEM

1. **Počitniški dom** z urejeno kuhinjo za približno 45 oseb v Slovenskem primorju iščemo. Ponudbe zbira Atris.

F. TUJINA

1. **Bivanje na Češkem** - sindikalni dom 80 km pred Prago. Cena penziona 16 DEM.

G. RAFTING PO SLOVENSkih REKAH

Možnosti: Sava: Zasip-Šobec, Sava: Šobec-Otoče, Sava: Tacen, Idrija: Spodnja Idrija-Stopnik, Soča: Čezsoča-Trnovo, Soča: Srpenica-Trnovo

Informacija gostom Atris

PLAČILNI POGOJI: ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 15 dni pred odhodom za že rezervirani termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico. **Prosimo za pravočasno odpoved: najmanj 20 dni pred začetkom potovanja.**

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

METOD ZALAR

direktor borze

POT DO BOGASTVA

DELAVSKA HRANILNICA, d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4 nudi od 1. 6. 1993 naprej sindikatoma, druženim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za junij 1993 znaša 1,4% mesečno, preračunano na letni nivo 18%.

REALNE MESEČNE IN LETNE OBRESTNE MERE ZA TOLARŠKE DEPOZITE SO:

	MESEČNE	LETNE
- vezava sredstev na odpoklic	0,98%-1,26%	12,59%-16,45%
- vezava sredstev nad 1 mesec	1,48%-1,80%	19,18%-23,90%
- vezava sredstev nad 2 meseca	1,80%-1,95%	23,90%-26,26%
- vezava sredstev nad 3 mesece	1,95%-2,03%	26,26%-27,44%
- vezava sredstev nad 6 mesecev	2,03%-2,19%	27,44%-29,80%
- vezava sredstev nad 12 mesecev	2,19%-2,34%	29,80%-32,16%

POSEBNA UGODNOST ZA PRIVATNE OSEBE:

Za vezavo sredstev	MESEČNE	LETNE
- do 30 dni	1,48%	19,18%
- od 30 do 90 dni:		
- do 10.000,00 SIT	1,95%	26,26%
- od 10.001,00 SIT		
- do 50.000,00 SIT	2,12%	28,62%
- nad 50.001,00 SIT	2,19%	29,80%

KREDITNA PONUDBA:

- kratkoročni krediti privatnim osebam: z rokom vračila 6 mes. 3,0% 42,00%

Kredite lahko dobijo delavke in delavci, člani tistih sindikatov, ki svojemu sredstvu varčujejo v Delavski hranilnici.

POHITITE TER VARNO NALOŽITE SVOJ PRIHRANEK ALI PA REŠITE SVOJO POTREBO PO KREDITIH.

NAŠE GESLO JE KAKOVOST SO LJUDJE!

NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

ZDAJ PA ZARES!

Predvidoma do 15. 6. 1993 izide:

ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI

Vsebina

- Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij
- Uredba o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij
- Odredba o metodologiji za izdelavo otvoritvene bilance stanja

Zakon razlagajo in komentirajo: mag. Tone Rop, mag. Bojan Pečenko, dr. Alenka Žnidaršič-Krajnc in Gregor Miklič.

Cena 1.800 SIT.

Naročila pošljite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefona: 321-255, 110-033, telefaksa: 061-311-956.

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ... izvod(ov) brošure ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI.

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročnik bom poravnal po povzetju.

Naročeno, dne: Žig Podpis naročnika

B. R.

GARANJE ZA ŠILINGE

Desetletja, pa ne samo desetletja, kar cela stoletja so se delavci borili za krajši delovnik, saj so dobro vedeli, da jih bodo delodajalci tem težje izkoriščali, čim krajši delovni čas bo. Vsak delodajalec namreč mora delavca plačati vsaj toliko, da se »normalno reproducira« delovna sila (torej, da se delavci in njihove družine vsaj skromno preživijo in ohranjajo delovno sposobnost) in zato v zgodovini delavci velikokrat niso zaslužili veliko več od »minimalne plače« ne glede na to, koliko ur na dan so delali.

Dandanes pa se veliko delavcev s Štajerske pritožuje, da jim delodajalci ne dovolijo delati več kakor 12 ur na dan, čeprav bi sami želeli delati 14, 15 ali pa celo 16 ur dnevno.

Seveda se nad prekratim delovnim časom ne pritožujejo delavci v družbenih in privatnih podjetjih pri nas, saj prejemajo tukaj velika večina delavcev takorekoč minimalne plače za preživetje ne glede na to, koliko delajo. Tako tisti, ki so v rednem delovnem razmerju in delajo osem ur na dan, kakor tisti, ki so na čakanju in delajo samo občasno, ali pa tisti, ki so »trajni presežki« in jih sploh ne kličejo več na delo, prejemajo skoraj enako plačo, s katero se lahko samo skromno preživljajo, za kaj več pa jim plača ne zadošča. Večina delavcev na Štajerskem, ki so ali so še v rednem delovnem razmerju, prejema namreč plače, s katerimi lahko družine pokrijejo samo minimalne življenjske stroške.

V zelo podobnem položaju

so tudi brezposelni delavci, ki prejemajo denarno nadomestilo za čas brezposelnosti, pa tudi tisti, ki se preživljajo z »delom na črno«. Kakor kaže pogovori s temi ljudmi, ima le redko kateri »srečo«, da najde takšnega privatnega delodajalca, da mu da »na črno«, izplača »na roko« več, kakor znašajo minimalni stroški preživetja.

Ni torej nenavadno, da je pri nas v številnih podjetjih že mogoče slišati parolo: »Nihče me ne more tako malo plačati, da jaz ne bi še manj delal!« Ali pa tisto: »Nihče me ne more tako malo plačati, da ne bi preživel!« Ni torej čudno, da kljub strahu za delovna mesta še naprej pada produktivnost dela, temu primerno pa se zmanjšuje tudi fizični obseg industrijske proizvodnje. Kakor kaže, bo letos denimo v mariborski industriji fizični obseg proizvodnje za veliko več kot polovico manjši od fizičnega obsega industrijske proizvodnje v sredini osemdesetih let.

Ti isti delavci, ki se pri nas ne borijo za skrajševanje delovnega časa, pač pa si ga marsikdaj kar sami skrajšajo (tu in tam tudi na zadovoljstvo šefov, ki zanje nimajo pravega dela), se pri delodajalcih v sosednji Avstriji dobesedno »borijo« za daljši delovni čas.

Sedaj, ko je v kmetijstvu sezona okopavanja in drugih del na poljih in v rastlinjakih, se

je namreč številnim delavcem, ki hodijo bolj ali manj redno uradno ali »na črno« delat

v južne avstrijske pokrajine, pridružila še množica sezonskih delavcev iz Slovenije, ki

hodi v Avstrijo na »črno« pomagat na kmetije ali pa k avstrijskim obrtnikom.

Resnici na ljubo je treba povedati, da znajo te delavce Avstrijci kar se da dobro izkoristiti, vendar pa se delavcem iz Slovenije, ki se v Avstrijo dnevno ali tedensko vozijo, splača delati, takrat ko so pač zdoma, čim dalj. V tem primeru jim ostane tudi kakšen šiling več kakor potrebujejo za vsakodnevno preživetje.

Poglejmo račun. Sezonski delavec, ki »na črno« dela v Avstriji, dobi sedaj okoli 60 šilingov na uro s hrano ali pa 70 šilingov na uro brez hrane. Ženske dobijo pet do deset šilingov na uro manj. Delavci, ki imajo poklic in delajo v poklicu (mizarji, tesarji, zidarji) dobijo na uro od 80 do 100 šilingov. Velikokrat jim delodajalec zagotovi tudi skromno prenočišče, če so pripravljene več dni ostati pri njem. Tako pač je – slovenski sezonski delavci na avstrijskem Štajerskem se trudijo, da bi dnevno zaslužili od 500 do 1000 šilingov, če že ne več. Zato tudi trdo delajo, veliko naredijo in veljajo za uspešne delavce.

Tomaž Kšela

KDOR PRVI PRIDE, PRVI MELJE

Iz pisma našega bralca:

– Z ženo živiva kot podnajemnika v enosobnem stanovanju (po 250 DEM plačujeva zanj na mesec), obeta se nama naraščaj in vse bolj me tare skrb, kako priti do večjega stanovanja. Prodal bi lahko parcelo, ki mi jo je zapustil oče, nekaj bi si še sposodil, a nisem še tako daleč, da bi se že lahko odločil. Za zdaj berem le oglase, zato se tudi oglašam. Kako, da so cene stanovanj tako nestanovitne?

A kar je najhujše: spet lezejo navzgor. Povejte mi, kaj se bolj splača v današnjih časih: živeti v najetem stanovanju ali misliti na lastnega? Nas v pismu sprašuje I. D. – Se bodo cene stanovanj kdaj toliko umirile, da bi se ga bolj splačalo kupiti kot najeti? Zakaj sploh takšen nered na stanovanjskem trgu?

Odgovor:

– Tik pred uveljavitvijo stanovanjskega zakona so bile tržne cene kvadratnega metra stanovanja v povprečju od 2 do 3 tisoč nemških mark.

Nizka cena pri prodaji po stanovanjskem zakonu pa je povečala ponudbo stanovanj in tako znižala njihovo tržno ceno na približno polovico. Po prvotnem velikem prodajnem sunku – ob koncu 1991 in

v začetku lanskega leta – se je prodaja stanovanj umirila, počasi pa so se začele na staro raven vračati tudi tržne cene stanovanj in tržne stanovanjske najemnine. Zdaj na primer mesečna najemnina za garsonjero v Ljubljani spet dosega 250, za nekoliko večjo pa celo 300 nemških mark.

Če namerava lastnik prodati stanovanje ali stanovanjsko hišo, ki jo oddaja v najem za nedoločen čas, jo mora najprej ponuditi v nakup najemniku. Zakon predpisuje 60-dnevni rok, v katerem mora najemnik sprejeti ponudbo. Če je v ponudbi tudi navedeno, da je treba vso kupnino ali del cene plačati v gotovini, mora najemnik v dveh mesecih tudi plačati kupnino – če želi uveljaviti predkupno pravico. V vsakem primeru pa lastnik ne sme prodati stanovanja drugemu pod ugodnejšimi pogoji, kot jih je postavil najemniku. Zaradi tega je tudi predpisano, da je ponudnik dolžan predložiti kupoprodajno pogodbo na vpogled predkupnemu upravičencu. Če pa se najemnik ne odloči za nakup stanovanja, se njegov položaj iz najemnega razmerja ne sme poslabšati, piše v zakonu.

In kako priti do denarja za nakup ali gradnjo stanovanja?

milijarde tolarjev, ki so se vanj stekle od prodaje stanovanj po stanovanjskem zakonu. Od tega sta 2 milijardi šli za poplačilo dragih bančnih stanovanjskih posojil, 1,6 milijarde pa za nakup, gradnjo in adaptacijo stanovanj.

Sicer pa primerjava posojilnih pogojev med bankami in skladom kaže, da je posojilo sklada skoraj šestkrat cenejše od najugodnejšega bančnega posojila.

In kakšen nasvet zdaj lahko razberete ob prebiranju teh podatkov »za domačo rabo«? Predvsem, da je tudi v današnjih časih treba izkoristiti prvo priložnost, pohiteti, ko je še čas za to. Tako je bilo z odkupi družbenih stanovanj, tako je zdaj s pravočasno oddajo prošnje za posojilo iz sredstev stanovanjskih skladov.

V. O.

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Dokončna oskrba

ABC oživljanja smo že opisali, tokrat moramo reči še o D-dokončni oskrbi. Ta je resda v rokah samo zdravnikov in bolj ali manj samo v bolnišnici, pa bom vseeno naštel nekaj stvari iz tega programa D. Za lažje dajanje zdravil in ker so krvne žile ali vene, v katere ta zdravila vbrizgamo, pogosto zelo slabe ali skorajda prazne, zdravniki napravijo venski kanal za dajanje zdravil.

Pogosto dajejo celo injekcije v srce, kar se zdi laiku hudo zahtevno in rizično. Pa ni. Tak poseg lahko poškodovancu reši življenje.

Zdravil, ki jih dajejo poškodovancu, ne bom našteval. Pač pa bom omenil dajanje kisika, ker ga je dandanašnji mogoče dati celo na domu. Pri nekaterih boleznih sami bolniki doma vdihavajo kisik. Jeklenka s kisikom je tudi obvezni del rešilnega avta in lahko poškodovancu zelo pomaga.

Če nastopi fibrilacija atrijev ali celo ventriklov (nekdo je ta izraz lepo poslovenil s plapolanjem srca) in imamo EKG, zdravnik to nevarno komplikacijo reši z defibrilacijo z električnim tokom. To je seveda v rokah zdravnika. Enako so v zdravnikovih rokah intubacije, kjer v bolnikova ali poškodovančeva dihalna vtaknejo cev, da so dihalne poti proste. Tako lahko z aparati izvajamo umetno dihanje ter tudi preprečujemo vdihavanje tujkov ali izbljuvane mase.

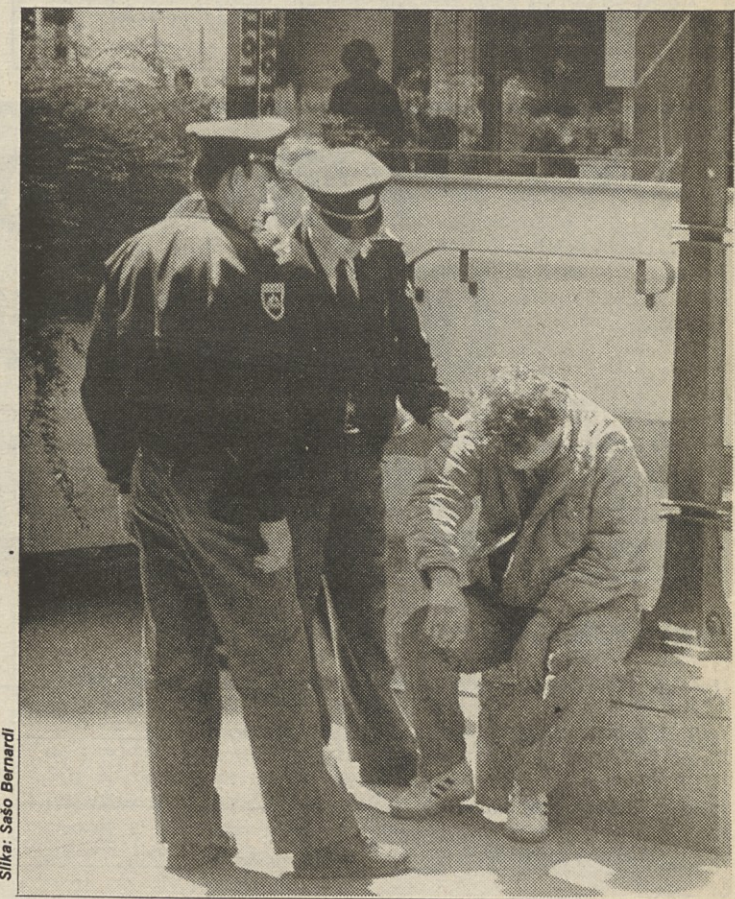
Učili so nas, da moramo v primeru oteklih dihalnih poti v zgornjem predelu znati opraviti konikotomijo – to je sprostiti dihalne poti, tako da zarežemo odprtino v vratu in vanjo vtaknemo cevko, da bolnik lahko diha. Take dramatične prizore smo včasih videli v filmih, kjer so mladi zdravniki reševali življenja otrok, ki so se dušili zaradi davice. Pri otroški nalezljivi boleznici davici so se v grlu naredile obloge, ki so včasih tako zaprle dihalno pot, da se je otrok zadušil. Danes davice ni več. Zadnji in edini primer, ki sem ga sam videl, je bil med mojim stažiranjem na infektološki kliniki v Ljubljani januarja 1957. Pa izračunajte, koliko let je tega!

Laični prvi pomočniki ali tisti, ki nudijo prvo pomoč, tega D programa ne morejo in ne znajo opravljati. Opisal sem ga zato, da bi vedeli, da sodita težko poškodovani bolnik in bolnik, ki nekaj časa ni dihal, k zdravniku in v bolnišnico. Če smo imeli veliko sreče in znanja, da smo poškodovanca oživili, moramo vedeti, da s tem nevarnosti ni konec in ga moramo prepeljati do dokončne oskrbe k zdravniku ali pa pride zdravnik do njega. Ne smemo ga pustiti samega, pač pa moramo paziti, da se ta naš uspeh ne konča tragično.

O prevozih poškodovancev in bolnikov sem že pisal, pa bom vseeno ponovil. Vsakega poškodovanca moramo prevažati z rešilnim avtom. V njem lahko poškodovanec leži v pravilni legi, v njem mu lahko pomagamo z umetnim dihanjem in masažo srca, v njem so kisik in drugi pripomočki. Poleg tega ima rešilni avto na nujni vožnji tudi prednost pred drugimi vozili na cesti in poškodovanca lažje, hitreje in varneje pripeljemo do bolnišnice.

Svobodni Sindikati Slovenije

BEDA V SLIKI

Počitek bojevnika...

ZAKON O ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU S KOMENTARJEM

v brošuri

mag. Alekseja Cvetka

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOvem

Cena 580,00 SIT. Brošuro lahko naročite pri ČZP Enotnost Ljubljana, Dalmatinova 4, ali po telefonu (061) 321-255, 110-033.

Mladinski gledališki in lutkovni festival na Ptuju

Trinajst izbranih

V zadnjih majskih in prvih junijskih dneh sta se zvrstila dva pomembna dogodka v okviru 6. Linhartovega srečanja. Najprej je bilo v Murski Soboti srečanje slovenskih otroških gledališč, skupaj z otroškim gledališkim in lutkovnim taborom, nato pa še na Ptuju mladinski gledališki in lutkovni festival. V Murski Soboti je v tekmovalnem delu sodelovalo enajst predstav, še šest gledaliških skupin pa so spodbudili s sodelovanjem na otroškem gledališkem in lutkovnem taboru. Izbor so opravili izmed devetpetdesetih ogledanih predstav na območnih srečanjih.

Izmed šestinštridesetih ogledanih predstav na območjih in s posameznimi ogledi je selektor mladinskega gledališkega in lutkovnega festivala Blaž Lukan izbral trinajst uprizoritev, letos pa so v okviru festivala prvič predstavili tudi lutkovno ustvarjalnost. Med sedmimi ogledanimi predstavami je selektorjev svetovalec za lutkovni del Sašo Jovanovič izbral štiri predstave. Razmišljanje selektorja Blaža Lukana objavljamo, saj ponuja pogled na aktualno stanje v mladinski gledališki ustvarjalnosti.

Za udeležbo na festivalu na Ptuju so bili izbrani: Lutkovno gledališče Kranj, Gledališka skupina Čarovnica Vera in sedem globusov z Gimnazije Poljane, Gledališka skupina Gimnazije Škofja Loka, Lutkovna skupina Pb Gimnazije Velenje, GILŠ-KODUM in Gledališka skupina Tabula Rasa iz Ljubljane, Eksperimentalno gledališče F Gimnazija Celje, DPD Svoboda Gledališče Ptuj Teater III, Gledališka skupina Vicešampioni v orientacijskem teku Gimnazije Vič, Lutke čez cesto iz Kranja, Gledališka skupina Plejade iz Koprca, Gledališka skupina Šentvidske niške Gimnazije Šentvid, Gledališka skupina PST Dijaški dom Poljane iz Ljubljane, Teater III DPD Svoboda Gledališča Ptuj, KUD France Prešeren iz Trnovega, Gledališka skupina MKUD Franci Paradiž Gimnazije Ravne, Gledališka skupina DPZ Franc Jamnik Gimnazije Ljubljana Šiška, Gledališka skupina Le Grenier des champs Gimnazije Poljane, GILŠ-KODUM pri ZKOS Ljubljana in Marionetna skupina Kinetikon iz Ljubljane.

Letošnji program Linhartovega srečanja je sestavljen po ogledu devetinštridesetih uprizoritev, ki sem ga opravil v dobrem mesecu dni po različnih krajih Slovenije. V nekaterih krajih sem bil večkrat, v nekatere mi ni bilo treba: mlado gledališče je pojem, ki je vezan na trenutek oziroma na generacijo – v določenem trenutku se v določenem okolju razmahne, v naslednjem spet usahne. Tako obstajajo na področju gledališkega ustvarjanja mladih »kričke«: bele lise (Dolenjska, Maribor, Gorenjska, severna Primorska itn.), po drugi strani pa pestra »ponudba«, ki je letos najbogatejša predvsem v Ljubljani, na Ptuju, delno na Obali, na Celjskem itn.

Ta ponudba je lahko odvisna od trenutne inspiracije v določenem okolju (letos recimo gimnazija Šentvid), od kontinuiranega in poglobljenega dela (letošnji rezultati oz. prisotnost Gledališče in lutkovne šole pri ZKOS) ter dobre »tradicije« (ptujski primer, gimnazija Poljane itn.).

Pregled mladega gledališča, ki ga ponuja letošnje srečanje, je sestavljen kot reprezentativen izbor različnih žanrskih manifestacij mladosti in gledališča. Zato vključuje različne gledališke »primerke«, pri čemer je daleč najmočnejše zastopano gledališče absurda v različnih variacijah (estetični, igrivi, ideološki), nič manj izraziti pa niso tudi primeri variacije na klasično temo, poskusi na polju abstraktnega poetičnega in neverbalnega gledališča ter poskus revitalizacije forme recitativa.

Izvirnih gledaliških besedil je (bilo) letos malo, prevladujejo pa dramaturško preverjeni, »dobro narejeni« teksti našega časa, ki pa so praktično vsi »deležni« tudi primerne aktualizacije oziroma lokalizacije. Pri tem so mladi igralci učinkoviti tako v posredovanju, igranju zgodb in junakov, ki niso oni sami, kot tudi v kar najbolj neposrednem izražanju sebe samih.

Kljub temu da so mlatili prazno slamo, so zase namlatili belo moko.

Matija Logar

Uprizoritve mladega gledališča praviloma nastajajo v šolskih okoljih, pri čemer se opazno izgublja vloga ZKO-jev kot pobudnikov in organizatorjev gledališke dejavnosti; mladi so z njimi skoraj praviloma v »napetem« odnosu. Primerov »klasičnega« amaterskega gledališča (v pejorativnem smislu) v letošnji ponudbi praktično ni bilo. Vode skupin so v večini primerov mladi sami, to so lahko njihovi profesorji oziroma pedagogi, vendar predvsem v mentorskem smislu, le v nekaterih primerih so bili to profesionalci. Na srečo je iz produkcije mladega gledališča predvsem izpadla struktura »nadomestnih« režiserjev, ki jo je dolga leta povsem obvladovala.

Zanimivo je tudi, da v le malo predstavah zasledimo direktne vplive sodasnega profesionalnega (institucionalnega ali alternativnega) gledališkega ustvarjanja. Mladi praviloma iščejo sebi in svojemu konceptu sveta in

gledališča ustrezno formo. Pri tem imajo tudi veliko skupnega: blizu jim je teater absurda kot »večno« polje relativnega, pomembno mesto ima erotika, ki je izražena skoraj brez predsodkov, vendar tudi brez resnične izkušnje, najmočnejši element v opremljenih predstavah je glasba (v veliko primerih vzhodnjaška ali »etno«), najšibkejši pa scenografija, na jezikovni ravni sta jim skupni odprtost in obilica domišljije, v več kot dveh tretjinah predstav pa kakšen od igralcev nosi sončna očala...

Na koncu je potrebno omeniti še tiste, ki so jim (bile) te uprizoritve namenjene, namreč publiko. Le-ta je bila skoraj brez izjeme izredno hvaležna, pa naj je šlo za Gimnazijado, Podobe trenutkov, področna srečanja ali »osamele« predstave: dinamično in vitalno se je odzivala na teater svojih vrstnikov in ga navsezadnje tudi razumela. Upam, da bo tako tudi na letošnjem srečanju trinajstih (!) »izbranih« gledališč!

Blaž Lukan

Čas maturantov

Ko sem konec šestdesetih let maturiral na celjski gimnaziji, so znova prišli v modo maturantski plesi.

Postali so dovoljeni, ker prej nekaj let ni bilo moč niti pomisliti na takšno početje.

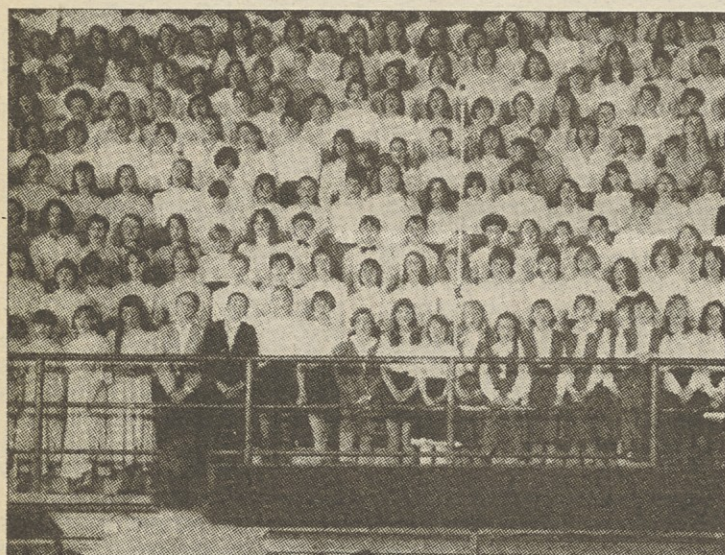
Bil je čas, ko so dekleta morala nositi halje, da so pod njimi zakrile socialne razlike, pokazane z obleko. Bil je to čas »hora legalisa« in po 20. uri to ni smelo biti na ulici, v kinu ali gledališču, kaj šele v kakšnem disku ali gostilni. Še na večer črno drsalno rekreacijo nisimo upali. Na svoj maturantski ples nisem šel, toda bil je.

Tokrat je maturiral sin in moral sem v Cankarjev dom. Kot v naših letih: črtovka, pa dunajski in angleški valček. Oder je bil poln plesalcev in predverje polna miz. Sedli smo in prisluhnili glasbi naših mladih dni. Obleke deklet in fantov so bile bleščave, mnoge tuje, mnoge klasično prijazne. Mnogi so kadili, česa mi nismo smeli.

Ja, drugačen čas. Ampak ob enajstih so vstali, se predeli v kavbojke in odšli v picerijo. Mi »stari« smo ostali do jutranjih ur in se naklepetali in naplesali.

Ce nas kdo sili v šov, nas postavlja na oder in delo dogodek, čemu ne bi mi ta večer preživeli tudi po svoje. Bilo mi je všeč to njihovo početje, ki nas je zgovorno opomnilo, da so vrednote različne in načini življenja tudi. Ti mladi zares stopajo v življenje s svojo hrbtnico in svojo pametjo. Svet bo slej ko prej po njihovi meri in morda jih bo še več na plesu v kavbojkah z obleko spregovorilo, da včasih tradicija duši, pa je, ker je nekakšen red treba spoštovati; toda ko je predstava konec, je svet spet njihov in naš.

Milan Bratec

Koncert skoraj 2.800 mladih pevcev

S skupnim koncertom devetinštridesetih pevskih zborov s skoraj 2.800 mladimi pevci, ki ga je vodilo kar pet dirigentov, se je v Celju končal 20. mednarodni mladinski pevski festival. V tekmovalni konkurenci je nastopilo šest slovenskih zborov in deset zborov iz Madžarske, Makedonije, Rusije, Poljske, Hrvaške, Slovaške in Bolgarije. Tako se je srečno izteklo tradicionalno in ugledno srečanje, ki mu je že grozilo, da ga letos zaradi pomanjkanja denarja za kulturo v Sloveniji ne bo. Zlate plakete so si letos prislužili trije zbori, in sicer v mladinski konkurenci madžarski zbor Cantemus in Niregyhaza, v dekliški konkurenci pa madžarski zbor Tömörkeny in Szegeda in bolgarski zbor Družna pesen iz Slivena. Med slovenskimi zbori sta srebrni odličji prejela zbor Tehnik iz Celja in Vesna iz Zagorja, bronasti pa zbor iz Kamnice in Hudinje.

Jože Smole:

PRED USODNIMI ODLOČITVAMI

Pri založbi ČZP Enotnost je konec oktobra 1992 izšla knjiga Jožeta Smoleta »Pred usodnimi odločitvami«. V njej Smole, nekdanji novinar, diplomat in predsednik SZDL Slovenije razgrinja svoj pogled na slovensko in jugoslovansko politično dogajanje pred razpadom Jugoslavije.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige PRED USODNIMI

ODLOČITVAMI. Naročeno mi (nam) pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Datum: _____ Podpis naročnika: _____

1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku 2. Kot individualni naročnik bom plačal po povzetju

NOVO – NOVO

Zapisi iz sarajevskega pekla, agonija glavnega mesta BIH, kot jo doživlja in opisuje **Miroslav Jančić**.

Pravnik, novinar, kulturnik, romanopisec in dramatik. Na začetku bosanske drame še jugoslovanski veleposlanik v Gani, zdaj tiskovni predstavnik zunanega ministrstva BIH, opisuje pustolovsko vračanje v rodno Sarajevo. Vsa tragedija in trpljenje Sarajevčanov v iskrenih, živih literarno reportažnih zapisih. Dokumentarnost akterja in priče sarajevskega peklenkega plesa, pomanjkanja, lakote, granat, ostrostrelcev. Vsak dan soočen s smrtjo, a zvest svojemu mestu

v novi knjigi naše založbe **GLASNIK PEKLA**

Knjigo bogatijo dokumentarni posnetki Zvoneta Šeruge.

Za 1.850 SIT jo lahko naročite pri ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 061 321-255, 110-033.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____

izvod(ov) knjige GLASNIK PEKLA. Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. kupec bom poravnal po povzetju

Naročeno dne: _____

Žig

Podpis naročnika

Kočevska Reka: spor med krajanji in policaji

SLOVENSKA POLICIJA STRELJA JELENE, SEKA GOZDOVE IN REDI KRAVE

Prišla je slovenska pomlad, z njo demokracija in za ljudi v nekdanjih zaprtih območjih na Kočevskem olajšanje. Po nekaj novinarskih ekskurzijah, ki so potešile začetno zvedavost javnosti, pa je pomladni piščalčar začel ponehavati. Stvari na območju Kočevske Reke je vnovič zajela inercija starega koloteka. Dvignjene zapornice so se začele spet spuščati in velika pričakovanja tamkajšnjih prebivalcev so se razblinila kot milni mehurček.

Na svetu krajevne skupnosti v Kočevski Reki smo te dni poslušali osupljive razprave. Zlatko Ficko, član sveta krajevne skupnosti, ki ima na skrbi razvoj turizma in varstvo okolja in je hkrati eden vodilnih delavcev javnega podjetja SNEŽNIK, je razočarano ugotavljal, da je območje Kočevske Reke še vedno zaprto območje in da to v nasprotju s pričakovanji pomeni korak nazaj in ne naprej. Ficko vidi glavnega krivca za takšno stanje v ministru za notranje zadeve oziroma v vadbene oskrbnem centru v Gotenici, kjer se njegov predstojnik Ivančič vede približno tako, če ne celo še malo slabše, kot njegovi predhodniki v starem režimu.

Kakih 800 krajanov Kočevske Reke pa je stih hipotek preteklosti in bi si hotelo zagotoviti perspektive, kakršne imajo tudi vsi drugi državljani Republike Slovenije. Na te pa seveda lahko pozabijo, dokler je pod ingerenco ministrstva za notranje zadeve več kot 10.000 hektarjev gozdov, s katerimi pač počenja, kar se mu zljubi. Frapantno je, da se nova (demokratična) oblast vede prav tako samopašno; kot se je prejšnja. Policaji v tem zaprtem območju pobijejo letno kakšnih 200 kosov jelenjadi in druge divjadi. Pravimo, pobijejo, kajti če bi zahtevali, da jih uplenijo, bi to pomenilo, da tudi za njih velja zakon o lovu, kar pa ne drži. Tako se seveda dogaja, da streljajo kapitalne jelenje policaji, ki niti niso lovci. To pa je natanko tako, kot se je dogajalo v nekdanjem socializmu, ki se je v tem pogledu ločeval od kapitalizma samo po znaku pri vходу. V kapitalizmu vsaj ustavi znak z napisom »private«, socializem pa se ponaša z znakom »stop« oziroma prepovedan prehod. Predstavniki krajevne skupnosti oziroma javnega podjetja SNEŽNIK so lani sicer dosegli, da je vlada sprejela odlok, po katerem naj bi vadbene oskrbne center vrnil lovišče Gotenice SNEŽNIK-u, vendar se stvar premika po polzevo.

Zanimivo je, da je ministrstvo za notranje zadeve tudi v celoti ohranilo gospodarsko strukturo, kar je seveda anahronizem časa in prostora. Tako se ministrstvo v Gotenici ukvarja s sečnjo lesa in

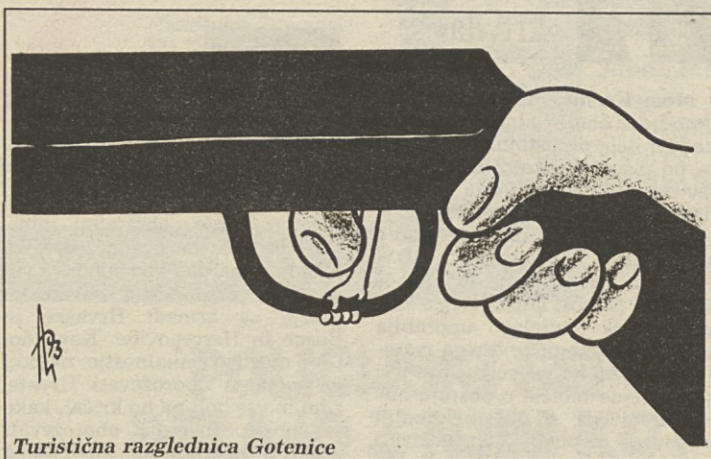
prirajo mesa in mleka in kdo bi vedel, s čim še. Še bolj zanimivo od tega pa je, da imajo delavci na teh posestvih beneficirano delovno dobo. Ministrstvo za notranje zadeve je z denarjem iz proračuna tudi obnovilo nekaj objektov v vasi Gotenica, kar pa je praktično brez haska. Krajanji namreč ne vedo, kako bi se ob navzočnosti policajev vadbene-oskrbnega centra tam lahko razvijal turizem. Opravka imamo torej s pravcatim Potemkinovim sindromom, ki ga drago plačuje slovenski proračun.

Gotenica – vračanje v preteklost!

Člani sveta krajevne skupnosti v Kočevski Reki si svoje perspektive zamišljajo precej drugače. Prepričani so, da bi moralo ministrstvo za notranje zadeve oziroma slovenska vlada dobro premisliti, ali tak vadbene policijski center sploh sodi na takšno lokacijo, kot je Gotenica. Slovenci imamo majhno državo in si ne moremo privoščiti, da bi z naravnimi bogastvi našega ozemlja počenjali kot svinja z mehkom. Ljudje se upravičeno sprašujejo, kje so slovenski ekologi, kje zeleni in kje Sirše, ki vsi skupaj ne mignejo s prstom, da bi se policijski vadbene center preselil v kakšno od številnih zapuščenih kasarn. To bi bil osnovni pogoj, da bi lahko v Kočevski Reki začeli razmišljati o razvoju turizma.

Dokler pa se to ne zgodi, krajanji zahtevajo, naj se v okviru lokalne samouprave usklajujejo odnosi med vsemi porabniki prostora. Prepričani so namreč, da jim njihovega načina življenja ne morejo narekovati niti vojaki niti policaji, temveč da imajo tako kot vsi drugi državljani Republike Slovenije pravico to početi sami. Od ministrstva za notranje zadeve zahtevajo, naj poskrbi, da bodo z vadbene-oskrbnim centrom v Gotenici lahko sodelovali vsaj približno tako kot s specialno enoto ministrstva za obrambo Moris, s katero se, najbrž tudi po zaslugi domačina Toneta Krkoviča, lahko sporazumevajo brez težav.

Krajanji so o svojih zagatah z vadbene-oskrbnim centrom v Kočevski Reki obvestili vse lokalne politične dejavnike (stranke), od katerih so dobili vsi

Turistična razglednica Gotenice

podporo. Prišlo je celo do sestanka občinske vlade v Kočevju, v okviru katerega je bila na dnevnem redu tudi posebna točka z naslovom Gotenica – vračanje v preteklost. Sestanka sta se med drugim udeležila tudi Bizjak in Brvar z ministrstva za notranje zadeve, kjer je bilo dogovorjeno, da se za nazaj potegne črta in da se sodelovanje začne na novih osnovah. Tako naj bi razmišljali minister Ivan Bizjak, od česar pa do slej ni bilo še nobene koristi. Stvari še naprej tečejo po starem.

Logična posledica takšnega stanja je, da ima krajevna skupnost svoj pogled na razvoj turizma, policaji pa svojega. Prvi koncept temelji na razmišljanju o Gotenici kot kraju, kjer naj bi razvijali zdravilišni turizem s poudarkom na zdravljenju pljučnih in podobnih boleznih, drugi pa slej ko prej kaže na interni turizem za policaje. Da krajanji ne govorijo na pamet, jim govore podatki, da je bila Gotenica vse od 14. stoletja najbogatejša vas na Kočevskem.

Prisluškovanje?

Zelo zanimiv je tudi pogled krajanov na policijsko gospodarsko dejavnost, ki se odvija v Gotenici znotraj vadbene centra. Prepričani so, da ta dejavnost pomeni ministrstvu za notranje zadeve v bistvu črni fond, iz katerega se mimo proračuna financirajo določene (ne)znane dejavnosti. Drugače si pač ne znajo razlagati ponovnega zapiranja Gotenice in domnevnega prisluškovanja njihovim telefonom, kar se po njihovih besedah ni dogajalo niti v najbolj trdih komunističnih časih. Član sveta KS Ciril Cimprič je glede tega dejal, da Ljubljana vse od leta 1945 izkorišča Kočevsko in da bi to zdaj rada delala še naprej. »Prej sem bil sicer zavezan molku, vendar sem se na zaprtem območju lahko svobodno gibal. Zdaj lahko pridem samo do rampe. Kakšna demokracija je to?!« se je vprašal.

O razvoju dogodkov v Kočevski Reki in o tej novi »demokraciji« na tem območju bomo očitno še morali pisati. I. K.

Izhodiščna plača: 25.000 tolarjev

Republika Slovenija
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO
IN SOCIALNE ZADEVE

Številka:
Ljubljana, dne 1/6-1993

SINDIKATOM PODPISNIKOM
KOLEKTIVNE POGODBE ZA
NEGOSPODARSKE DEJAVNOSTI

ZADEVA: SPREMINJEVALNI PREDLOG PONUDBE VLADE REPUBLIKE
SLOVENIJE ZA KOLEKTIVNO POGODBO ZA NEGOSPODARSKE
DEJAVNOSTI Z DNE 28/5-1993

Na podlagi pogajanj vladne in sindikalne pogajalske skupine
dne 1/6-1993 predlagamo naslednje spremembe:

- V 1. členu se navedejo vsi sindikati, podpisniki kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti.
18. in 21. člen se spreminita, tako:
 - I. varianta
Izhodiščna plača za I. tarifni razred od 1. julija je 25.000 SIT, regres za leto 1993 je 36.000 SIT in se izplača v dveh delih, in sicer 25.000 SIT v juniju in 11.000 SIT v juliju 1993.
 - II. varianta
Izhodiščna plača za I. tarifni razred je od 1. junija dalje 25.000 SIT, regres pa je 30.000 SIT in se izplača v juniju 1993.

Po obeh variantah se izhodiščna plača s 1.10.1993 poveča za 1.000 SIT.

V celotnem obdobju veljavne kolektivne pogodbe se izhodiščna plača povečuje v skladu s že predlagano eskalacijsko lestvico iz 18. člena.

Vladna pogajalska
skupina
Članka Puhar

Iz pisanja ministrstva za delo, družino in socialne zadeve lahko razberemo, da so sindikati le nekaj iztržili. Ali bodo s tem zadovoljni, bomo videli v naslednjih dneh. Vsekakor pa je bolj spodbudna novica, da se bodo pogajanja o plačah za leto 1994 začela že septembra letos, kar pomeni, da bodo sindikati s ceno dela lahko nastopali pri oblikovanju proračuna. To pa je nekaj drugega, kot je bilo letos, ko so bili sindikati s sprejetim proračunom praktično postavljeni ob zid oziroma izvršeno dejstvo.

Komentar:

Smisel afer

»Bog ni policaj, ki komaj čaka, da bo koga kaznoval,« je ob svoji 70-letnici in ob 25-letnici škofovskega posvečenja dejal, dr. Vekoslav Grmič, teolog in naslovni škof v Mariboru. Ob tej njegovi misli lahko samo vzdihnemo: »Kako lepo bi bilo, ki bi ta maksima kaj veljala tudi v slovenski politiki!«

Pobožna želja pač. V resnici imamo politiko, ki se napaja iz tradicionalne slovenske majhnosti, zaplankanosti in brezmejne zadržnosti. Za (navidezno) univerzalnostjo kakšnega Šeliga, Spomenke, Hribarja, Rupla in drugih se kot po pravilu vedno plete pragmatična priletnost, katere osnovni cilj je oblasteljnost za vsako ceno. Nekateri med njimi so to že spoznali. Preprosto so ugotovili, da biti zraven pomeni biti brez lastne intelektualne distance, ostati brez osnovnega orožja slehernega pravega intelektualca. Zato so rekli: »Nasvidenje!« Ali kot poje pesem: »Cigani, ja se rastajem sa vama...«

Razumemo: politika je lahko tudi nujno zlo. Zato utegne imeti dr. Grmič še kako prav, ko pravi, da »nobena stranka ne more biti v polnem pomenu krščanska«. Kljub vsemu pa so na drugi strani vendarle neke meje, neke civilizacijske zavore, ki posameznikom in skupinam same po sebi preprečujejo artikulacijo najnižjih strasti. Parlamentarna država naj bi bila samoregulacijski univerzum, ki naj bi branil njen demokratični imunski organizem. To je tista poglobljena distinkcija, po kateri jo ločimo od njene totalitarne sorodnice.

In hvala Bogu, da je tako. Nič pa ne gre samo od sebe in naenkrat. Zato tudi afer. V tem vidimo njihov smisel. Brez tega smo rakasta tvorba. Korak bližje k pravni državi bomo, če jih bodo vsi poglobljeni akterji afer dobili po zobeh. Ne tisti, ki jih raziskujejo, ampak tisti, ki so jih zakrivali.

V Sloveniji so se leta 1989 in 1990 zgodile epohalne spremembe. Vsaj v formi in na videz. Znotraj tega se je v mnogih okoljih in tudi celo v najbolj državatvornih sektorjih nemoteno odvijala stara totalitarna vsebina. Slovenska vojska je kmalu po mnogobroju spominjala na njeno osovraženo jugoslovansko predhodnico. Začeli so se pojavljati naslovi: Janša go home... Po mnogočem sicer eksibicionist Zmago Jelincič je zadel žeblico na glavico: »Janši je treba pripeti najvišje državno odlikovanje in ga upokojiti!« Škoda, da tega ni rekel kdo drug.

In potem so prišle nove volitve. Ljudje niso zaupali državatvornim pavom. Streznilo jih je našopirjeno pavje perje in črne eksistencialne perspektive. Mnogi s tem, razumljivo, niso bili zadovoljni. Porodila se je ideja o novi 57. številki Nove revije. Le kaj bi v njej zapisali? Kako ustvariti več kot 100.000 delovnih mest? Kako nadomestiti domala 50-odstotni izpad nekdanjega jugoslovanskega trga? Najbrž ne. Ker pa bi morali napisati prav to, je nova 57. številka že zdaj »pasé«, mrtva črka na papirju. Jože Pučnik zdaj retroaktivno ugotavlja, da nova politična elita ni dojela, kaj je oblast. Ni dojela njene fascinantnosti, tega, da kvari značaje, da oživlja osebne karakteristike ljudi, ki se pred tem ne pokažejo. Logična posledica teh njegovih misli je ugotovitev, da je »v Demosu ostalo veliko boljševiških elementov razmišljanja!« Ugotovitve vladne komisije o delovanju VIS mu dajejo povsem prav. Prav v tem je iskati odgovor na vprašanje, zakaj misteriozno izginotje pomembnih dokumentacij, zakaj molk o pridobljeni dokumentaciji mikrofilmov za 17.000 nekdanjih sodelavcev SDV, ki je spet na nekem zasebnem skrivnem depozitu. Zraven tega pa njene določene dele posamezni časopisi publicirajo do pičice natančno. Dovolj prvin za vprašanje: ali se ni nekdo pripravil, da prevzame oblast za dolgo, dolgo časa, denimo za vnovičnih 45 let?

Cilj afer postaja tako iz dneva v dan bolj jasen. Tisti, ki so se dali instrumentalizirati in niso dojeli, da opravljajo umazano delo, ki naj bi popravilo izid minulih volitev, zdaj kot užaljane neveste ugotavljajo, da jim polzi iz rok afera HIT in da so se zdaj hočeš nočeš prisiljeni ukvarjati z afero VIS. Da smo si na čistem: svoje morajo dobiti vsi po vrsti; tako tisti v aferi HIT, ki jim bo sodišče dokazalo, da so kršili zakone, kot oni v aferi VIS, ki po Pučnikovo niso dojeli, kaj je oblast in so jo zlorabljali za osebne materialne in politične koristi. In nenazadnje, po prstih je treba kreniti tudi tiste, ki so v svoji goreči zaslepljenosti šli predaleč in javno lagali in sramotili ljudi. V siceršnji neproduktivnosti afer je le v tem iskati njen vsestranski smisel. Le v primeru, da bodo te afero jasno zarisale meje, do kod smejo direktorji, do kod policaji in drugi vohljači in do kod novinarji, bomo lahko rekli, da se je splačalo. Kajti tu ne gre le za graditev legitimnosti pravne države, temveč za mnogo več, od česar so v mnogočem odvisne perspektive nove slovenske države in njenih državljanov. Gre za graditev vrednostnega sistema, ki oblikuje naravo življenja neke družbe, ki se je nedavno tega z muko organizirala v samostojno državo. Brez vrednostne identite, ki bo v svetu jasno prepoznavna in ki bo kompatibilna z univerzalnimi civilizacijskimi dosežki, bomo slej ko prej obsojeni na marginalizacijo, ki je ne more popraviti še tako lepo pavje perje, kar te dni na svoji koži občutijo naši južni sosede. Brez tega se bomo še naprej pacali v lastnem soku in z vso nazornostjo potrjevali žalostno Cankarjevo samorefleksijo o »narodu hlapcev!«

Ivo Kuljač

... pokrajinski tednik, ki poroča

DOLENJSKI LIST

Sodoben, vsestranski, zanimiv

- o vsem, kar se zgodi zanimivega na Dolenjskem, Beli krajini, Posavju, na Kočevskem in drugod,
- piše preprosto, razumljivo in kratko,
- daje vsem svojim bralcem možnost, da v njem sodelujejo,
- nudi nešteto možnosti za oglaševanje,
- je glede na obseg med vsemi podobnimi časopisi najcenejši

68000 Novo mesto
Glavni trg 24
tel.: 068/23-606
fax: 068/24-898

Humoreska

Jebeš državu, koja piva nema

Kakšne delnice bi vzeli na račun tistega certifikata, ki ga bomo vsi dobili, če bi si te delnice lahko izbirali? smo povprašali tovariša Neposrednega proizvajalca raznih strok...

Kozinčeva »krivda«

Miha Kozinc, minister za pravosodje in član vladne komisije za nadzor dela predstojnika VIS, naj bi po pisanju nekaterih novinarjev res ne imel nobenega razloga...

poantiranje razlikuje od socialističnega »bremzanja« plač v minulih 45 letih? V ničemer! Pač, komunisti so v nizkih plačah videli svetlo prihodnost...

Janševa genialnost

Janez Janša, obrambni minister, ne reče ne bev ne mev, ko prihajajo na dan vznemirljive vesti, da je pomagal »švercati« orožje za armadi Hrvaške in Bosne in Hercegovine...

Politik novega kova

Hodi v osnovno šolo Ivana Mačka-Matije!

Horoskop

Velika pomoč

Že s prvim velikim cerkvenim razkolom leta 1054 se je pokazalo, da je precej razlik med tolmačenji krščanskega cerkvenega nauka. Te razlike so kasneje v 16. stoletju pripeljale še do drugega velikega razkola krščanske cerkve...

Glavičeva svetlost

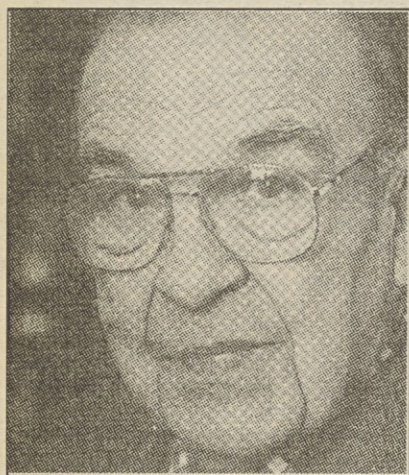
Peter Glavič, član državnega sveta, se je postavil proti vodstvu Policijskega sindikata Slovenije in v nekem pisanju državnemu svetu zapel levite tudi sindikatom nasploh...

Rojčeva pravnost

Ivan Rojč, šef slovenske davčne uprave, še vedno ni uspel spraviti v državno blagajno tistih 150 milijonov utajenega davka, o katerem je za nekim TV omizjem brez dlake na jeziku govoril minister Janša...

Kuli

DE časopis slovenskih delavcev

Table with 10 columns: SALOMONOV UGANKARI, SVETOVNO PRVENSTVO, ROBNA NEUPORABNA DESKA, KRAJ NA NOTRANJSKEM, PREMICA KIMIRIJE PRI VRTENJU, ŽIVAL S KRILI, VASOVALEC OB NOVIEM LETU, VELIKA JUŽNOAM. SLADKOV. RIBA, STROJNI ELEMENT ZA ZVEZO, TRIDIMENZ. GEOMETR. POJEM NEON.

Large crossword puzzle grid with various words and clues.

Nagradna križanka številka 24/25

Rešeno križanko nam pošljite do 14. junija 1993 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 24.

IAN, ANTAL, KARNI, KRT, VG, LEIDEN, MAKETA, KIPARKA, TERIER, ASO, SR, OPAT, OST, LAS, ENA, ROSANA, TANTIEMA, TROS, LOM, ANTANTA, SKOVORODA, UDARNIK, LAŽ, RANAR

VREME section with a sun icon, author Andrej Velkavrh, and text about weather and the end of summer.

Križanko pripravil SALOMONOV UGANKAR